

این شخص لکه ننگین یعنی لکه قاشیستی چسباند. با این که دشمنان ما در اظهارات خودشان اغلب ضدالتولی دارند. اظهارات خودشان را بدون این که بفهمند تکذیب می‌کنند. من نیز از طرف حیث مرکزی اتحادیه کارگران مخرقات ماجراجویان را تکذیب می‌کنم. بعضی ما را تندرو و برخی ما را کندرو می‌نامند. احزاب ورشکسته می‌گویند چون رهبران اتحادیه کارگران حزب سیاسی تشکیل نمی‌دهند بنابراین کندرو هستند. سرمایه‌داران می‌گویند چون اتحادیه کارگران یا ما جدا مبارزه می‌کنند پس تندروترین تشکیلات است. هر دو اشتباه می‌کنند. اتحادیه کارگران مستقیمترین و بهترین راه را پیش گرفته، روز به روز به پیشرفت‌های جدید نایل می‌شود. امروز در نتیجه بهترین روش اتحادیه کارگران سرتاسر شرق و غرب، شمال و جنوب ایران تشکیل شده، افراد آن مشغول فعالیت و سرکوبی دشمنان اتحادیه می‌باشند. پیشرفت سریع اتحادیه، دشمنان ما را مجبور کرده انتشارات کذب بدهند. یک تشکیلات قوی و صحیح هرگز به تشکیلات ما تهمت نمی‌زند. معاندین اتحادیه چون فوق‌العاده ضعیف هستند این است که به انتشارات مخالف متشبث می‌شوند. ما تا امروز با آنها جر و بحث نکرده، فقط در عمل جواب آنها را داده‌ایم و بعد از این هم رویه ما همین خواهد بود. هرگز وقت گرانمایه خود را بیسوده تلف نخواهیم نمود. اتحادیه چه می‌خواهد؟ زندگی برای کارگران، بهداشت خوب، غذای خوب، معارف خوب. باید فرزندان رنجبران نیز تحصیل کرده، دکتر و مهندس و عالم شوند. کارگران نباید بیشتر از هشت ساعت کار بکنند. بعضی از کارخانجات تبریز به عناوین مختلف روزی ۱۲ ساعت کار می‌کنند. ما بر علیه این عمل مخالف قانون و انسانیت مبارزه می‌کنیم. در کارخانجات، کمیته‌های بهداشت دیده می‌شود، اما از طبیب و دوا خبری نیست. در کارخانه پشمینه، دست یک نفر کارگر در ماشین گیر کرده دو ساعت و نیم ماشین، بیچاره کارگر را در هوا می‌چرخاند و کسی به دادش نمی‌رسید. ما با چنین اصول مبارزه می‌کنیم. معو باد یک چنین اصول. (گفت‌وگو مستد حضار) آقای جوراچی مرگی کارگر را به هشتاد تومان مصالحه کرد. چون آقایان حضار برای تماشای تیاتر و تغویح تشویف آورده‌اند نمی‌خواهم با شرح فجایع کارخانجات، حاضرین را متأثر نمایم والا افتضاحات زیاد است. ما می‌خواهیم کارگران و دهقانان و مستخدمین بی‌چیز نیز از نعمت دنیا بهره‌ای داشته باشند. زندگی شرافتمندانه‌ای بکنند. بی‌جهت از کارخانجات اخراج نشوند، قوانینی که به نفع آنان وضع شده اجرا شود. کسانی که در کارخانجات فوت می‌کنند، نماینده وزارت پیشه و هنر از فوت آنها بی‌خبر است. پس از سه ماه از اتحادیه مؤال می‌کنند چگونه بوده آن حکایت؟ اسم و رسم مرده را از ما می‌پرسند. ما می‌خواهیم این قبیل مأمورین را به وظایف خود آشنا نماییم. اتحادیه کوشش می‌کند تعادلی در زندگی به وجود بیاورد. کفه این ترازو این قدر فرق نداشته باشد که پسران سرمایه‌داران روزی یک اتومبیل عوض کنند. به خیال این که این اتومبیل از مد افتاده، دیگر خانمها دوست ندارند. کارگران در کلبه‌های ویرانه زندگی کنند. کارگران باید سالی یک ماه استراحت نمایند. (به حساب سرمایه‌داران)

در تایستان به بیلاقیها بروند، یازده ماه که به نفع سرمایه‌داران صرف انرژی کرده‌اند نسبتاً ترمیم نمایند.

کارگران باید بیمه شوند (به حساب دولت و سرمایه‌داران). لباس تابستانی و زمستانی داشته باشند. حضار محترم چون وقت تنگ است، لذا به حرف خود خاتمه داده فقط می‌خواهم چند کلمه اضافه نمایم. آقایان، دشمنان ما زیاد هستند. ملاکین با ما دشمنند. برای آن که می‌گویند شما دهاقین را بیدار می‌کنید و طرفدار این هستید که مازاد را گرفته در شهر جمع نموده به اهالی فقیر بدهید. سرمایه‌داران مخالف هستند. زیرا که ما از حقوق کارگرانی که سرمایه‌داران بنده‌وار به کارکردن وادار می‌کنند دفاع می‌کنیم. احزاب مخالف هستند، زیرا که اتحادیه آلت دست و بازیچه هیچ یک از آنها نمی‌شود و با دشمنان دوست‌نمای کارگران و بزرگان جداً مبارزه می‌کند. خوشبختانه دوستان ما چنانچه در تبریز می‌بیتید بیشتر از مخالفین ما هستید. ما به همت دوستان تا امروز دشمنان را مغلوب و سرکوبی کرده‌ایم. دشمنان ما پریشان و متفرق و درهین‌حال مخالف همدیگرند، لیکن دوستان ما مستقل و با همدیگر صمیمی و یگانه هستند. زنده‌باد یگانگی و اتحاد رنجبران. (کف‌زدن با طنین حضار)

۱۱

هیئت مرکزی اتحادیه کارگران به نخست‌وزیری (علی سپهلی)، ۱۲ مرداد ۱۳۲۲ [۲۰ اتحادیه مرکزی کارگران ایران، طهران، شماره ۱۷۶، تاریخ ۱۲ برج مرداد ۱۳۲۲ جناب آقای نخست‌وزیر. اتحادیه کارگران ایران موظف است به جناب‌عالی و هیئت دولت اطلاع دهد که کارگران و زحمت‌کشان ایران به توقیف روزنامه گیتی که مبین و شارح احتیاجات آنها است یا سومظن نگریسته و عمل دولت را یک‌تو مخالف صریح با طبقه زحمت‌کش ایران تلقی می‌نماید.

ما اعتراض جدی خود و ميثه‌رتجبر ایران‌را بدین‌وسيله اظهار داشته، منتظریم که به‌زودی رفع توقیف به عمل آید.

هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران.

[امضاء] همداد، [مهر] هیئت مرکزی کارگران ایران، تهران.

۱۲

گزارش شهربانی از ائتلاف خلیل انقلاب با حزب توده، ۶ مهر ۱۳۲۲ [۲۱]
۶ - مهر ۱۳۲۲

گزارش

يك عده از اعضای حزب اتحادیه کارگران که خلیل انقلاب آذر لیدر آن می باشد، به حزب توده ملحق شده و در حزب مزبور یا هم ائتلاف نمودند. شکیبی و پایازیان سررشته های حزب توده هم دیروز جلسه ای در حزب توده تشکیل داده و بیاناتی راجع به مبارزه انتخاباتی نمودند و دو نفر مزبور مأموریت دارند عظمت را جمع آوری و داخل حزب نمایند. غیرخواه هم که یکی از سران حزب می باشد سخنرانی نموده و بعد از اشاره به فداکاریهای حزب توده متذکر شد که این حزب به هیچ یک از دول خارجی مربوط نیست و پشتیبان آن فقط کارگران و رنجبران می باشند. [متن ذیل گزارش]:

به طور خصوصی از ایرج اسکندری تحقیق شد. عضویت خلیل انقلاب در حزب توده تأیید شد.

۱۳

[هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران به نخست وزیر (علی سپیلی)، ۱۱ مهر ۱۳۲۲ [۲۲]
اتحادیه مرکزی کارگران ایران، طهران؛ نمره ۲۵۸، تاریخ ۱۱/۷/۱۳۲۲
جناب آقای نخست وزیر. مدتی است که روزنامه گیتی ارگان اتحادیه کارگران ایران از طرف فرمانداری نظامی بدون علت توقیف شده است. در نتیجه بین کارگران ایران نگرانی تولید گشته است. بدین وسیله اتحادیه کارگران ایران از آن مقام منیع تقاضا می نماید امر به رفع توقیف روزنامه گیتی صادر فرمایند. ضمناً استدعا می شود به آن مقامی که باعث توقیف روزنامه گیتی شده است توصیه فرمایند از ضدیت و مخالفت با اتحادیه کارگران ایران که یگانه تشکیلات منظم و بی آرایش ایران است خودداری نمایند.

هیئت مرکزی. اتحادیه کارگران ایران.

[امضاء] افتخاری

[حاشیه نامه] فرمودند بایگانی شود. ۱۷/۷/۲۲

۴۱- اسناد ملی. گزارشهای پلیس مخفی شهربانی - ۴ مهر ۱۳۲۲

۴۲- «اسناد ملی». ن. ش. ۱۴-۱۱۶۰۰۷

۱۴

[هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران به نخست‌وزیر (علی‌سپیدی)، ۱۲ مهر ۱۳۲۲] ۲۳

اتحادیه مرکزی کارگران ایران، طهران؛ تاریخ ۱۲ برج ۱۳۲۲

جناب آقای نخست‌وزیر

وضع مشکل و گرانی طاقت‌فرمای زندگی کارگران به حدی است که قلم از شرح آن عاجز است. مخصوصاً کارگران سیلو که به زحمت قادر به اداره معاش روزانه خود هستند و در بعضی از کارخانجات کارگران در روزهای جمعه باید کار کنند تا موفق به دریافت دستمزد ناچیز روزانه خود بشوند و در غیر این صورت دستمزد به آنها پرداخته نمی‌شود.

اتحادیه کارگران از آن مقام تقاضا می‌نماید که عطف توجهی به این موضوع ابراز داشته و برای بهبود وضعیت کارگران، اواسر مخصوص به مقامات مربوط صادر فرمایند تا از سنگینی بار طاقت‌فرمای زندگی کارگران کاسته شده و رفاه حال زحمت‌کشانشان تأمین گردد و الا اغلب کارگران قادر به ادامه خدمت نخواهند بود.

هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران

افتخاری

[ذیل نامه] فرمودند بایگانی شود ۲۲۷۱۸

۱۵

[بیانیه اتحادیه کارگران ایران] ۲۴

در این روزگار سخت و طاقت‌فرما که قحطی و مرگ طبقه زحمتکش ایران را تهدید می‌کند کارگران ایران پیش از همه در فشار گرسنگی و فلاکت قرار گرفته‌اند. دهقانان و کارمندان دولت نیز دچار رنج و بدبختی شدیدی می‌باشند لیکن کارگران مزدور که جز چند ریال مزد بی‌ارزش خود هیچگونه درآمدی ندارند محروم‌تر از همه می‌باشند. کارگر ایرانی در کلیه خرابه‌ای بنسر می‌برد، ژنده‌ای به تن می‌کند، نان خالی می‌خورد، در معرض امراض گوناگون است و طبیب و دوا ندارد، عیال و اطفالش لغت و گرمه‌اند و رو به اضحلال و نیستی می‌روند.

در هیچ جای دنیا طبقه کارگر این قدر فلاکت‌زده نیست، در کشورهای دیگر کارگران را بیمه می‌کنند، در موقع مرض مخارج معالجه او را می‌پردازند، اگر عضوی

۴۳- همانجا

۴۴- «اسناد ملی»، سری وزارت کشور [از این پس: ك] آلبوم ۳۵۸ پاکت ۶۲۰۳، اصل مسند پارگی دارد و مطالب افتاده در اصل به صورت [...] آمده است.

از بدنش ناقص شود جبران می‌کنند و چنانچه تلف شود یا بمیرد، مخارج بازماندگانش را می‌پردازند.

اما در کشور ما، نه تنها کارگر از این مزایا محروم است، نه تنها بیمه نمی‌شود و در صورت ناخوشی محکوم به مرگت و در صورت مرگت عائله‌اش محکوم به فناست، بلکه همین حق ناچیزی را هم که برایش قائلند نمی‌دهند از چندریال مزدش می‌دزدند، خواربار و لباسش را غارت می‌کنند. کارگر بی‌چاره هرچه فریاد می‌کند کسی به‌دانش نمی‌رسد، کارفرمایان و سرمایه‌داران با کارگران دشمنی می‌کنند و دولت هم که طرفدار و خدمتگزارشان می‌باشد از جنایاتشان پشتیبانی می‌نماید. کاخپای بلند اعیان و اشراف را عمده‌ها ساخته‌اند، عمده‌ای که خود در ویرانه‌ها یا قهوه‌خانه‌ها بسر می‌برد.

اثیاب‌های گندم و برنج ارباب‌ها را همین رعایا پر می‌کنند، رعیتی که نان خالی هم ندارد و از گرسنگی جان می‌دهد.

انواع و اقسام مصنوعات، هزاران توپ پارچه و صدها هزار جفت کفش و خلاصه همه چیز را کارگران تهیه می‌نمایند و کیسه صاحب‌کار را پر می‌کنند، کارگران تخت و پائرنه‌ای که هیچ چیز ندارند. دولت، روزنامه گیتی را که دردهای کارگران را بیان می‌کرد توقیف نمود و صدای کارگر را خفه کرد. اینک بدین وسیله ما وضع زندگی کارگران و حوائج آن‌ها را بار دیگر به‌گوش اولیای امور می‌رسانیم. آقایان وزراء، آقایان اولیای امور، اتحادیه کارگران ایران صدها شکایت کارگران را که به‌علت توقیف روزنامه گیتی نتوانسته است به گوش شما برساند، اکنون بطور خلاصه ذکر نموده و جداً خواستار است که تقاضاهای ناچیز و کوچک مزبور را هرچه زودتر انجام دهید:

۱- کارگران سیلو شکایت می‌کنند اولاً در هر نان سیلو که به آنها داده می‌شود، سیزده شاهی اضافه می‌گیرند، زیرا هر عدد نان دو ریال و هفت‌شاهی برای سیلو تمام می‌شود و سیزده شاهی مخارج حمل و نقل به شهر به نان اضافه می‌شود و هر نان را سه ریال می‌فروشند. چون کارگران سیلو در محل پخت نان را می‌گیرند و خرج حمل به نان آنها تعلق نمی‌گیرد، باید حتماً دو ریال و هفت‌شاهی به آنها نان فروخته شود. سیزده شاهی تفاوت مزبور که حتماً به حساب دولت نیز گذاشته نمی‌شود باید از قیمت نان کارگران سیلو کسر گردد. ثانیاً کارگران سیلو احتیاج مبرم به نظافت دارند، باید صابون و وسایل نظافتشان فراهم شود. ثالثاً متجاوز از یک ماه قبل اعلان کرده‌اند که صدی ۲۰ به حقوق کارگران اضافه شده است. اخیراً اعلان مزبور را کنده و اضافه حقوق را به بعد محول کرده‌اند. تقاضای کارگران سیلو اینست که اضافه حقوق مزبور فوراً عطفی شود.

۲- کارگران قورخانه شکایت می‌کنند: کارگران حکمی که عددشان از ۱۵۰ نفر هم متجاوز نیست و همگی از کارگران قدیمی و پرسابقه‌اند، مزدشان فوق‌العاده کم، به طوری که یک سوم حقوق سایر کارگران است و رؤسا به یبانه‌های غیرموجه از

اضافه کردن حقوقشان طبق تصویبنامه هیئت وزیران خودداری می‌کنند.

۳- رفتگران شهرداری شکایت دارند که تابستان تمام می‌شود و لباس تابستانی مقرر را هنوز به آنها نداده‌اند و حقوق آنها هر ماهه متجاوز از بیست روز دیر پرداخته می‌شود.

۴- کارگران آبجوسازی مجیدیه شکایت می‌کنند: اولاً صاحب‌کار ساعت کار را از ۸ ساعت به ده ساعت بالا برده در صورتی که مزد ترقی نکرده است. ثانیاً میزان کار روزانه را ترقی داده‌اند، درحالی که مزد به حال خود باقیست. ثالثاً کارگران را به بهانه‌های مختلف و غیرموجه جریمه می‌کنند و از مزدشان کسر می‌تمایند. کارگران آبجوسازی تقاضای رفع این مستغریها را دارند.

۵- مزد کلیه کارگران کارخانجات نام‌برده خیلی کم و تکافوی تهیه مایحتاجشان را نمی‌کند و تقاضا دارند دولت و کارفرمایان خواربار و اوزم زندگیشان را از قبیل نان، برنج، روغن و ذغال به قیمت ارزان تهیه کرده و در دسترسشان بگذارند.

۶- اتحادیه کارگران ایران از دولت جداً تقاضا می‌کند که قانون بیمه کارگران را فوراً در مجلس مطرح کرده و به تصویب برساند.

آقایان اولیای امور زندگی کارگران در خطر است. زندگی آنها را تأمین کنید، به دردشان برسید و از خشمشان پت رسید.

برادران کارگر برای گرفتن حق خود برای نجات دادن زندگی و عائله خود از فلاکت و مرگ متحد شوید. اتحادیه کارگران ایران پشتیبان و راهنمای شماست. به دور اتحادیه کارگران ایران جمع شوید. زنده‌باد اتحاد و اتفاق کارگران.

اتحادیه کارگران ایران

۱۶

[هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران به نخست‌وزیر (علی‌سپه‌ای)، ۱۳ مهر ۱۳۲۲] ۲۵

وزارت پست و تلگراف و تلفن، تلگراف، از تهران به تهران، شماره تلگراف

۴۲، تاریخ اصل ۷/۱۳، تاریخ وصول ۱۳/۷/۱۳۲۲

جناب آقای نخست‌وزیر رونوشت وزیر کشور - رونوشت رئیس شهربانی کل از مرگ محمدحسین کارگر، دسیسه‌بازیهایی یاور ضیائی رئیس شهربانی تبریز، احمدی فرماندار با تحریک کارفرمایان و حمله عمده کشوری چاقوگشان به کارگران تبریز مستحضر هستید. اتحادیه کارگران آذربایجان قادر است جلو دسیسه‌بازیهایی و چاقوگشها را مسدود نماید. قبلاً هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران از آن مقام تقاضا می‌نمایند:

- ۱- امر و مقرر فرمایند قرارداد آقای دکتر شیخ را اجرا نمایند.
  - ۲- با عزل احمدی فرماندار، خیانی رئیس شهربانی و احضار سرلشکر مقدم به شرارت و بی‌نظمی آذربایجان خاتمه دهند.
- هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران. افتخاری
نشانی تهران اتحادیه کارگران ایران

۱۷

[گزارش شهربانی به وزارت کشور راجع به بیانیۀ منتشره یوسف افتخاری در تبریز
به تاریخ ۲۶/۷/۲۲ و متن بیانیۀ مزبور] ۲۶

وزارت کشور

دایرة دوم ثبت دفتر محرمانه وزارت کشور

تاریخ ۲۶/۷/۲۲ شهربانی کل کشور شماره: م ۱۷۵ يك برگه

شماره ۱۹۵۱۱ ر ۲۷/۶/۲۲

معروض می‌دارد، در روز ۲۷/۷/۲۲ بیانیه‌ای از طرف اتحادیه کارگران آذربایجان در موضوع یوسف افتخاری و مأمورین شهربانی تبریز در شهر منتشر و به دیوارها الصاق گردیده که به وسیله مأمورین جمع‌آوری گردیده و جریان راجع به یوسف افتخاری هم به شماره ۹۸۹۰ر/۸۸۵۰ قبلاً عرض شده است. يك نسخه از بیانیۀ مزبور [به] پیوست ایضاً می‌گردد.

کفیل شهربانی کل کشور - پاسیازا سیف - (امضاء)

تبریز

بیانیۀ اتحادیه کارگران آذربایجان اعلام خطر به تمام طبقات مظلوم ایران -
اعلام جرم به دادستان - گلوله به جای نان - سرنیزه به جای نان - کشتار شهربانی
تبریز - حرکت‌های مظلومانه کارگران - مأمورین شهربانی تبریز به امر شاهزاده
یاور ضیایی کفیل نظمیۀ کارگر پیر و گرسنه محمدحسین را به ضرب سرنیزه از پا
درآورده و شهید کردند!

روز چهارشنبه ۲۶/۷/۲۲ مطابق ۲۹ سپتامبر ۱۹۴۳ حوالی ۱۲ ظهر کارگران
غیور و مظلوم آذربایجان برای اولین مرتبه کارگران ایران با سرنیزه پلیس حافظ
صمیمی ارتجاع رو برو شدند. جریان امر به‌طور مختصر به اطلاع عموم افراد ستم‌کش
می‌رسد:

دنیا می‌داند که سرمایه‌داران و صاحبان کارخانجات و محترکین ایران بی‌رحمانه
[د] به زور سرنیزه و آتش، طبقات مظلوم و زجر دیده و کتک‌خورده را از هستی و

۴۶- «اسناد ملی». سری ۱. آلبوم ۳۵۸. اصل سند پارگی دارد و مطالب افتاده در [...]

آمده است.

نیستی ماقط و اجساد آنان را محکوم به شکنجه و عذاب کرده‌اند. دنیا می‌داند کارگران ایران نان، خانه، لباس، کفش، کلاه، پیزهن، مدرسه، پزشک، دادرس و حامی هیچ ندارند. دنیا می‌داند قوهٔ مقننه او را بی‌چاره و قوهٔ قضائیه از او حمایت نمی‌کند و قوهٔ مجریه نابودشان می‌کند. باز دنیا می‌داند قوهٔ حاکمه از طبقات محکوم و گرمسره و لخت و عریان ایران سلب آزادی کرده و بی‌رحمانه زیر پای خود له کرده و از بین می‌برد.

شاهد مطلب جنایتی است که شهربانی تبریز مرتکب شده است. در تاریخ مذکور کارگران کارخانجات تبریز در اثر گرسنگی و عدم اجرای قرارداد (قراردادی که اخیراً طبق اقدامات اتحادیه و تصمیم وزارت پیشه و هنر توسط آقای دکتر شیخ با سرمایه‌داران تبریز بسته شده بود) و توقیف یوسف افشاری در شهربانی (طبق معمول تمام مرام‌نامه‌های اتحادیه دنیا) به سمت حکومت رو آورده و می‌خواهند به عاملین ارتجاع اعتراض و حق پایمال‌شدهٔ خود را مطالبه نمایند. کارگران هنوز به نزدیک شهربانی نرسیده بودند که به امر کفیل آتش شروع می‌شود، محمدحسین کارگر پیر و گرمسره به ضرب سرنیزه به زمین می‌خورد. بابتیجه سرنیزه‌های ارتجاع افراد بی‌گناه را سوراخ سوراخ کرده و صحنه [...] با خون مظلومین گلگون و رنگین می‌گردد. بدین ترتیب [...] عمال ارتجاع نایت کردند که چیز ننگ و مرگ کاری از [...] .

استبداد می‌خواهد به زور سرنیزه و قتل [...] خفه نماید. عاقل از این‌که همان استبداد [...] مخلوق دست رنجبر است دغصب کرده‌اند. بشایر این صنف رنجبر هیچ‌وقت به دست مخلوق خود افکنده نخواهد شد. [...] تا آخرین نفس از حقوق خود دفاع و مزبله‌های ارتجاع و استبداد را به ضرب اتحاد زیر و زبر و ویران خواهد کرد. ما کارگران آذربایجان به شما اطفال گرمسرهٔ کارگر شهید محمدحسین و به شما کارگران مظلوم ایران تسلیت می‌گوییم. لازم است تمام کارگران ایوان در این ماتم یا ما هم‌آواز و یک دقیقه مریجا هستند سکوت اختیار نمایند.

آری، سزای نیکی بدی است. ما کارگران شب و روز وسایل استراحت جامعه را فراهم می‌نماییم. ما کارگران در تهیهٔ هرگونه وسایل مادی برای پیشرفت امور جنگی متفقین خود، شب و روز کار می‌کنیم. ما کارگران عملاً و با قلب پر ایمان با فاشیستهای درنده مردانه مبارزه می‌نماییم. ما کارگران به‌جای غذاهای رنگین و گوناگون و لباسهای شیک و تمیز، گرسنگی و برهنگی می‌کشیم. ما کارگران به‌عوض گندم، گل می‌خوریم. با این وصف افسوس می‌خوریم [که] شهربانی در مقابل این همه فداکاری و ازخودگذشتگی، گلوله و سرنیزه به ما حواله می‌کند. این فشار و قتل و کشتار، جبههٔ اتحاد ما را شکست نداد. و بلکه اتفاق ما را محکمتر و ما را به همدیگر نزدیکتر خواهد کرد.

ما کارگران به دادستان اعلام جرم کردیم و دادستان [...] مکلف به تعقیب می‌باشد. ولی اضمیتان داریم که [...] نخواهد کرد و به داد ما مظلومین نخواهد رسید. [...] پس ما کارگران جز این‌که به زور [...]]

۱۸

[خلاصه سخنرانی یوسف افتخاری در جلسه مورخه ۹ اردیبهشت ۱۳۲۲ کارگران قورخانه
در محل روزنامه گیتی] ۲۷

ساعت ۴:۲۰ دقیقه رسمیت جلسه به وسیله آقای نادم انصاری ناظم جلسه اعلام گردید و آقای یوسف افتخاری صدر اتحادیه کارگران ایران اوضاع اسفناک رفته رفته کارگران و علی الخصوص رفته رفته کارگران آذربایجان را شرح دادند و متذکر گردیدند که رفته رفته تیریز چند روز است در اثر فشار غیرقابل تحمل زندگی، بدون اطلاع اتحادیه مجبور به اعتصاب شده اند و پیشنهاد نمودند که از طرف رفته رفته کارگران تهران، تلگرافی به آنها مخابره شود و موفقیت آنها را در این اعتصاب خواستار شوند. با رأی همه تصویب گردید.

بعنا راجع به رموز اعتصاب و این که اگر کارگر بدون پلان و نقشه معینی اعتصاب نماید، اغلب منجر به شکست او می شود شرح مفصلی ایراد نمودند که رؤس مطالب آن در این جا درج می شود:

شرایط اعتصاب:

اولا اعتصاب باید از روی عصبانیت آنی به وجود نیاید، بلکه باید فشار غیرقابل تحمل باعث آن شود. اعتصابی که از روی عصبانیت به وجود آید به محض برطرف شدن موضوع عصبانیت و یا نگذاشتن بدستی، اعتصاب از بین خواهد رفت. اعتصاب باید روی یک زمینه به وجود بیاید که همه ناراضی باشند و طوری روحیه کارگران حاضر و قوی شود که به هیچ وجه تغییر عقیده ندهند. اگر مابین کارگران اختلاف عقیده باشد و با روحیه آنها حاضر نشیده باشد، اعتصاب منجر به شکست کارگر خواهد شد.

بعد از حاضر شدن روحیه کارگران و از بین بردن اختلاف عقیده باید صندوق اعتصاب ترتیب داد و صندوق اعتصاب باید مدتی قبل از اقدام به اعتصاب به وسیله کارگران آماده شود که در مدت اعتصاب به کارگران بی بضاعت به طور قرض کمک کند که گرمی او را مجبور به تسلیم و شکست اعتصاب نماید.

با فراهم شدن آن دو شرط باز هم این عمل ناقص است و نمی توان به اعتصاب دست زد. باید از بین کارگران، هیئت مدیره ای برای رهبری اعتصاب انتخاب نمود تا جریان اعتصاب را اداره کند و ضمناً آنها با ۲۸ کارفرمایان مربوط باشند نه همه کارگران. اگر هیئت مدیره نباشد، ممکن است مابین خود کارگران اختلاف عقیده پیدا شود و منجر به شکست آنها گردد.

۴۷- روزنامه گیتی ش ۲۸ (۱۰ اردیبهشت ۱۳۲۲) ص ۲-۱. تلخیص سخنرانی در اصل روزنامه

است و مطلب موجود عیناً نقل شده است.

۴۸- اصل: رأ

وظیفه هیئت اعتصاب اولاً رهبری جریان اعتصاب و بعداً مذاکره با کارفرمایان، است و باید در تمام احوال، خود پیش‌قدم و کارگران از تصمیمات آنها پیروی کنند. هیئت اعتصاب باید ملحق از تقاضاهای کارگران که برای گرفتن آن به اعتصاب عمل نموده‌اند ترتیب بدهند و آن طرح را قبلاً به نظر کارفرمایان برسانند و اعلان کنند که اگر تا چند روز دیگر که معین می‌شود این حقوق به کارگران داده نشود، به اعتصاب اقدام خواهند نمود. بعضی اوقات ممکن است که قبل از اعتصاب منظور کارگران اجرا شود و احتیاجی به اعتصاب نباشد. این شرایط که فراهم شد، اینک موقع اقدام به اعتصاب است.

طرز عمل اعتصاب:

با کمال نظم و آرامش، هر کارگر ماشین و افزار کار خود را در اختیار می‌گیرد که مبدا آسیب به آن برسد. کارگران در اطراف کارخانه نگهبان می‌گذارند. تا مبدا از طرف کارفرمایان آسیبی به کارخانه نرسیده و به اسم کارگران تمام شود. در واقع در موقع اعتصاب، کارخانه تبدیل به یک دژ کارگری می‌شود و کارگر نباید به هیچ وجه سنگر خود را از دست بدهد و از کارخانه خارج بشود و اگر کسی از طرف کارفرما یا شخصی دیگر به کارخانه وارد شود، کارگران حق ندارند دور او را گرفته و جار و جنجال راه بیاندازند، بلکه باید بگویند که با هیئت اعتصاب مذاکره نمایید تا طبق تصمیم هیئت اعتصاب به وی پاسخ داده شود. اگر کسی خواست با کارگری مذاکره نماید، کارگر نباید محل خود را ترک کند، بلکه آن شخص باید نزد او برود و در پشت ماشینش با او مذاکره کند. هر وقت که کارفرما با هیئت اعتصاب داخل مذاکره گردید و موضوع حل شد، هیئت اعتصاب اعلان به شکستن اعتصاب می‌نماید و کارگران فوراً ماشینها را راه انداخته و شروع به کار بکنند.

این مختصری از راه و رسم اعتصاب که ذکر شد، البته موضوع اعتصاب یک موضوع خیلی حساس و برنده کارگر است و در این مختصر نمی‌توان شرح داد، بلکه کارگران باید در عمل به رموز آن کاملاً آشنا [شوند]. ۵۰

[هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران به نخست‌وزیر (علی‌سپیدی)، ۴ دی ۱۳۲۲] ۵۱

اتحادیه مرکزی کارگران ایران، شماره ۴۰۹، تاریخ ۱۴ اردیبهشت ۱۳۲۲

جناب آقای نخست‌وزیر: اخبار دیروز روزنامه‌ها حاکی از تشکیل کمیسیونی جهت رسیدگی به وضعیت کارگران، به عضویت نماینده اطاق بازرگانی!! و رییس

۴۹- اصل: می‌گذارد

۵۰- اصل: آشناست

۵۱- اسناد ملی، سری ن، ش ۱۴-۱۶۰۰۲

کل دخانیات!! و نماینده اداره کل تثبیت قیمتها!! بود چون موضوع مزبور با اتحادیه کارگران تمارین مستقیم دارد یعنی رسیدنی به وضعیت کارگران اصولاً بایستی با حضور نماینده آنها (اتحادیه کارگران) و نماینده وزارت پیشه و هنر باشد. متمشی است مقرر فرمایید یک نفر نماینده از اتحادیه کارگران و یک نفر نماینده هم از وزارت پیشه و هنر دعوت شوند تا با بودن آنها نتیجه حاصله بهتر و کاملتر به عمل آید.

صدر هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران، افتخاری
[امضاء] افتخاری [سپر] اتحادیه مرکزی کارگران ایران.

۲۵

[گزارش شهربانی از پیشینه و فعالیتهای اخیر خلیل انقلاب و یوسف افتخاری، اول بهمن ۱۳۲۲] ۵۲

وزارت کشور، شهربانی کل کشور، شماره ۷۳/۱۴۱۷۵

محرمانه - مستقیم - فوری

گزارش

محترماً به عرض می‌رساند. طبق پرونده موجوده، خلیل انقلاب آذر فرزند علی‌اکبر اهل تبریز که در سال ۱۳۱۶ به اتهام مسلک کمونیستی جزو مشمومین پرونده دکتر ارانی تحت تعقیب واقع و پس از احاله پرونده به دادگاه مربوطه از بزه انتسابی برائت حاصل [کرده] ولی به بزه اهانت به مأمور دولت در حین انجام وظیفه به یک سال زندانی تأدیبی محکوم و در تاریخ ۲۸/۲/۱۳۲۰ آزاد شده بعداً از طرف وزارت دادگستری بسعت بازپرس دادگستری تبریز منصوب و چون بعد از حادثه شهریورماه ۱۳۲۰ نام‌برده در تبریز چند مرتبه با کارمندان شهربانی آنجا طرف شده و سخنان زشتی ادا نموده، شهربانی مربوطه مراتب را به دادگستری آنجا اطلاع داده و بنا به دستور وزارت دادگستری، مشارالیه در تاریخ ۲۸/۲/۱۳۲۰ به مرکز احضار و چندی در تهران متوقف و اعمالش تحت مراقبت بوده که مجدداً در مردادماه ۱۳۲۱ به سمت دانداری دامسرای تبریز منصوب و از تهران به تبریز عزیمت و پس از ورود به آنجا طبق گزارشات شهربانی تبریز به دستگیری اشخاصی که سابقاً به بزه مسلک کمونیستی تعقیب [شده] و پیشینه محکومیت داشته‌اند، اغلب در منزل خود جلساتی دانش و مذاکراتی می‌نموده، مراتب از طرف شهربانی به استانداری اعلام و ضمناً خلیل مزبور با ارائه معرفی‌نامه هیئت مرکزی اتحادیه کارگران مبنی بر تشکیل اتحادیه کارگران در تبریز از آقای استاندار استان سوم درخواست صدور اجازه نموده و از

حرف آقای استاندار به شرط این که در امور سیاسی مداخله نکند اجازه تشکیل اتحادیه کارگران به مشارالیه داده می شود و او در خیابان تربیت چند بالاخانه اجاره و اتحادیه مزبور را در آنجا تشکیل داده و چند جلسه سخنرانی نموده و بیانیه و نظام نامه منتشر کرده است.

در تاریخ ۲۸ آبان ماه ۱۳۲۶ ساعت ۱۵ در محل تشکیلات اتحادیه مزبور، ابوالقاسم جوان که کارخانه فرش بافی دارد یا خلیل انقلاب آذر طرفیت و زد و خورد نموده، در نتیجه، میل و شیشه اطاقهای اتحادیه نام برده شکسته می شود. مراتب از طرف شهربانی به استانداری گزارش و بنا به دستور آقای استاندار دو نفر مزبور به شهربانی جلب و بازداشت و محل تشکیلات اتحادیه کارگران مهر و موم [شده] و تابلو آن نیز برداشته می شود. ضمناً شهربانی مزبور اظهار نظر نموده بود که توقف خلیل انقلاب آذر در تبریز مقتضی نیست، در صورت تصویب به طهران اعزام گردد. جریان قضیه را مرتباً به استحضار وزارت کشور رسانیده و روز ۳۰ آذر ۲۱ بنا به دستور آقای استاندار شهربانی آنجا خلیل انقلاب آذر را به دادگستری تبریز تحویل و ابوالقاسم جوان نیز به قید کفیل آزاد می گردد. دو روز بعد به دستور دادسرا مجدداً ابوالقاسم مزبور بازداشت و قضیه مورد رسیدگی قرار گرفت، شب سوم آذرماه مقداری بیانیه خطاب به کارگران که عموماً متحد شوید به نام (اتحادیه ایالتی رنجبران آذربایجان) در تبریز منتشر و فردای آن کارگران کارخانه های ایران، کلکته چی، قزوینی و کبریت سازی اعتصاب نموده و رئیس شهربانی به کارخانه کلکته چی که مفصلد نفر کارگر دارد رفته حکم اعتصاب آنها را استفسار و کارگران تقاضای سه مطلب زیر را می نمایند.

۱- شخصی که با رئیس اتحادیه (خلیل انقلاب آذر) طرفیت نموده با محرک او به مجازات برسد.

۲- زبانی که در نتیجه شکستن میل و شیشه و پنجره به نامکن اتحادیه وارد شده جبران گردد.

۳- مرکز اتحادیه باید دائر و تابلو آن نصب شود.

رئیس شهربانی با کارگران آنجا و همچنین کارگران سایر کارخانه های نام برده که آنها نیز همین تقاضا را داشته اند مذاکرات شایسته نموده و آنان را قانع و شروع به کار می کنند ولی بعد از ساعتی مجدداً تعطیل و درخواست می نماید تا مرکز اتحادیه کارگران باز نشود و رئیس اتحادیه (خلیل انقلاب آذر) پشت میز خود قرار نگیرد کار نخواهند کرد و شب عموم کارگران به خانه های خود می روند. مراتب به استانداری و ستاد لشکر و دادگستری اعلام و شهربانی در اطراف کارخانه ها و نقاط لازم مأمور ویژه می گمارد. روز پنجم آذرماه کارگران که عموماً به حال اعتصاب باقی بوده اند، تلگرافاتی حبتی بر این که از مرکز نمایند به محل اعزام و به درخواست آنها رسیدگی شود، به تهران مخابره و روز ششم آذر از طرف آقای استاندار و فرماندهی لشکر به شهربانی دستور می رسد که خلیل انقلاب آذر دستگیر و به تهران اعزام گردد و

همان روز بین کارگران کارخانه کبریت‌سازی و نخریسی اختلاف نظر تولید، بعضی برای کار حاضر و دسته‌ای مخالفت می‌کردند. در نتیجه توافق نظر بین آنان حاصل و شروع به کار می‌کنند ولی کارگران سایر کارخانه‌های مزبور به‌عناصن باقی بوده‌اند. به شهربانی تبریز تلگراف شد، به‌طوری‌که از طرف آقای استاندار و فرماندهی لشکر دستور رسیده به نحو شایسته در اعزام خلیل انقلاب‌آذر به مرکز اقدام و نسبت به خاتمه دادن اعتصاب کارگران لازمه جدیت را به‌عمل آورند. در خلال این جریان شهربانی تبریز گزارش داد، از طرف آقای نخست‌وزیر به اداره دادگستری آنجا دستور رسیده است به خلیل انقلاب‌آذر اخطار شود به تهران حرکت و خود را به وزارت دادگستری معرفی نماید و نام‌برده درخواست ۵۰۰۰ ریال وجه نموده و رئیس دادگستری تلگرافاً از مرکز خواسته، ضمناً خلیل مزبور مرتباً درصدد ملاقات با هم‌دستان خود بوده و دستوراتی که لازم می‌دانسته به آنها می‌داده و تحت عنوان این‌که چون مصمم حرکت به تهران است به او اجازه داده شود اثنائیه موجود در مرکز اتحادیه کارگران را تحویل نماید، درخواست بازکردن در اتحادیه کارگران را نموده و بنا به دستور آقای استاندار با حضور نماینده دادگستری روز ۹ آذرماه ۱۳۲۱ در اتحادیه را باز و کلیه اثنائیه تحویل او گردیده و قرار می‌شود عصر همان روز به نمایندگان کارگران تحویل دهد. خلیل مزبور که بدین وسیله موفق می‌شود در اتحادیه را باز کند در ضمن عده‌ای از کارگران را به آنجا دعوت و صحبت‌هایی مبنی بر تحکیم اساس تشکیلات اتحادیه ایراد و تابلو آنجا را نیز نصب و کارگران هم در مقابل صحبت‌های او متذکر شدند نخواهند گذاشت او به تهران پرود و اگر صدمه به او وارد شود شهر تبریز را ویران خواهند کرد. نظر به این‌که کارگران کارخانه‌ها از شروع به کار خودداری می‌نمودند، صبح روز ۹ آذر رئیس شهربانی به کارخانه ریسنده‌گی کلکته‌چی رفته، مشاهده می‌کند خلیل انقلاب‌آذر نیز در آنجا می‌باشد، موقع را مستقیم شمرده یا مشارالیه مذاکرات لازمه می‌نماید و در نتیجه خلیل مزبور وعده می‌دهد که به‌عمل اعتصاب خاتمه دهد. رئیس شهربانی او را وادار به اقدام نموده و نام‌برده پس از مذاکره با کارگران آنجا به چهار کارخانه دیگر که به حال اعتصاب باقی بوده‌اند رفته و آنان را نیز وادار به کار نموده و در کارخانه کبریت‌سازی مصانف با این جریانات آقای سرکنسول شوروی نیز رئیس شهربانی تبریز را ملاقات و متذکر می‌شود بودن خلیل انقلاب‌آذر در تبریز صلاح نیست و باید قبل از ۴۸ ساعت حرکت کند. بنا براین ساعت ۲۰ روز ۱۰ آذرماه ۱۳۲۱ بنا به دستوری که قبلاً از طرف آقای استاندار و فرماندهی لشکر به شهربانی تبریز داده شده بود و دستور تلگرافی مرکز خلیل انقلاب‌آذر دستگیر، یک قبضه طیانچه و مقداری پول و کاغذهای متفرقه همراه داشته که بموجب صورت‌مجلس بایگانی و خود او را همان شب به اداره ژاندارمری تحویل و مراتب به آقای استاندار و تیمسار فرماندهی لشکر اعلام و با پرداخت هزینه راه از طرف فرماندهی لشکر بوسیله مأمورین نظامی و یک نفر پایور شهربانی تحت‌الحفظ به مرکز اعزام و دستور می‌دهند او را به وزارت جنگ تحویل نمایند.

روز ۱۲ آذرماه ۱۳۲۱ از وزارت جنگ خلیل مزبور را به اداره کل شهرداری روانه و ضمن نامه صادره اعلام گردیده بود نام برده طبق امر صادره از مقام نخست‌وزیری تحت‌الحفظ از تبریز به تهران اعزام گردیده است. شهرداری مراتب را به وسیله تلفون به آقای دکتر امینی معاون نخست‌وزیر وقت اطلاع داده و ایشان با تلفون پاسخ دادند فعلا خلیل انقلاب آذر را به قید کفیل آزاد نمائید و از همین قرار نیز اقدام و عملیاتی را تحت نظر قرار داده نام برده از تاریخ ورود تاکنون در میان کارگران اداره تخشائی و دخانیات و غیره مشغول تبلیغات مضره بوده و ضمناً امتیاز روزنامه گیتی را تحصیل و اتحادیه‌ای به نام اتحادیه کارگران ایران تشکیل و به وسیله روزنامه مزبور از آنها دعوت بعمل آورده جلساتی دائر بر علیه سرمایه‌داران و ملاکین و ترتیب اعتصاب اظهاراتی نموده به علاوه اغلب در نقاط مختلف شهر جلوی اداره تخشائی و دخانیات در اطراف انتخابات و تهییج کارگران به عملیات بی‌رویه و اهانت به مقامات عالیه سخنرانیهائی می‌نماید. بعضی اوقات یوسف افتخاری که او نیز در قضایای اعتصاب تبریز نیز شرکت داشته با او همراه و کمک می‌کند.

۲- یوسف افتخاری پسر حسین ۴۰ ساله اهل اردبیل دارای شناسنامه شماره ۱۲۱۶۲ صادره از بندرپهلوی که خود را مدیر اتحادیه کارگران معرفی می‌نماید، در سال ۱۳۰۸ به واسطه شرکت و تحریک در اعتصاب کارگران شرکت نفت ایران و انگلیس مورد تعقیب و به ده سال زندانی محکوم و به بندرعباس تبعید، در تاریخ ۵/۸/۱۳۲۰ آزاد شده - بموجب گزارش شماره ۱۸۶۸-۲۲۷۲۷ شهرداری تبریز به محل مزبور رفته و عملیات کارخانجات آنجا را تحریک که مکرر اعتصاب نموده‌اند طبق دستور فرماندار تبریز پانزدها داشت که به فاصله ۴۸ ساعت از شهر خارج گردد. روز ۶/۲۲۷۲۷ عدد زیادی از کارگران جلوی شهرداری مجتمع و آزادی او را می‌خواهند و چون با نصیحت و ملایمت قانع نشده به درب شهرداری هجوم کرده می‌خواستند تفنگ کراول را بگیرند، ناچار چند تیر گلوله به هوا شلیک [شده] تا متفرق می‌شوند. ضمناً در این بین سرنیزه یکی از ژاندارم‌ها که به کمک شهرداری آمده بودند به پای حسین غمخه اصابت که مجروح شده و پس از اعزام به بیمارستان درگذشته است.

یوسف افتخاری را به مرکز اعزام از مشارالیه بازجوئی شده اظهار داشت، نظر به اینکه وضعیت کارگران آذربایجان خصوصاً تبریز فوق‌العاده مشقت و قادر به ادامه کار نبودند از طرف اتحادیه کارگران یا جناب آقای نخست‌وزیر در این خصوص مذاکروه، در نتیجه آقای دکتر شیخ با عده‌ای دیگر از طرف وزارت پیشه و هنر برای اصلاح وضعیت کارگران به تبریز رفته و قراردادی با کارفرمایان بسته که بموجب آن اوضاع اقتصادی کارگران بهبودی حاصل می‌کرد چون در موقع عزیمت از تبریز شهرداری آنجا خلیل انقلاب آذر را تعقیب و قصد داشتند به تهران اعزام دارند متفقاً به تهران آمدیم. در غیاب ما کارفرمایان به تصور این که خلیل انقلاب آذر فرار کرده، توسط علی امیرخیزی رئیس حزب توده تبریز اتحادیه کارگران را تصرف در آنجا

جلوگیری برآمده، زد و خورد بین آنها واقع و اعضای حزب توده را مغلوب که متواری می‌سازند. چون کارفرمایان از غیبت من استفاده و درصدد برمی‌آیند قرارداد را اجرا نمایند شخصاً به تبریز مراجعت نموده و آنها را به اجرای آن دعوت، بجز کارخانه چرم‌سازی بقیه حاضر نشده که مآلاً اعتصاب کارخانجات تدریجاً شروع که در همین اوان از طرف شهربانی مرا احضار و به تهران اعزام داشته‌اند. به‌طوری‌که فوقاً به‌عرض رسید. نام برده در مرکز هم به معیت خلیل انقلاب آذر در تحریک و اغوای کارگران و اعتصاب آنها و تولید بی‌نظمی دخالت می‌نمایند. اینک با تقدیم ۲۲ برگه رونوشت گزارشهای واصله مراتب معروض تا با عطف به نامه شماره ۱۹۰۷۴۰۱۴۲۸۶ مورخه ۲۷/۱/۲۴ صادره به فرمانداری نظامی تهران هر قسم امر و مقرر فرمایند اقدام شود.

رییس اداره اطلاعات

[امضا]

۲۱

[هیئت اتحادیه کارگران پل سفید به نخست‌وزیر (علی سبیلی)، ۱۳ بهمن ۱۳۲۲] ۴
هیئت ایالتی اتحادیه کارگران مازندران، شماره ۸۲، تاریخ ۱۳/۱۱/۱۳۲۲
مقام محترم نخست‌وزیر، محترماً با کمال تأمف عرضه می‌دارد:
روزنامه گیتی که ارگان اتحادیه ما است به‌علت نامعلومی توقیف گردیده و به طوری که می‌دانید فقط در این روزنامه است که کارگران مظلوم ایران اظهار تظلم نموده و وضعیت فعلی خود را با تشریح عملیات پست بعضی از کارفرمایان را به گوش اولیای امور می‌رسانند.

ما کارگران ناحیه مازندران با تمام قوای خود داد می‌زنیم که دولت یا توقیف روزنامه گیتی زبان کارگران ایران را بسته و نمی‌خواهد فریاد و ناله طبقه رنجبر را گوش داده و به اظهار تظلم آنها ترتیب اثر دهد. اتحادیه کارگران پل سفید نسبت به توقیف غیرقانونی روزنامه گیتی شدیداً اعتراض نموده و از مقام نخست‌وزیر محترم رفع توقیف روزنامه گیتی را خواستار می‌باشند.

هیئت اتحادیه کارگران پل سفید، حکیمی

[امضای حکیمی]

منشی شعبانی [امضای شعبانی]

۲۲

[نامه هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران به نخست‌وزیر (مجلس‌ساعت) ۱۶ اردیبهشت ۱۳۲۲] ۵۲

اتحادیه مرکزی کارگران ایران، شماره ۵۰۶، تاریخ ۱۶ اردیبهشت ۱۳۲۲

جناب آقای نخست‌وزیر، محترماً اشعار می‌دارد: قریب ۷۵ روز است اداره قماش حقوق کارگران را که در روز ۵۰ ریال بوده به ۲۴ ریال تقلیل داده‌اند و کارگران آن اداره به واسطه اجحافی که شده چند روز است اعتصاب نموده‌اند. حتی امروز می‌خواهند دسته‌جمعی شرف حضور یابند. اینک چون از اتحادیه کارگران اجتناق حق می‌کنند، بدین وسیله اطلاع داده می‌شود که کارگران هر روز ۱۲ ساعت کار کرده و روزی ۱۶ ریال در ظرف دو ماه و نیم حقوق نگرفته‌اند. متمنی است امر و مقور فرمایید اداره قماش فوری حقوق حقه آنها را مسترد دارد.

هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران. افشاری

[امضاء] افشاری، [مه] هیئت مرکزی کارگران ایران

۲۳

[نخست‌وزیر به رئیس کل دارایی، ۱۸ اردیبهشت ۱۳۲۳] ۵۳

دفتر نخست‌وزیر، شماره ۲۷۸۵، تاریخ ۱۸ اردیبهشت ۱۳۲۳

آقای دکتر میلسپو رئیس کل دارایی، کارگران روزمزد اداره قماش شکایت دارند ۷۵ روز است دستمزد آنها را از میزان روزی ۵۰ ریال به ۲۴ ریال تنزل داده‌اند و هر مقابل روزی ۱۲ ساعت کار فرمادت دو ماه و نیم روزی ۱۶ ریال حقوق آنها را نپرداخته‌اند. نظر به سختی وضعیت کارگران مزبور که بن‌باید کسر حقوق خود در حال گرو [اعتصاب] هستند مقتضی است دستور فرمایند توجهی نسبت به آسایش و رفاه حال آنان معمول دارند. نخست‌وزیر: [امضاء] ساعد.

۲۴

بیانیه مشترک اتحادیه کارگران ایران و شورای مرکزی اتحادیه کارگران ایران [۱۳۰۳]

بیانیه

ما امضاکنندگان زیر از طرف هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران و شورای مرکزی اتحادیه کارگران ایران برای برپا کردن یک اتحادیه نیرومند کارگری و ایجاد سازمان کاملی برای مبارزه برعلیه ارتجاع و خودسری در تاریخ ۱۱ اردیبهشت ۱۳۰۳ یا مواد ۱۸ گانه که بهترین آنها را ذیلا درج می‌کنیم موافقت حاصل نمودیم.

هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران

ابراهیم علی‌زاده نامی - خلیل انقلاب (مدیر تبلیغات اتحادیه) - مهندس کریم معتمد - نادم انصاری (کارگر قورخانه) - حبیب جلیل (کارگر کارخانه سیلو) - اسدالله قدرتی (کارگر سیلو).

شورای مرکزی اتحادیه کارگران ایران

ابراهیم محضری (صدر شورا کارگر کارخانه میمان) - حسین جهانی (نجار - منشی شورا) - مهدی کی‌مرام (کفاش - ناظم شورا) - اصلان کاظم‌نژاد (کارگر کارخانه میمان) - علی محمد ناتوانی (کارگر راه‌آهن) - علی کباری (عضو مشاور شورا) - ضیاءالموتی (عضو مشاور شورا).

رو نوشت مواد مهم موافقت‌نامه دو اتحادیه بهتاسبت ماه مه عید عمومی

کارگران دنیا

برای اتحاد طبقه کارگر و بزرگتر ایران موافقت حاصل شد و این موافقتنامه بلافاصله پس از امضای هیئت متحده بموقع اجرا گذاشته خواهد شد.

۱- طرفین موافقت می‌کنند که هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران (یعنی تمام اعضای موافق با این پروژه) یا شماره متساوی از کارگران شورای مرکزی اتحادیه کارگران تشکیل هیئت واحد رسمی اتحادیه جدید کارگران ایران را بدهند.

۲- بیانیه راجع به اتحاد کارگران ابتدا از طرف دو هیئت و سپس از طرف هیئت متحده نشر و توزیع خواهد شد.

ماده ۶ می‌گوید:

۶- تشکیلات جدید اتحادیه کارگران متشکله مستقل خواهد بود.

۸- مهر نائی برای اتحادیه جدید به نظر اکثریت هیئت متحده تهیه خواهد شد.

۹- هیئت‌های شورای مرکزی کارگران و اتحادیه مرکزی کارگران ایران به محض تشکیل هیئت متحده منحل خواهد شد.

۱۴- به هیئت متحده یک نفر شخص ثالث و طرفدار کارگر مانند حکمی یا خلیل ملکی اضافه خواهد شد.

۱۶- از طرف هیئت متحده کمیسیونی برای تنظیم مراسم و نظام جدید تشکیل و مأمور خواهد شد.

۲۵

[اتحادیه مرکزی کارگران ایران به مجلس شورای ملی، ۲۷ خرداد ۱۳۲۳] ۵۷
 ساخت مقدس مجلس شورای ملی. رونوشت جناب نخست‌وزیر، رونوشت جناب آقای دکتر شفق، وزارت محترم کشور، اداره محترم کل شهربانی.
 چندی است از طرف اولیای دولت تمهیدهایی به اتحادیه کارگران ایران شده و موانع و مشکلات عمدی ایجاد می‌نمایند. ما آنها را تا امروز به نام حفظ منافع دولت تا روشن شدن ذهن اولیای امور تحمل می‌نمودیم. مثلاً مدت شش ماه است یوسف افتخاری را از تبریز به دست‌آویزهایی غیرموجه تبعید نموده‌اند. از چندی پیش نیز شروع به آزار و اذیت فرهاد فلاحتی عضو اتحادیه آبادان بواسطه حکومت نظامی آبادان کرده، مشارالیه را حبس و به اهواز تبعید نموده، مریض و معلول ساخته‌اند که ناچار دستور دادیم فلاحتی از رفتن به آبادان تا مرتفع شدن سوءتفاهمات انقائی خودداری نماید. ولی متأسفانه اداره شهربانی اهواز مشارالیه را دوباره بدون در نظر گرفتن وضعیت مزاجی و عائله او حبس کرده‌اند این است که ما ناچار این بی‌عدالتیها و اعمال غیرقانونی عمال دولتی را به اطلاع نمایندگان که خود را حامی و طرفدار ملت می‌دانند رسانده درخواست می‌نمایم که فوراً دولت را به ترک این هرچ و مرج و بی‌نظمی‌ها و ضعیف‌کنشی‌ها که روحیه افراد زحمتکش و رنجبر را در چنبر هراس تاکت خود می‌فشارد مجبور نماید. در غیر این صورت اتحادیه کارگران این بی‌عدالتیها و اعمال خلاف قانونی عمال دولتی را مستقیماً به سمع افراد ملت رسانده و از خود ملت درخواست علاج و چاره آن را خواهد نمود.

مدیر تبلیغات و تشکیلات. افتخاری [امضاء] افتخاری
 صدر هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران. پروین [امضاء] پروین
 [مهر] اتحادیه مرکزی کارگران ایران

۲۶

[گزارش شهربانی از اقدامات حسین اتکایی و رحیم افتخاری در آذربایجان، ۲۱ مرداد ۱۳۲۳] ۵۸
 وزارت کشور محترماً رونوشت گزارش شماره ۱۲۲۲/۱۸۱۶۱۸-۶۱۸۵۸ر۵۸/۱۳۲۳

شهرستانی تبریز راجع به حسین اتکائی و رحیم افتخاری که به قصد تشکیل شعبه اتحادیه کارگران به اردبیل رفته و کنسولیار شوروی تبلیقات آنها را بواسطه نشر پاره‌ای اکتایپ که اذهان عمومی را مشوب می‌تعمیند مخالف سیاست دانسته است برای استحضار به ضمیمه تقدیم می‌دارد.

کفیل شهرستانی کل کشور - سرپاس - سیف

شهرستانی کل کشور

شهرستانی اردبیل گزارشی می‌دهد از طرف فرمانداری اردبیل اشعار داشته‌اند از قرار ستارش شفاهی کنسولیار دولت شوروی حسین اتکائی و رحیم افتخاری تامان از تبریز به اردبیل آمده و با نشر پاره‌ای دروغها مخالف سیاست امروزه دولت اذهان مردم را مشوب می‌نمایند - لذا نامبرندگان احضار و بازجویی لازم از آنها بعمل آمده اظهار داشته‌اند که به موجب اعتبارنامه کتبی شماره ۱۰۴ شورای اتحادیه‌های کارگران مأمور تشکیل شعبه اتحادیه در اردبیل بوده و نشر پاره‌ای تبلیقات را آنها تکذیب نموده‌اند و اظهار داشته‌اند چون حزب توده آنها مخالفت نموده از تشکیل اتحادیه کارگران صرف‌نظر کرده و از اردبیل حرکت نموده‌اند - دو نفر نامبرده از متممین سیاسی سابق آستارا می‌باشند که پس از غائله شهریورماه ۲۰ به طهران عزیمت نموده‌اند و سوابق پیشینه آنها نیز از بین رفته است.
رونوشت برابری اصل است.

۲۷

[گزارش شهرستانی به نخست‌وزیر (معهد ساعد) از سخنرانی یوسف افتخاری، ۱۸

مرداد ۱۳۲۲] ۵۹

وزارت کشور، شهرستانی کل کشور، شماره ۵۰۱۸ و ۶۲۷۵، تاریخ ۱۸ و ۱۳۲۲
(محرمانه)

جناب آقای نخست‌وزیر محترماً به عرض می‌رساند. طبق گزارش واحده ساعت ۱۸ روز ۱۴ و ۲۳ در جلسه هیئت مدیره اتحادیه کارگران مرکز یوسف افتخاری راجع به تقاضای اضافه‌کار کارگران انبار قماش و شرحی که از طرف اتحادیه مژبور به آن مقام و مجلس شورای ملی و فرمانداری نظامی نوشته شده و با این وصف اعتقائی نگردیده است سخنرانی نموده ضمناً اظهار داشته است مجدداً به مقامات مربوطه مراجعه خواهند نمود چنانچه در طرف ۴۸ ساعت نتیجه‌ای حاصل نشد در يك روز در تمام کشور اعتصاب خواهند نمود تا بدین وسیله موفق به مقصود شوند در این خصوص به شعبات اتحادیه شهرستاتما نیز بخش‌نامه صادر و دستور داده‌اند، به محض وصول

تلگرافی از مرکز از کار دست کشیده اعتصاب نمایند. کتیل شهربانی کل کشور .. پاسپار ۱ سیف.

۲۸

[وزارت کشور به نخست‌وزیر (محمد ساعد)، ۲۹ شهریور ۱۳۲۲] ۶۰

وزارت کشور، اداره فرمانداری نظامی، شماره ۳۴۸۲، به تاریخ ۲۹/۶/۱۳۲۲ جناب آقای نخست‌وزیر محترماً عطف به نامه شماره (۱۰۴۵ مورخه ۲۸/۵/۲۲) معروض می‌دارد یوسف افتخاری در فرمانداری نظامی تهران حاضر و ضمن تکذیب از پیشنهاد اعتصاب کارگران در تمام کشور ملتزم گردیده که من بعد سخنرانی برخلاف مقررات و امنیت کشور ایراد ننماید. ضمناً رونوشت تعهد نام‌برده به پیوست جهت اطلاع خاطر مبارک تقدیم می‌گردد. فرماندار نظامی تهران - سرهنگ ستاد حجازی ریاست محترم فرمانداری نظامی تهران

این‌که گزارش داده‌اند که بنده اظهار کرده‌ام هرگاه تقاضای کارگران انبار قماش ترتیب اثر ندهید در تمام کشور اعتصاب خواهد شد، صحت ندارد و جدا تکذیب می‌کنم. در خصوص کارگران انبار قماش مکاتبه شده که موافق آن در فرمانداری موجود است.

افتخاری

راجع به تولید بی‌نظمی در شهر بنده از طرف اتحادیه مرکزی قول می‌دهم که این اتحادیه همیشه مطالب نظم بوده و هیچ‌گونه بی‌نظمی از این اتحادیه سر نخواهد زد. [سپر اتحادیه و امضای افتخاری]

۲۹

[هیئت مرکزی اتحادیه کارگران و پرزگران ایران به وزیر کشور ۱۸ شهریور ۱۳۲۲] ۶۱

اتحادیه مرکزی کارگران ایران شماره ۷۸۲ تاریخ ۱۸/۶/۱۳۲۲

وزارت محترم کشور رونوشت مجلس شورای ملی، رونوشت جناب آقای نخست‌وزیر، رونوشت آقای مرتیبه‌زاده، رونوشت آقای دکتر شفق ۶۲ پیرو نامه شماره

۶۰ - همان‌جا

۶۱ - همان‌جا

۶۲ - محمد ساعد

۶۳ - علی‌اصغر مرتیبه‌زاده وکیل ادوار ۱۴، ۱۶ و ۲۰ مجلس شورا از تبریز

۶۴ - دکتر صادق رضازاده شفق وکیل ادوار ۱۴ و ۱۵ مجلس شورا از تهران

۷۷۶ - ۲۳۶۱۲ اشعار می‌دارد: کاظم نیکوف و حسین‌علی خورشیدی را استاندار تبریز برخلاف قانون و بدون داشتن کمترین جرمی با تحریک حزب توده از تبریز تبعید و عائله آنها را سرگردان گذاشته است. این عمل خلاف قانون آقای استاندار، برخلاف مصالح کشور است و موجب تحریک کارگران خواهد شد. متمنی است امر و مقرر فرمایید، هرچه زودتر نامبردگان بالا را به تبریز عودت دهند.

هیئت مرکزی اتحادیه کارگران و پرزگران ایران، افتخاری [مهر و امضا]

۳۰

[هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران به اداره کل شهرستانی، ۲ مهر ۱۳۲۳] ۶۵
اتحادیه مرکزی کارگران ایران، شماره ۷۸۹، پیوست رونوشت تلگراف، تاریخ
۱۳۲۳/۷/۲۲

ریاست محترم کل شهرستانی. رونوشت جناب آقای نخست‌وزیر، رونوشت وزارت کشور، رونوشت مجلس شورای ملی تلگراف شماره ۳۶۸۸۱ از تبریز حاکی است که سرهنگ موثقی به اتفاق دهناد نام ۲۴ ساعت پس از انتخابات اتحادیه کارگران ایران با زور سرنیزه و سرباز مسلح به اتحادیه هجوم آورده و کارگران را از اتحادیه اخراج و بی‌ریا نامی را که اصلاً جزء اتحادیه کارگران نبوده و عضو حزب توده است بر مسند اتحادیه می‌نشانند و اتحادیه را تحویل مشارالیه می‌دهند. این عمل اشخاص فوق، سبب خشم کارگران تبریز را هم آورده و ممکن است اغتشاشی در تبریز روی دهد.

اینست که اتحادیه کارگران تقاضا دارد هرچه زودتر مسببین این واقعه را تعقیب و دستور دهید اتحادیه را به خود کارگران تحویل دهند.
خاتمتاً چنانکه رسیدگی قوری ننمائید، اتحادیه کارگران مجبور است نمایشاتی در تمام نقاط ایران داده و عملیات شرم‌آور مسببین را به اطلاع عموم ملت برساند.
هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران - افتخاری

۳۱

[اتحادیه مرکزی کارگران ایران به نخست‌وزیر (مرتضی قلی بیات)، ۱۸ آذر ۱۳۲۳] ۶۶
اتحادیه مرکزی کارگران و پرزگران ایران، شماره ۸۳۸، ۲۳۹۱۸
جناب آقای نخست‌وزیر. متمنی است در موقع فرصت که مزاحم کار جناب‌عالی

نباشد، نماینده اتحادیه کارگران ایران را (یوسف افتخاری) احضار فرمایید که یا جناب‌مالی راجع به بعضی جریان‌های سیاسی و امور کارگران کارخاتجات مذاکره نماید.

از طرف هیئت مرکزی اتحادیه کارگران و بزرگران ایران، [امضاء] افتخاری، [مهر] اتحادیه مرکزی کارگران ایران [در حاشیه نوشته شده است:] جوابی نوشته شود روز دوشنبه یک ساعت به ظهر بیاید، ملاقات شود. آقای افتخاری شرفیابی حاصل نمودند. بایگانی شود.

۳۲

[وزارت بازرگانی و پیشه و هنر (ابوالقاسم نجم) به نخست‌وزیر، اول‌مهر ۱۳۲۴] ۶۷
وزارت بازرگانی و پیشه و هنر، شماره ۱۷۲/۱۱۷۶۴، تاریخ ۱۳۲۴
جناب آقای نخست‌وزیر

در پاسخ نامه شماره ۱۰۲۸۸ مورخه ۲۴/۵/۳۰ هیئت نمایندگی ایران در بیست و هفتمین دوره اجلاس کنفرانس بین‌المللی کار به تشریح زیر معین شدند.

- ۱- نمایندگان دولت: آقای ابوالحسن حکیمی - آقای مبتدیس رئیس مدیرکل کار مشاورین: آقای جمال‌زاده - آقای دکتر رضوی
منشی: آقای عزیز فیروز
وابسته‌مطبوعات: آقای حسین فاضلی
- ۲- نمایندگان کارگران: آقای مبتدیس مسعود غیور
مشاورین:

- ۱- آقای اعزاز نیک‌چی
- ۲- آقای شهاب خسروانی
- ۳- آقای محمدجعفر کازرونی
- ۴- آقای محمدعلی کازرونی
- ۵- آقای صفا امامی
- ۶- آقای محمود دهدشتی
- ۷- آقای حسینقلی دعش
- ۸- آقای سراج امامی

۳- نمایندگان کارگران: آقای شمس صدیقی - آقای عتیقه‌چی - آقای محمدحسین تاجبخش

مشاورین: آقای یوسف افتخاری - آقای امیرکیوان - آقامهدی دولت‌آبادی
وزیر بازرگانی و پیشه و هنر
[حاشیه نامه]: از طرف شرکت بیمه، آقایان دکتر رضوی و ماجدی به‌عنوان
نماینده فرستاده می‌شوند.

۳۳

[اداره کل شهربانی به نخست‌وزیر (احملقوام)، ۲۱ اسفند ۱۳۲۴] ۶۸
وزارت کشور، اداره کل شهربانی، اداره کلانتری، شماره ۸۶۵۷، به تاریخ
۲۴ و ۲۱ اردیبهشت

جناب آقای نخست‌وزیر. محترماً گزارشی شماره ۵۷۹ کلانتری ۳ ذیلا معروض
می‌گردد:

ساعت ۱۷:۳۰ روز ۲۰ ماه جاری سرپرست کلانتری ۲ بوسیله تلفون به
کلانتری اطلاع داد: «چند نفر از افراد اتحادیه کارگران حزب توده یوسف افتخاری
نام را که در خیابان لاله‌زار پاساژ بهرامی اتحادیه‌ای به نام بزرگان دارد، با دو نفر
دیگر از رفقای او به اتحادیه کارگران واقع در خیابان فردوسی برده‌اند و نیز اثاثیه
محل اتحادیه یوسف افتخاری را هم به اتحادیه کارگران حمل نموده‌اند. پس از عرض
گزارش کلانتری، ساعت ۲۰ در مقابل اتحادیه کارگران آقای دکتر محمد یزدی را
ملاقات و در این مورد با ایشان مذاکره [شد، ایشان] اظهار داشتند: تا ده دقیقه دیگر
به کلانتری جواب خواهم داد. ساعت ۲۰:۲۰ آقای رضا روستا مدیر روزنامه طغر
به رسیدن یکم شفیعی پایه‌ور نگهبان به‌وسیله تلفون اطلاع می‌دهد که چنین اشخاصی
به اتحادیه کارگران آورده نشده و در اینجا نیستند. رئیس شهربانی کل کشور -
سرتیپ ضرابی [امضاء]

۳۴

[اتحادیه کارگران و بزرگان ایران به مقامات و جراید کشور، ۲۱ اسفند ۱۳۲۴] ۶۹
پیشگاه اعلی حضرت همایونی، رونوشت جناب آقای نخست‌وزیر، فرمانداری
نظامی، اداره کل شهربانی، روزنامه‌های خاور، باختر.
روز دوشنبه ساعت چهار بعد از ظهر در حدود دو بیست نفر از اعضاء حزب توده

و شورای متحده و ایسته به حزب مزبور با چوب و چماق و اسلحه سرد و دسته‌جمعی با نبودن پامیان و ژاندارم به اتحادیه کارگران و یزرگران واقع در لاله‌زار ریخته و یوسف افتخاری صدر اتحادیه و پنج شش نفر از کارگران را شدیداً مضروب و مجروح [کرده] و با خود به جای نامعلوم برده‌اند و کلیه اثاثیه اتحادیه را از قبیل میز و صندلی و چمدان و رختخواب و غیره را هرچه بود غارت کرده‌اند و چون از مقررویین و مجروحین هم فعلا اثر و خبری نیست و ممکن است برای آنها خطرات جانی داشته باشد، لهذا بدین وسیله جریان را به اطلاع می‌رساند که هرچه زودتر برای استخلاص مجروحین و استرداد اثاثیه و تعقیب و مجازات مرتکبین جرم دستورات لازمه صادر فرمایند. در خاتمه اضافه می‌نماید که اگر مفهوم آزادی این است، خاکت یرسب آزادی.

به واسطه غارت یغماگران آزادی‌خواه (؟!) که کاغذهای مارکشتار رسمی و مهر تشکیلات را برده‌اند در این کاغذ نوشته شد.
منشی اتحادیه، عمید. ۲۴/۱۲/۲۱

۲۵

[یوسف افتخاری به نخست‌وزیر، ۲۴ فروردین ۱۳۲۵] ۷۰

۲۴/۱/۲۵

جناب آقای نخست‌وزیر، پیرو عرایض و دادخواستهای قبلی دایر بر سرریز شدن دوپست نفر از اعضاء حزب توده و شورای متحده به اتحادیه کارگران ایران، روز روشن با چوب و چماق و چاقو و مجروح و مضروب نمودن پنج نفر از اعضاء و معیوس‌داشتن آنان دو روز و در شب در کلوب شورای متحده و غارت کردن اتحادیه و بردن اثاثیه آن که قبلاً به استحضار رسیده است چون تاکنون از طرف اولیای امور و اداره شهرپاتی کل و دادمرا و سایر مقامات مسئول حفظ انتظام و امنیت اقداماتی برای جلب و تنبیه مرتکبین و استرداد اثاثیه و احقاق حق به عمل نیامده سهل است این آزادی عمل بیشتر آنان را جری ساخته به‌طوریکه آمده و محل اتحادیه را نیز جبراً تصرف نموده‌اند، بدین‌وسیله مراتب را به عرض رسانیده و استدعا دارد که دستور فرمایید اولیای امور مرتکبین را جداً مجازات و قصاص فرمایند.

یوسف افتخاری

۳۶

[سفیر بریتانیا در تهران به وزارت خارجه بریتانیا، ۱۹ مرداد ۱۳۲۵] ۷۱

سر ریچر بولارد

شماره ۸۲۹، ۱۰ اوت ۱۹۴۶ [۱۹ مرداد ۱۳۲۵]

در خلال سفر هیئت اتحادیه‌های کارگری اتحاد شوروی به ایران گفتگوهای بسیاری در باب حضور نمایندگان اتحادیه‌های [حزب] توده در کنگره آتی پاریس به میان آمد و این امر اتحادیه‌های رقیب را به جنب‌وجوش آورده است:

(۱) یوسف افشاری که مدعی نمایندگی از سوی قدیمی‌ترین اتحادیه کارگری در ایران (کارگران و برزگران) است، به دبیرکل کنگره جهانی اتحادیه‌های کارگری در پاریس تلگراف کرده و خواستار آن شده است که نماینده‌ای از اتحادیه او دعوت شود. (۲) چنین شنیده‌ام که اتحادیه کارگری ضد [حزب] توده در اصفهان که اکثر کارگران کارخانه‌های اصفهان را تحت پوشش دارند در نظر دارند ضمن ارسال تلگرافی به پاریس خواستار اجازه حضور در کنگره گردند.

(۳) یوسف افشاری کمونیستی است که در زمان رضاشاه به خاطر عقایدسیامیش سالیهای بسیاری را در زندان سپری ساخت. وی سرسخانه مخالف حزب توده است و بنا به درخواست روسها از تیریز اخراج شد. ولی بنا به برخی از قرائن موجود بین او و سران [حزب] توده جز جاه‌طلبی شخصی، تفاوت چندانی نیست.

(۴) از فعالتهای هیئت اتحادیه‌های کارگری شوروی اطلاع قبلی داده نمی‌شود ولی تصور می‌کنم که به روسیه مراجعت کرده‌اند. اگر آنها پیش از دیدار از اصفهان شهر صنعتی همده ایران مراجعت کرده باشند این امر هرگونه مسئله‌ای را که احتمالاً آنها بخواهند در مورد اتحادیه‌های کارگری [حزب] توده در کنفرانس پاریس مطرح بکنند تضعیف خواهد کرد. البته آنها می‌توانند چنین وانمود سازند که [حزب] توده در اصفهان توسط یک دولت ارجحی تحت ایذاء و اذیت قرار دارد ولی نمی‌توانند انتظار داشته باشند که دنیا باور خواهد کرد که شور و شوق موجود برای اتحادیه‌های تحت حمایت روسها در منطقه آکنده از نیروهای نظامی روس تماماً خودجوش بوده باشد.

وزارت خارجه لطفاً مانند تلگراف شماره ۲۱۵ من، به حکومت هند ارسال گردد. (نسخه‌هایی برای مغایره به حکومت هند به وزارت امور هندوستان ارسال گردد.)

۳۷

[کنسول بریتانیا در اهواز به سفیر بریتانیا در تهران، ۷ بهمن ۱۳۲۵] ۷۲
 کنسولگری بریتانیا، خرمشهر، محرمانه، شماره ۱۴/ت، ۲۷ ژانویه ۱۹۴۷
 [۷ بهمن ۱۳۲۵]

مفتخراً عطف به پاراگراف درم تلگراف شماره ۱۴ مورخ ۲۲ ژانویه ۱۹۴۷ [۲ بهمن ۱۳۲۵] خود و با ارسال اصل جزوه‌ای [اعلان؟] که از سوی اتحادیه کارگران نفت، جدید صادر شده همراه با ترجمه انگلیسی آن برای اطلاع حضرت اشرف به عرض می‌رسد.

۲- نخستین امضاءکننده این اعلامیه یوسف افشاری رهبر اعتصاب ۱۹۲۹ [۱۳۰۸] آبادان بود که از کارگران شرکت [نفت انگلیس و ایران] نمی‌باشد. دیگر امضاءکنندگان همگی از کارگران شرکت در دوستان فرد فوق‌الذکر می‌باشند. گفته می‌شود [امیر] قلی محمد مصطفی باغبه در حسن‌علی ثابتی هر دو افراد غیرقابل اطمینانی می‌باشند.

۳- من این تحولات را با آقای الکینگتون ۷۳ که اخیراً وارد آبادان شده‌اند مورد بحث و گفتگو قرار داده و هر دو بر این نظر هستیم که این حرکت در صورت آن که اثر اصلاحی واقعی برخوردار باشد می‌تواند امکانات وسیعی در پیش داشته باشد. هر دو در این بابت توافق نظر داریم که در حال حاضر و تا زمانی که این اتحادیه رسماً به ثبت نرسیده است، هیچ‌گونه اظهار علاقه و توجه آشکاری نباید نسبت به آن نشان داد. هرگونه تلاش برای تقویتش نتیجه‌ای جز کند کردن بسط و توسعه آن نخواهد داشت. در حال حاضر کارگران به هیچ وجه علاقه‌ای به همراهی با این حرکت نشان نمی‌دهند چرا که از آن بیم دارند که شاید دولت یا شرکت نفت پشت آن باشد.

۴- در این میان شرکت قصد دارد یکی دو تا از طرحهایی را که در نظر دارند، در دست داشته باشد تا در وقت مقتضی و هنگامی که از سوی اتحادیه اقدامی صورت گیرد، آنها را به مرحله اجرا گذارده و چنین وانمود سازند که این «نتیجه مستقیم» تلاش و درخواست اتحادیه از مدیریت بوده است.

۵- روتوشتی از این نامه و ضمائم آن را برای کنسول اعلیحضرت پادشاه [بریتانیا] در اهواز ارسال می‌دارم.

(امضاء) و. دبلیو. دی. ویلایبی ۷۴
 کنسول اعلیحضرت در خرمشهر

۲۸

[بیانیه هیئت‌مدیره اتحادیه‌های کارگران نفت، بهمن ۱۳۲۵] ۷۵

وزارت کشور، استانداری ششم، شماره ۱۱۴۷، پیوست یک‌برگه، تاریخ ۲۵ اردیبه‌ماه ۱۳۲۵

جناب اشرف آقای نخست‌وزیر، ینت برگه بیانیه که از طرف اتحادیه کارگران نفت در آبادان منتشر شده برای استحضار خاطر مبارک به پیوست تقدیم می‌دارد. استاندار استان ششم، مصباح فاطمی

همکاران عزیز - کارگران - زحمتکشان

قریب یکسال و نیم است که تشکیلات کارگری صنعت نفت ایران شروع به کار نموده و در این مدت شورای متعده مرکزی اتحادیه‌های کارگران و زحمتکشان ایران، حمایت و راهنمایی سازمان ما را عهده‌دار بوده است. ما کارگران صنعت نفت ایران خود را وابسته به شورای مزبور کردیم که رفاه و آسایش و بهبود وضع زندگانی ما تأمین گردد ولی متأسفانه وقایع اخیر ثابت نمود که شورای مزبور برخلاف آنچه از ما می‌گفت یک سازمان سیاسی منسحب از حزب توده ایران می‌باشد که عملیات ماجراجویانه و خائفانه آنها امروز به همه ایرانیان ثابت و آشکار است. سازمان ما برای این بوجود آمده بود که منحصراً یک اتحادیه صنفی کارگران باشد و به هیچ وجه در امور سیاسی دخالت نکند و فقط قدرت خود را در مشکل‌کردن کارگران و تأمین منافع زحمتکشان صرف نماید. بدیخثانه ما را اغفال کردند و ما را آلت سیاست بیگانه‌پرستی خود نمودند و وجوه گزافی از ما جمع کرده و به تهران فرستادند و حال هم هرچه مطالبه می‌کنیم جواب سریالا به ما می‌دهند.

امضاکنندگان زیر که هیئت‌مدیره اتحادیه‌های کارگران نفت را تشکیل می‌دهیم و بواسطه خدمات خود در گذشته اعتماد و اطمینان برادران کارگر خود را جلب کرده‌ایم، پس از مطالعه دقیق به این نتیجه رسیده‌ایم که ما باید اتحادیه کاملاً مستقلی داشته باشیم که حافظ منافع حقیقی کارگران باشد و لذا بدین وسیله مراتب زیر را باطلاع عموم برادران کارگر خود می‌رسانیم:

۱- از این تاریخ به بعد نام اتحادیه ما عبارت خواهد بود از «اتحادیه‌های کارگران نفت» که کاملاً مستقل بوده و به هیچ اتحادیه و شورائی بستگی نخواهد داشت.

۲- اتحادیه‌های کارگران نفت، به هیچ حزب سیاسی وابستگی نخواهد داشت و عملیات آن در حدود قوانین کشور ایران منحصراً مصروف تأمین منافع و حقوق

کارگران خواهد بود.

۳- هیئت‌مدیره اتحادیه‌های ما از کسانی تشکیل شده است که یا خودشان کارگر بوده یا سابقه کارگری در صنعت نفت ایران داشته‌اند و بالنتیجه از خصوصیات زندگانی کارگران و حوائج آنها کاملاً آگاه بوده و طرفداری و هواخواهی از کارگر را شغل و پیشه خود برای پیشرفت مقاصد سیاسی خویش قرار نمی‌دهند.

۴- هیئت‌مدیره اتحادیه‌های کارگران نفت مطابق قانون کار به ثبت خواهد رسید و کلیه امور صنفی و اداری اتحادیه‌های کارگران نفت را سرپرستی و رهبری خواهد نمود. هیئت‌مدیره کنونی موقتی بوده و پس از تکمیل سازمان جدید اتحادیه‌ها برطبق قانون کار اعضای آن مطابق اصول دموکراسی و اکثریت آراء مجدداً انتخاب خواهند شد.

۵- کلیه وجوهی که از صندوق ما پرده و یا به تهران فرستاده‌اند به وسایل قانونی پس گرفته خواهد شد و در آینده صورت‌حساب اتحادیه‌های ما هر سه ماه یک مرتبه برای اطلاع عموم منتشر خواهد شد.

ما امیدواریم که از این به بعد همه شما توجه نموده و دیگر فریب عناصر خائن و مزدور بیگانه را نخورید و بدانید که هدف ما فقط تأمین منافع و حقوق کارگران صنعت نفت خواهد بود و به هیچ‌وجه حاضر به این نخواهیم بود که اغفال شده و آلت دست عناصر ماجراجو و بیگانه‌پرست و چاقوکش و خوچی قرار گیریم.

زنده‌باد میهن عزیز ما ایران جاوید باد استقلال و مشروطیت ایران پاینده‌باد کارگران صنعت نفت مرگت بر عمال بیگانگان و کسانی که حقوق کارگران را تضییع کرده‌اند درود به عموم زحمتکش‌ان و کارگران ایران هیئت‌مدیره اتحادیه‌های کارگران نفت

یوسف افتخاری - علی شاهنده - محمد بدیع - عباس علی نجفی - تقی سامانی - امیرقلی محمدی - مصطفی باغی - نوشاد قنیرزاده - حسن‌علی نایبی - هرمز شعبانی

۴۹

[بخشی از گزارش هیئت اعزامی فدراسیون جهانی سندیکاهای کارگری به ایران] ۷۶
۴. اتحادیه‌های کارگران نفت آبادان

در ۲۴ مارس ۱۹۴۷/۴ فروردین ۱۳۲۶ هیئت فدراسیون جهانی سندیکاهای کارگری یا هیئت مرکب از دوازده نفر از نمایندگان اتحادیه کارگران نفت به رهبری

یوسف افتخاری گفتگویی انجام داد. المریس، صدر هیئت فدراسیون جهانی سندیکاهای کارگری این جلسه را به شرح ذیل برگذار کرد:

صدر هیئت [المریس] سؤال اول: این اتحادیه کی تشکیل شد؟
افتخاری: دو ماه و نیم پیش.

س. این انتصاب به چه نحوی صورت گرفت؟

ج. هنگامی که شورای پیشین منحل شد، ۱۴ نفر از اعضای کار خود را به صورت زیرزمینی ادامه دادند. آنها از یوسف افتخاری که در تهران بود دعوت به عمل آوردند و به انتصاب نمایندگان از میان کارگران شرکت نفت اقدام کردند.

س (۲). انتخابات در شرکت نفت چگونه انجام شد؟

ج. هر گروه از [کارگران] شرکت نماینده‌ای منصوب داشتند.

س (۳). در شرکت نفت چند گروه کارگری وجود دارد؟

ج. شرکت یازده گروه اساسی دارد که هر یک به چند بخش کوچکتر تقسیم می‌شوند و در زمان انتخابات نخست نماینده گروه‌های کوچکتر و سپس نماینده گروه‌های بزرگتر انتخاب شدند.

س (۴). چند گروه در انتخابات شرکت کردند؟

ج. در طول دو ماه و نیم ما در دو گروه انتخابات به عمل آوردیم.

س (۵). تعداد کارگرانی که در انتخابات شرکت کردند چقدر بود؟

ج. ما آماری همراه نیاورده‌ایم ولی براساس آمار شرکت نفت ۶۰ درصد از کارگران در انتخابات شرکت کردند.

س (۶). آیا شرکت نفت در این انتخابات دخالت کرد و یا بی‌طرف ماند؟

ج. شرکت در این انتخابات نقشی نداشت.

س (۷). آیا شرکت از اتحادیه جدیدی که تشکیل شد راضی بود؟

ج. جلی، راضی بود؛ من نظر آقای رام ۷۷ مدیر فنی [شرکت] را جویا شدم و او به من گفت که «ما اتحادیه را به رسمیت خواهیم شناخته».

س (۸). تعداد کارگرانی که در حال حاضر شما نمایندگی آنها را بر عهده دارید چقدر است؟

ج. آماری در دست ندارم.

س (۹). پس چگونه می‌توانید بدون آگاهی از تعداد شرکت‌کنندگان [در انتخابات] انتخابات به عمل آورید؟

ج. هنگامی که ۶۰ درصد از کارگران حضور دارند انتخابات صورت می‌گیرد.

س (۱۰). پرسش من در مورد مبنای حقوقی انجام انتخابات نیست، بلکه تعداد کارگرانی را می‌پرسم که در انتخابات شرکت کردند؟

ج. ما اطمینان داریم که در دو گروه فوق‌الذکر ۶۰ درصد از کارگران حضور داشتند.

س (۱۲). هنوز به پرسش من پاسخ نداده‌اید. تکرار می‌کنم:

تعداد کارگرانی که در انتخابات شرکت کردند چند نفر بود؟

پس از بحث و گفتگویی که نیم ساعت به طول انجامید یوسف افتخاری اظهار داشت: ۲۰۰۰۰ کارگر کارت عضویت اتحادیه جدید را دارند و تاکنون ۱۸۰۰۰ نفر تقاضای عضویت کرده‌اند. با توجه به آن‌که تنها تعداد کارگران شرکت نفت در آبادان حداقل ۴۰۰۰۰ نفر است پاسخ مبهمی در مورد تعداد اعضای این اتحادیه است.

س (۱۳). انگیزه‌های شما در تأسیس اتحادیه کارگران نفت چه بود؟

ج. (از سوی یکی از اعضای گروهی که همراه افتخاری بودند) پس از اعتصاب مشهور ژوئیه ۱۹۴۶/تیر ۱۳۲۵ سران شورای محلی گریختند و در این میان تعدادی از کارگران قربانی شده و جان خود را از دست دادند. آنها از طرف شورای ایالتی شورای متحده مرکزی کمکی دریافت نکردند. سران شورای ایالتی شورای متحده تمام پولهایی را که به نام کمک [به قربانیان اعتصاب] گردآوری شده بود، با خود به تهران بردند. این بود که تصمیم به تأسیس یک شورای جدید گرفته شد.

س (۱۴). چرا یوسف افتخاری را برای سازماندهی اتحادیه خود از تهران

دعوت کردید؟ آیا در میان کارگران آبادان کسی برای رهبری این اتحادیه نبود؟

ج. (توسط یکی دیگر از اعضای هیئت) افتخاری بیست سال پیش یکی از اعضای شورای کارگران آبادان بود. ما از رضا روستا تقاضا کردیم ولی پاسخی دریافت نداشتیم. لهذا برای این کار از او دعوت کردیم.

س (۱۵). علل رضایت شرکت نفت و دولت از تأسیس این اتحادیه جدید چیست؟

ج. (افتخاری) دولت و شرکت نفت با تأسیس اتحادیه‌ها مخالف نبودند. اتحادیه‌های سابق که ۳۰۰۰۰۰ کارگر داشتند مسبب قتل‌عامی بودند که میان ایرانیها و اعراب روی داد. این [قتل‌عام] دولت را به اعلان حکومت نظامی در آبادان و زندانی کردن رؤسای اتحادیه وادار کرد.

س (۱۶). آیا باشگاههای شورا به اتحادیه شما منتقل شد؟

ج. پس از وقایعی که در آبادان روی داد تعدادی از اعضای شورای محلی فرار کردند و تعدادی از اعضای آن زندانی شدند. خنگامی که به آبادان رسیدم از حکومت خواستم که باشگاهها را به ما بدهد. این امر دو ماه و نیم پیش روی داد.

س (۱۷). در تاینشان گذشته، در ژوئیه ۱۹۴۶/تیر ۱۳۲۵ شما با شورای متحده مرکزی مخالف بودید چرا هنگامی که لویی‌سایان در تهران بود به او اعتراض نکردید؟

ج. من در سال ۱۹۴۵ در پاریس برخیز حضور ایرج اسکندری و برخیز شورای متحده مرکزی اعتراض کردم.

س (۱۸). سران اتحادیه در زمان اعتصاب ۱۴ ژوئیه ۱۹۴۶ [۲۳ تیر ۱۳۲۵] چه کسانی بودند؟

ج. مهدی هاشم نجفی و حسین تربیت رؤسای شورای متحده مرکزی بودند.
س (۱۹). آیا پس از اعتصاب مهدی هاشم نجفی و رفقایش از سوی دولت تحت تعقیب قرار گرفتند؟

ج. دولت برای حفظ جان مردم بازداشتیانی به عمل آورد. آنها پس از مدت کوتاهی، یعنی پس از ورود مظفر فیروز وزیر کار و تبلیغات و نمایندگان شورای متحده به آبادان آزاد شدند.

س (۲۰). این دو رفیق از چه بیم‌ناک بودند؟

ج. از این می‌ترسیدند که اعراب آنها را بکشند.

س (۲۱). اختلاف اعراب و کارگران ایرانی چه بود؟

ج. اعراب برای تشکیل اتحادیه جلسه‌ای تشکیل داده بودند که دو نفر از اعضاء شورای ایالتی شورای متحده از آن اطراف عبور کردند. یکی از آنها اظهار داشت: «حتی اگر به قیمت خون من هم تمام شود این اتحادیه‌های عشایری را درهم خواهم شکست».

سپس یوسف افتخاری در مورد اوضاع مالی صحبت کرد و اظهار داشت که رهبران شورای ایالتی میلیونها ریال پول نزدیده‌اند. وی پرسید که آیا قدراسیون جهانی اتحادیه‌های کارگری به این مطلب واقف است؟
س (۲۲). توضیحات بیشتری بدهید.

ج. آنها برای کمک به خانواده کارگران مقتول و مجروح در اعتصاب سال ۱۹۴۶، معادل یک روز حقوق کارگران آبادان را گرد آورده ولی حتی یک شاهی نیز به خانواده کارگران مزبور ندادند.

در این میان یکی از همراهان یوسف افتخاری سرگت رسید پرداخت یک روز حقوقش را به شورای محلی ارائه داد و اظهار داشت: «ما در مورد حیف و میل این پول و سوءاستفاده‌های شورای محلی دلایل و مدارک دیگری نیز در اختیار داریم».

پرسی اظهارات یوسف افتخاری

افتخاری در پاسخ به پرسش دوم اظهار داشت که شورای پیشین منحل شد و در پاسخ به پرسش سیزدهم اظهار داشت که [رؤسای] شورا گریختند. سپس در پاسخ به پرسش پانزدهم اظهار داشت: دولت و ادار به اعلان حکومت نظامی شد. دولت و ادار به اعلان وضع فوق‌العاده در خوزستان و بازداشت سران شورا شد. این اظهارات متناقض هستند. یوسف افتخاری از یک سو اظهار می‌دارد که اعضاء فرار کردند و از سوی دیگر می‌گوید که شورا منحل شد و بعد نیز اظهار می‌دارد که دولت آنها را بازداشت کرد. حقیقت آن است که شورای اجرایی نه منحل شد و نه رؤسای آن گریختند، ولی همان‌گونه که افتخاری اذعان داشت: «آنها از سوی دولت بازداشت و

زندانی شده و به تهران اعزام شدند. برخی از آنها در اهواز و تعدادی نیز در تهران زندانی هستند و گروهی نیز تبعید شده‌اند. این شورا در میان کارگران آبادان از چنان نفوذی واقعی برخوردار بود که علی‌رغم تمام کوششهای افتخاری، علی‌رغم مساعدت شرکت نفت و دولت به نتیجه نرسید و در اراده کارگران خلی و ازد نشد. بدین ترتیب مهدی‌هاشم نجفی که از صاحب‌منصبان شورای ایالتی آبادان بود در ۱۴ اوت ۱۹۴۶/۲۳ مرداد ۱۳۲۵ توسط نیروهای دولتی دستگیر و به ترتیب در آبادان، اهواز و قم زندانی و بالاخره به تهران تبعید شد. وی اجازه ندارد که به خوزستان بازگردد. در حال حاضر رفقای او عبدالله رفایی‌زاده، منوچهر مصطفی، غلامرضا مرادی و فتح‌الله‌دهشتی‌پور در تهران زندانی هستند؛ صفوی و نوذرآشوری [۹] ۷۸ در اهواز. حسین تربیت، از صاحب‌منصبان شورای ایالتی خوزستان و رهبر کارگران آبادان نیز در اهواز است. دیگران نیز تبعید شده و یا از سوی محافل دولتی خوزستان تحت تعقیب قرار دارند. از این میان فقط رمضان کاوه که عضو هیئت عامه و مسئول کمیته مالی شورای ایالتی آبادان بود بر اثر فشارهای وارده در زندان و احتمالاً به علت سوء استفاده‌های مالی و صورت‌حسابهای مخدوش خود، به یوسف افتخاری ملحق شد و از شورای ایالتی استعفاء داد. وی با این استعفاء از مسئولیت مدیریت مالی که بر عهده داشت شانه خالی کرد و زندانی نشد. اعضای شورای ایالتی خوزستان علی‌رغم تبعید و زندان همچنان تماس خود را با توده‌های وسیع کارگران آبادان حفظ کرده‌است. این تماسها که هنوز توسط تعدادی از رفقا حفظ شده‌است، نتایج چشم‌گیری در بر داشته است. این رفقا توانستند وحدت و اعتقاد کارگران را به شورای متحده مرکزی کارگران برقرار دارند. در خلال چند ماه گذشته شورای متحده مرکزی چندین بیانیه در آبادان منتشر ساخته و صدها هزار نشریه بدانجا ارسال داشته است و بدین ترتیب نتایج چشم‌گیری حاصل کرده است. شورای ایالتی خوزستان با تمام توان به فعالیت‌های خود ادامه می‌دهد و کارگران را به صورت مرتب [از تحولات] مطلع می‌سازد. [شورای ایالتی] پیش از عزیمت هیئت قدراسیون ستدی‌کایی جهانی از آبادان بیانیه‌ای در آنجا منتشر ساخت. به همین صورت یک روز پیش از ورود هیئت به آبادان نیز شورای متحده مرکزی با انتشار جزوه مختصری نقشه‌هایی را که چیده شده بود، نقش بر آب کرد. [شورای متحده] با تشکیلات کارگری آبادان ارتباط‌های سری مستحکمی دارد. گروهی از اعضای مورد اعتماد شورا افتخاری را در معاصره داشته و فعالیت‌های او را زیر نظر دارند. شرکت نفت و دولت درحالی‌که اعضای شورای ولایتی و تشکیلات آن را تحت تعقیب قرار داده و آنها را بدون این که به نتیجه مثبتی نایل گردند، به زندان افکنده و تبعید کرده و اخراج می‌سازند، یوسف افتخاری را تحت حمایت خود قرار داده‌اند. از سوی دیگر مخالفان شورای متحده مرکزی و کسانی که این تبلیغات

را انجام می‌دهند به حال خود گذاشته شده‌اند. اظهارات یوسف افتخاری در مورد فعالیتهای شورای ایالتی که به اغتشاش و قتل متجر شد، بیاتگر آگاهی او از تحولاتی است که در محاکم نظامی جریان دارد. وی از ادعای این محاکم در مورد وقایع ۱۴ ژوئیه ۱۹۴۶/۲۳ تیر ۱۳۲۵ در آبادان مطلع است. اتهامات وارده از سوی دادگاه نظامی آشکارا نشان می‌دهد که اتحادیه عشایری یک تشکیلات مسلحانه است. ولی این اتحادیه برای رویارویی با کارگران تأسیس شد. علاوه بر این صریحاً نوشته شده است که اعضای اتحادیه عشایری یا اسلحه بر کارگران آتش کشوندند. علاوه بر این آمده است: «تردید نیست که اعضای اتحادیه عشایر بر کارگران آتش کشوده و تعداد زیادی از کارگران را کشته و مجروح ساختند.» این [نقل قولها] از کیفرخواست وقایع ۱۴ ژوئیه/۲۳ تیر ۱۳۲۵ آبادان نقل شده است.^{۸۰}

اتحادیه یوسف افتخاری کاملاً شکست خورده و هیچ‌یک از کارگران نخواستند به این اتحادیه واهی بپیوندند. علت این پاسخ او به پرسش هیئت در مورد تصدای کارگرانی که به اتحادیه او پیوسته‌اند نیز همین است. وی اظهار داشت «آماري در دست ندارم» و در مورد انتخابات نیز گفت «آنها در شرکت نفت صورت گرفتند». افتخاری مدعی است که دولت و شرکت نفت نسبت به شورای متحده مرکزی خصومتی نداشتند ولی دو نکته مغایر با این ادعا است: تلگراف نخست‌وزیر قوام‌السلطنه خطاب به شورای عشایری در ۱۵ ژوئیه؛ به گفته دادگاه نظامی و نامه شماره ۸۹ پلیس آبادان مورخ ۲۲ ژوئن ۱۹۴۶/اول تیر ۱۳۲۵ این اتحادیه [عشایری] مسلح بوده و نسبت به کارگران رویه خصمانه داشته است. نخست‌وزیر الحاق این اتحاد را به حزب دموکرات ایران پذیرفت. شرکت نفت در ۲۳ ژوئن ۱۹۴۶/۲ تیر ۱۳۲۵ برای برگذاری یک گرد هم آیی وسایل حمل و نقل در اختیار عشایر گذاشت. اینک در حالی که شرکت نفت کاملاً می‌داند که اتحادیه یوسف افتخاری واهی است آن را به رسمیت شناخته و بدان مساعدت می‌کند، در حالیکه مدت‌ها از شناسایی شورای ایالتی شورای متحده مرکزی که یک سازمان کارگری قوی بود و تقریباً تمام کارگران بدان پیوسته بودند، امتناع ورزیدند.

باید در نظر داشت [این ادعا که] بین کارگران ایرانی و عرب مناقشه‌ای روی داد کاملاً بی‌اساس است. کارگران عرب در مقایسه با کارگران ایرانی نه مناقشی همانند [منافع کارگران ایرانی] در شورای متحده دارند و نه میزان تبعیت آنها [از شورای متحده مانند کارگران ایرانی است]. از سوی دیگر اتحادیه عشایری نیز صرفاً به کارگران عرب‌زبان اختصاصی ندارد چرا که تعدادی از مرتجعین ایرانی نیز بدان تعلق دارند. در مورد ادعای یوسف افتخاری مبنی بر عدم مساعدت به خانواده کارگران مجروح و مقتول و یا زندانی نیز شورای متحده مرکزی نیز آن را کاملاً بی‌اساس می‌داند. مبلغ ۳۰,۰۰۰ تومان توسط رمضان کاوه که مسئولیت امور مالی شورای

۸۰- یک قسمت از گزارش که مربوط به اتحادیه عشایر عرب بود ترجمه نشد.

ولایتی را برعهده داشت ارسال شد و او باید در این مورد حساب پس بدهد. علاوه بر این مبلغ دیگری نیز ارسال شد که به تمام شماره حسابهای اتحادیه خوزستان واریز گردید تنها در حساب کاوه که به یوسف افتخاری ملحق شد، نشانی از آن نیست. ۸۱

۴۰

زدفتر نخست‌وزیر به وزارت کار، ۲۴ پیمن ۱۳۲۶ [۸۲

دفتر نخست‌وزیر، شماره ۱۶۹۲۷/۲، تاریخ ۲۴/۱۱/۲۶

جناب آقای دکتر سجادی، آقای افتخاری شکایت دارد که اخیراً آقای دکتر بختیار رئیس اداره کار و تبلیغات آبادان به دستگیری معاون خود اتحادیه کارگران نفت را اشفال کرده است یا ارسال عین نامه خواهشمند است دستور فرمایید به موضوع رسیدگی و اقدام لازم به عمل آورند. از طرف نخست‌وزیر [امضاء ناخوانا]

۴۱

[وزارت کار به نخست‌وزیر (ابراهیم حکیمی)، ۸ اسفند ۱۳۲۶ [۸۲

وزارت کار، شماره ۱۹۴۳۹/د، ۸/۱۲/۲۶

جناب آقای نخست‌وزیر، عطف به مرقومه شماره ۱۶۹۲۷/۲ مورخه ۲۴/۱۱/۲۶ موضوع شکایت آقای یوسف افتخاری از اشفال اتحادیه کارگران نفت مستدعی است مقرر فرمایند به رونوشت نامه شماره ۱۹۲۹۰/۹۱۶ مورخ ۲۴/۱۲/۲۶ این وزارت صادره به عنوان جناب آقای استاندار استان ششم که برای استحضار آن‌جناب تقدیم گردیده مراجعه فرمایند. از طرف وزیر کار [امضاء] حبیب نفیسی

۴۲

[اساسنامه و نظامنامه اتحادیه‌های کارگران و زحمتکشان ایران] ۸۲

رنجبران ایران متحد شوید

مقدمه

دوام زندگی اجتماعی بسته به کار کارگران و زحمتکشان و رنج دهقانان است. تمام این آثار عالی مدنیت و کلیه این وسایل گوناگون معیشت ساخته و پرداخته زحمت

۸۱- بقیه این گزارش مربوط به عملیات شورای متحده در مازندران بود که ترجمه نشد.

۸۲- «اسناد ملی»، سری ن، ش ۱۴-۱۱۶۰۰۷

۸۳- همان‌جا

۸۴- اصل سند متعلق به آقای افتخاری است.

بلافاصله قطع توده‌ایست که خود از هرگونه راحت و آسایشی محرومند، یا آن‌که کارگران و دهقانان ایجادکننده و آفرینندهٔ ثروت هستند، خود از ثمرهٔ کار خویش بی‌بهره‌اند، زیرا جمعی آژمند و سودپرست می‌خواهند از دست‌رنج آنان کیسهٔ خود را انباشته سازند و برای آن که هرگز تودهٔ کارگر و دهقان به حقوق خود پی نبرد، می‌کوشند تا آنها را در نادانی و غفلت نگه‌دارند.

امروز کارگران و کارمندان جزء و دهقانان و روشن‌فکران تنگ‌دست ایرانی که دستخوش یغمای معسودی کارفرمایان و سودپرستان ستم‌کار و حریصند، یا رقت‌انگیزترین وضعی به‌سر می‌برند، همهٔ آنها از اجحاف بی‌حد و تجاوز وحشیانهٔ کارفرمایان شکوه دارند، ولی از این شکوه‌های انفرادی و مجزای آنان نتیجه‌ای حاصل نمی‌شود. کارفرمایان می‌کوشند تا میان کارگران و زحمت‌کشان پراکنندگی و نفاق بیفکنند و آنها را به اطاعت و تسلیم وادارند. چارهٔ کلیهٔ این دردها در اتحاد و یگانگیست. برای کاستن ساعات کار و افزودن مزد و تهیه کردن شرایط زندگی کارگران و زحمت‌کشان ایران باید متحد شوند و به مبارزه برخیزند. در این مبارزه، کارگران چیزی جز زنجیرهای محکمی که دست و پای قدرت آنها را بسته است از دست نخواهند داد. اتحادیه‌های کارگران و زحمت‌کشان ایران به نتایج نبرد مقدس خود مطمئن است و کلیهٔ کارگران و زحمت‌کشان را به شرکت در سازمان خود دعوت می‌نماید.

اساسنامهٔ اتحادیه‌های کارگران و زحمت‌کشان ایران

- ۱- ایجاد صمیمیت و حس همدردی میان کارگران و زحمت‌کشان
  - ۲- کوشش برای بهبودی وضع اقتصادی و بالا بردن سطح زندگی کارگران و زحمت‌کشان (بالا بردن دست‌مزد و تهیهٔ خانه‌های کارگری جنب کارخانه)
  - تبصره: کارگرانی که منزلشان از یک کیلومتر بالاتر از محل کارخانه است، صاحب‌کار موظف است مصارف حمل و نقل و کرایهٔ مسکن آنها را پرداخت نماید.
  - ۳- رسمی‌شناختن حق اعتصاب برای کارگران و زحمت‌کشان
  - ۴- تقلیل ساعت کار به هشت ساعت (در مورد کارهای خطرناک ساعت کار باید کمتر از هشت ساعت باشد).
  - ۵- جمعه‌ها و تعطیلات رسمی با استفاده از دست‌مزد باید تعطیل باشد.
  - ۶- اگر روزهای تعطیل یا بیش از سرویس کار، کارخانه احتیاجی به وجود کارگر داشته باشد صاحب‌کار باید دو برابر مزد به کارگر «فوق‌العاده» پرداخت نماید.
  - ۷- کارگران و زحمت‌کشان مزدبگیر حق استفاده [از] یک ماه مرخصی را در سال با استفاده از حقوق دارا باشند.
  - ۸- مبارزه با بیکاری و هرگونه سوءاستفاده کارفرمایان از کارگران.
  - ۹- کوشش برای گذراندن قانون کار از مجلس شورای ملی طبق قوانین بین‌المللی.
- تبصره - قانون نام‌برده در ماده ۹ شامل موارد زیر می‌باشند:

- الف - بیمه کارگران (در مورد پیری، بیکاری، ابتلا به مرض، از دست دادن یکی از اعضای بدن [و] فوت
- ب - تامین بهداشت
- پ - تعیین ساعت کار
- ت - ملحوظ داشتن حقوق زنها و منفال مشمول قوانین کار
- ج - مرخصی با استفاده از حقوق (برای زندهای بازدار مجموعاً چهار ماه قبل و بعد از وضع حمل)
- چ - تساوی حقوق زن [و] مرد در مقابل کار مساوی
- ح - تعیین حداقل و اکثر سن کارگر
- ۱۰ - تأسیس بورس جهت کارگران از نقطه نظر عرضه و تقاضا.
- ۱۱ - رسیدگی کامل به وضعیت ساختمان کارخانه‌ها (از نظر بهداشت جهت کارگران) و ایجاد مؤسسه بهداشتی در جنب کارخانه‌ها تا خطرات کمتری متوجه کارگر باشد.
- ۱۲ - تهیه لباس کار و صابون برای کارگر به خرج صاحبان کارخانه و مؤسسه.
- ۱۳ - مبارزه بر علیه توهین و پدرفتاری و هتک احترام کارگر و موظف نمودن رؤسای کار در نگهداری احترام و شئون کارگر.
- ۱۴ - به رسمیت شناختن اتحادیه‌های کارگران از طرف صاحبان کار و دولت.
- ۱۵ - هیچ‌یک از صاحبان کار بدون جهت حق اخراج کارگران را ندارد، چنانچه خطایی از کارگر سرزند، بایستی به اتحادیه کارگران مراجعه نمایند.
- ۱۶ - بستن قرارداد رسمی بین کارگران و صاحبان کار.
- ۱۷ - مبارزه با سیستم جاسوسی در کارخانه‌ها.
- ۱۸ - از نقطه نظر بهداشت در کارخانه‌هایی که وضعیت [به] کارگران مضر است، باید شیر به کارگران داده شود. (از قبیل کارخانه سیمان، مخانیات، مطابع و غیره).
- ۱۹ - تأسیس کلاسهای اکابر برای کارگران بی‌سواد و ایجاد مدارس فنی در کارخانه‌ها به‌طور رایگان از طرف صاحبان کارخانه‌ها.
- ۲۰ - تأسیس کلوب برای کارگران.
- ۲۱ - برای رفاه کارگران و خانواده‌های آنها دکانهای خواربارفروشی و نانواخانه باید از طرف صاحبان کارخانه تأسیس و ایجاد گردد.
- ۲۲ - ایجاد شعبه قضائی و تعیین وکیل مدافع برای حفظ حقوق کارگران در محاکمات.
- ۲۳ - تأسیس و انتشار روزنامه‌ها و مجلات برای دفاع از حقوق کارگران.
- ۲۴ - تأسیس کودکستان و دارالرضاعه برای اطفال کارگران در جنب کارخانه‌ها.
- ۲۵ - ایجاد صندوق تعاون برای کمک به کارگران اعضای اتحادیه.
- ۲۶ - تأسیس شرکتهای تعاون از طرف اتحادیه‌های کارگران.

نظامنامه اتحادیه‌های کارگران و زحمت‌کشان ایران

عضویت

ماده ۱- کلیه کارگران و کارمندان و پیشه‌ورانی که از حاصل کار و زحمت خود زندگی می‌کنند، در صورتی که دارای شرایط زیر باشند به عضویت اتحادیه مربوطه به خود پذیرفته می‌شوند.

الف - قبول مرام و نظام اتحادیه.

ب - داشتن شانزده سال سن.

پ - معروف نبودن به فساد اخلاق.

تیسره - کارگرانی که کمتر از ۱۶ سال دارند، به عضویت سازمان جوانان اتحادیه پذیرفته می‌شوند.

۲- عضو جدید به معرفی کتبی یک نفر از اعضای اتحادیه پذیرفته می‌شود.

۳- کسانی که به عضویت پذیرفته می‌شوند وظیفه دارند:

الف - در جلسات اتحادیه مربوطه مرتباً حاضر شوند.

ب - مقررات و نظامات اتحادیه را مراعات نموده، دستورات سازمان اتحادیه را اطاعت کنند.

پ - ماهیانه یک صدم حقوق یا عایدات خود را به صندوق اتحادیه مربوطه به عنوان حق عضویت بپردازند.

تیسره - کسانی که عایدی معین ندارند، باید اقلاً پنج [؟] ماهیانه برای حق عضویت بپردازند.

۴- اعضای نامبرده در زیر بنا به تصمیم هیئت عامله اتحادیه مربوطه از عضویت محروم می‌شوند، (رسیدگی و اخذ تصمیم قطعی در صلاحیت شورای شهرستان می‌باشند).

الف - کسانی که سه ماه متوالی بدون عذر در جلسات اتحادیه حاضر نشوند.

ب - کسانی که برخلاف نظامات اتحادیه رفتار نموده و از انجام دستورات سازمان اتحادیه سرپیچی کنند.

پ - کسانی که به نحوی از انحاء در میان کارگران تفتین نموده و در امور اتحادیه اختلال کنند.

ب - کسانی که بر علیه اتحادیه یا کارگران جاسوسی نمایند.

۵ - عضو اخراج شده در هر حال می‌تواند به کمیسیون تفتیش کنفرانس ایالتی و کنگره شکایت کند.

تشکیلات

۶- هر یک از پنجاههای صنعتی مانند کارخانه معدن، کارگاه و هر یک از اصناف مانند صنف آهنگر، نجار و غیره در صورتی که کارگران آن کمتر از یازده نفر نباشد، در هر شهرستانی اتحادیه مخصوص به خود را تشکیل می‌دهد.

جلسه عمومی اتحادیه‌ها

۷- در بدو تشکیل هر اتحادیه، به محض این‌که عددها اعضا به یازده نفر رسید، جلسه عمومی اتحادیه تشکیل شده و هیئت عامله از میان خود انتخاب می‌نمایند که اعضای آن از سه نفر کمتر و از یازده نفر بیشتر نخواهد بود.

هیئت عامله اتحادیه‌ها

۸- وظایف هیئت عامله هر اتحادیه که از طرف کنفرانس اتحادیه تعیین می‌شود عبارت از اداره امور و اجرای مرام و نظام اتحادیه و انجام دستورات سازمان پالاتی می‌باشد.

۹- هیئت عامله هر اتحادیه از میان خود دو نفر دبیر و یک نفر تحویل‌دار انتخاب می‌نماید که وظایفشان به قرار زیر است:

الف - دبیر اول مسئول حسن جریان امور و نظام اتحادیه و انجام تصمیمات هیئت عامله بوده و نامه‌ها و صورت‌جلسات و گزارشها را امضاء می‌نماید.

ب - دبیر دوم متصدی نوشتن صورت‌جلسات بوده، گزارشها و صورت‌جلسات را به اتفاق دبیر اول امضاء می‌کند.

پ - تحویل‌دار موظف است در مقابل قبض رسمی حق عضویت ماهیانه اعضای اتحادیه را وصول و با صورت محاسبات خود به صندوق شورای شهرستان تحویل دهد. تبصره - در صورت لزوم هیئت عامله می‌تواند اشخاصی را برای کمک دبیران و تحویل‌دار معین نماید.

۱۰- هیئت عامله اقل هفته‌ای یکبار تشکیل جلسه داده، به کارهای جاری رسیدگی نموده و برای اجرای مرام و نظام اتحادیه و انجام دستورات شهرستان تصمیم می‌گیرد.

۱۱- هر اتحادیه به تناسب وضع و محل کار، طبق نظر هیئت عامله حوزه‌بندی می‌شود.

۱۲- حوزه‌ها از بین خود یک نفر ناظم و منشی انتخاب می‌نمایند و در جلسات خود که هفته‌ای یکبار خواهد بود، مرام و نظام اتحادیه را خوانده و در اطراف مسائل جاری بحث می‌کنند و نظریات خود را به هیئت عامله گزارش می‌دهند.

۱۳- هیئت عامله هر اتحادیه، برای کارگروانی که کمتر از ۱۶ سال دارند، حوزه‌های جداگانه تشکیل می‌دهد.

۱۴- چنانچه در شهرستانی عدد کافی برای تشکیل اتحادیه‌های مستقل نباشد، کارگران صنایع و اصناف مختلف می‌توانند اتحادیه واحدی تشکیل دهند.

کنفرانس اتحادیه‌ها

۱۵- اعضای اتحادیه هر نگاه صنعتی پسا هر صنف، هر شش ماه یکبار کنفرانس عمومی تشکیل می‌دهند. وظایف این کنفرانس به قرار زیر است:

الف - شنیدن گزارش هیئت عامله.

ب - گرفتن تصمیمات برای پیشرفت امور اتحادیه طبق مرام و نظام اتحادیه و در حدود صلاحیت خود.

پ - انتخاب هیئت عامله جدید که تعداد آنها به نسبت اعضای اتحادیه از سه نفر کمتر و از یازده نفر بیشتر نخواهند بود برای مدت ششماه.

ت - انتخاب نمایندگان برای شرکت در کنفرانس شهرستان. تعداد نمایندگان مزبور قبلا بنا به دستور شورای متحده مرکزی از طرف شورای شهرستان تعیین می شود.

کنفرانس شهرستان

۱۶- کنفرانس شهرستان سالی یک بار از نمایندگان انتخاب شده از طرف کنفرانس اتحادیه های شهرستان تشکیل می شود. وظایف این کنفرانس به قرار زیر است:

الف - شنیدن گزارش شورای شهرستان و بررسی کارهای شورای مزبور.

ب - بررسی و تعیین خط مشی تشکیلاتی و اقتصادی و بهداشتی و فرهنگی کارگران و زحمت کشان شهرستان و اتخاذ تدابیر لازمه برای توسعه انتظامات اتحادیه ها در حدود صلاحیت خود.

پ - انتخاب اعضای شورای شهرستان که عده آنها از ۱۱ تا ۳۵ نفر خواهد بود.
ت - انتخاب یک یا چند نفر نماینده برای کنفرانس ایالتی که تعداد آنها قبلا بر حسب تعلیمات شورای متحده مرکزی از طرف شورای ایالتی تعیین می شود.

ث - انتخاب یک یا چند نفر نماینده برای کنگره که تعداد آنها قبلا از طرف شورای متحده مرکزی تعیین می گردد.

ج - انتخابات کنفرانسهای شهرستانها به طریق مستقیم و مخفی انجام خواهد شد.

شورای متحده شهرستان

۱۷- شورای متحده شهرستان که از طرف کنفرانس شهرستان برای مدت یک سال انتخاب می شود، عهده دار وظایف زیر است:

الف - اجرای تصمیمات کنفرانس شهرستان پس از تصویب شورای متحده مرکزی.

ب - اجرای دستورات شورای ایالتی و شورای متحده مرکزی.

پ - نظارت در امور اتحادیه ها و سعی در توسعه و نظم تشکیلات و تبلیغات وسیع در میان کارگران و زحمت کشان.

ت - نظارت و سعی در بهبودی امور اقتصادی-بهداشتی-فرهنگی کارگران و زحمت کشان.

ث - نظارت و شرکت در انتخابات انجمن شهر و انجمنهای ولایتی و مجلس شورای ملی طبق تعلیمات شورای متحده مرکزی.

ج - کوشش در رفع اختلافات بین کارگران و کارفرمایان و سعی در عقد قراردادهایی با کارفرمایان به نفع کارگران طبق مرامنامه اتحادیه و مراقبت در اجرای مقررات و قوانین مربوطه به کارگران و زحمت‌کشان.

تبصره - شورای شهرستان حق دارد نمایندگانی از اتحادیه‌هایی که در شورا نماینده ندارند، برای شرکت در جلسات خود دعوت نماید.

۱۸- جلسات شورای شهرستان لااقل ماهی یک بار باید تشکیل شود.

۱۹- شورای شهرستان از میان خود هیئت‌عامله‌ای به تعداد ۳ تا ۸ نفر برای مدت شش ماه انتخاب می‌تواند. هیئت‌عامله، کلیه امور جاری مربوط به شورا را انجام داده و در مقابل شورا مسئول می‌باشد.

۲۰- هیئت‌عامله شهرستان از میان اعضای خود و اعضای شورا، کمیسیونهای تشکیلات، تبلیغات و مالی را تشکیل می‌دهد.

۲۱- هیئت‌عامله از میان خود یک نفر دبیر اول و یک نفر دبیر دوم انتخاب می‌کند. دبیر اول مسئول کلیه تشکیلات بوده و نامه‌ها و گزارشات را امضاء می‌نماید و دبیر دوم صورت جلسات را تنظیم و امضاء نموده و گزارشات را نیز به اتفاق دبیر اول امضاء می‌کند.

۲۲- کمیسیون مالی شهرستان، صندوق‌دار کلیه اتحادیه‌های شهرستان می‌باشد و وظایف آن بدین قرار است:

الف - دریافت وجوه حق عضویت و سایر عواید اتحادیه‌ها از تحویل‌داران و تمرکز کلیه وجوه در صندوق شورای شهرستان.

ب - نگاه داشتن صورت حساب علی‌حده از عواید و مخارج برای هر یک از اتحادیه‌ها.

پ - تنظیم و نگاه‌داری صورت‌حساب علی‌حده برای هر یک از انواع عواید و مخارج.

ث - نظارت و مراقبت در وصول و ایصال حق عضویت اعضا و سایر عواید و مخارج.

تبصره - شورای شهرستانها هر ماهه سهمی از عواید خود را به شورای متحده مرکزی و سهمی به شورای متحده ایالتی مربوطه برای تأمین مخارج عمومی خواهند پرداخت. تعیین مقدار این سهم و طرز پرداخت آن به وسیله شورای متحده مرکزی تعیین خواهد شد.

۲۳- شورای شهرستان عده‌ای را برای مدت شش ماه به سمت کمیسیون تحقیق شهرستان انتخاب می‌تواند که از سه تا پنج نفر خواهد بود. کمیسیون مزبور در کلیه امور تشکیلاتی و تبلیغاتی و مالی اتحادیه‌ها و هیئت‌عامله و کمیسیونها نظارت می‌نماید و نظریات خود را به شورای شهرستان اظهار می‌دارد.

کنفرانس ایالتی

۲۶- کنفرانس ایالتی از نمایندگان تشکیل می‌شود که در کنفرانس شهرستان انتخاب شده‌اند. این کنفرانس سالی یک‌بار در مرکز ایالت تشکیل می‌گردد و وظایف آن بدین‌قرار است:

- الف - شنیدن گزارش شورای متحده ایالتی و بررسی در اطراف آن.
- ب - بررسی و تعیین خط‌مشی اقتصادی و بهداشتی و فرهنگی کارگران و زحمت‌کشان ایالت و اتخاذ تدابیر لازم برای پیشرفت امور شوراهای شهرستانها.
- پ - انتخاب عده‌ای از ۱۵ نفر الی ۳۹ نفر به نمایندگی شورای متحده مربوطه برای مدت یک سال به‌وسیله رأی مخفی و مستقیم.

شورای متحده ایالتی

۲۵- شورای متحده ایالتی مؤلف است:

- الف - تصمیماتی که در کنفرانس ایالتی گرفته شده پس از تصویب شورای متحده مرکزی اجرا نماید.
- ب - دستورالعمل‌ها و تعلیمات شورای متحده مرکزی را انجام دهد.
- پ - در امور اقتصادی و فرهنگی و بهداشتی و مالی شوراهای شهرستانها نظارت کند و در اجرای مقررات کار و قراردادهای کارگران و کارفرمایان مراقبت نماید و برای عقد قراردادهای و وضع مقرراتی به نفع کارگران جدیت به عمل آورد.
- ت - در انتخابات انجمن شهر و انجمن ایالتی و مجلس شورای ملی طبق تعلیمات شورای متحده مرکزی نظارت و شرکت نماید.
- ث - نامزدهای مجلس شورای ملی در شهرستانها و ایالات به تصویب شورای متحده مرکزی تعیین خواهند شد.

۲۶- شورای متحده ایالتی لااقل در ماه یک بار تشکیل جلسه خواهد داد.

۲۷- شورای متحده ایالتی از میان خود عده‌ای از ۵ تا ۹ نفر برای مدت شش ماه به سمت هیئت عامله انتخاب خواهد کرد. هیئت عامله عهددار انجام امور مربوط به شورا بوده و در مقابل آن مسئول خواهد بود.

۲۸- هیئت عامله از میان خود دبیرانی به طریقی که در ماده ۲۰ این نظام‌نامه ذکر شده انتخاب می‌نماید و به‌علاوه اعضای کمیسیونهای مالی، تبلیقات و تشکیلات ایالتی را نیز از میان خود و اعضای شورا انتخاب می‌کند.

۲۹- کمیسیون مالی ایالتی متصدی نگهداری حساب و دخل و خرج ایالتی می‌باشد.

۳۰- کمیسیون تفتیش ایالتی برای مدت شش ماه از طرف شورای متحده ایالتی انتخاب می‌شود و عده اعضای آن از ۳ تا ۷ نفر خواهد بود و وظایف این کمیسیون نظارت و مراقبت در کلیه امور هیئت عامله و کمیسیونها و کلیه امور مالی و تشکیلات شوراهای شهرستانها می‌باشد و نظریات خود را به شورای ایالتی اظهار می‌نماید.

کنگره

۲۱- کنگره هر سال يك مرتبه از نمایندگانى كه از طرف كنفرانس شهرستانها تعيين شده‌اند تشكيل مى‌شود. كنگره، عالی‌ترین مقام اتحادیه‌است، حق تغییر و تدوین نظام نامه و مرام‌نامه اتحادیه و تعیین خط‌مشی کلی و تصمیم به انحلال قسمتی از تشکیلات و اتخاذ تصمیمات اساسی مختص به اوست.

۲۲- کنگره، گزارشات شورای متعده مرکزی و سایر سازمانهای مرکزی شوراهای شهرستانها را شنیده و بررسی می‌نماید و شورای متعده مرکزی جدیدی انتخاب می‌کند که عده اعضای آن بسته به نظر کنگره می‌باشد و نیز عده‌ای را به سمت کمیسیون تفتیش مرکزی انتخاب خواهد نمود.

شورای متعده مرکزی

۲۳- شورای متعده مرکزی در کلیه امور تصمیمات کنگره را جدا پیروی نموده، تابع و مسئول کنگره خواهد بود.

۲۴- شورای متعده مرکزی تا تشکیل اولین کنگره اتحادیه‌ها بالاترین مرکز و مقام صلاحیت‌دار اتحادیه‌ها بوده و کلیه امور مرکز و شهرستانها را طبق مرام و نظام اتحادیه رسیدگی و انجام خواهد داد.

۲۵- شورای متعده مرکزی کنونی می‌تواند اعضای خود را از میان فعالین اتحادیه‌های مرکزی و شهرستانها تا ۴۵ نفر تکمیل نماید.

۲۶- شورای متعده مرکزی برای انجام امور خود عده‌ای را به سمت هیئت عامله مرکزی به تعداد ۷ تا ۱۵ نفر از میان خود برای مدت شش ماه انتخاب می‌نماید. وظیفه هیئت عامله، رسیدگی و انجام وظایفی می‌باشد که به عهده شورای متعده مرکزی‌است.

۲۷- هیئت عامله نیز برای پیشرفت امور، کارها را میان اعضای خود تقسیم می‌نماید بدین طریق:

الف - دبیرخانه شورای متعده مرکزی مرکب از پنج نفر دیو که مسئول اداره و نظم امور می‌باشند.

ب - کمیسیون تشکیلات مرکزی

پ - کمیسیون تبلیغات مرکزی

ت - کمیسیون مالی و اقتصادی مرکزی

تبصره - کمیسیونها می‌توانند اعضای خود را از اعضای شورای متعده مرکزی و اعضای اتحادیه‌ها تکمیل نمایند.

تبصره ۲ - انتخاب دبیران و کمیسیونها در هر شش ماه يك بار تجدید خواهد شد.

تبصره - دبیران و کمیسیونها در مقابل جلسه هیئت عامله مرکزی مسئول می‌باشند.

۲۸- شورای متعده مرکزی عده‌ای را از میان خود نیز به سمت کمیسیون تفتیش

مرکزی انتخاب می نماید که تعداد آنها از ۳ تا ۹ نفر می باشد و در هر شش ماه تجدید خواهد شد.

کمیسیون تفتیش مرکزی در کلیه امور هیئت عامله و کمیسیونهای مرکزی نظارت و مراقبت داشته و نظریات خود را به شورای متحده مرکز گزارش خواهد داد کمیسیون تفتیش مرکزی در صورتی که تخلفات و انحرافات از هیئت عامله مرکزی مشاهده نماید می تواند شورای متحده مرکزی را به طور فوق العاده دعوت نموده و تقاضای تغییر و ترمیم هیئت عامله را نماید.

۳۹- مرجع رسیدگی به دعاوی و شکایت اعضا و اخراج شدگان و اتحادیه ها شورای متحده مرکزی است. تعیین تشبیهات برای افراد خلافکار نیز به عهده هیئت مزبور است.

۴۰- جلسه شورای متحده مرکزی باید لااقل هر سه ماه یکبار تشکیل شود و گزارش هیئت عامله مرکزی را استماع نماید.

۴۱- شورای متحده مرکزی حق دارد کلیه کنفرانسها را به طور فوق العاده دعوت نموده، انتخابات هیئت عامله اتحادیه ها و شوراهای را تجدید نماید.

۴۲- شورای متحده مرکزی برحسب ضرورت برای بعضی اتحادیه ها نظام نامه خاصی تنظیم نموده و به موقع اجرا می گذارد.

۴۳- برنامه هر یک از اتحادیه ها نیز به پیشنهاد اتحادیه به تصویب شورای متحده مرکزی خواهد رسید.

شورای عالی کارگران و زحمتکشان و پرورگان ایران

۴۴- اعضای شورای متحده مرکزی، اتحادیه های کارگران و زحمتکشان ایران با اعضای شورای مرکزی کشاورزان ایران تشکیل شورای واحدی به نام (شورای عالی کارگران و زحمتکشان و پرورگان ایران) داده در کلیه امور با یکدیگر همکاری نزدیک و صمیمانه خواهند کرد. (نظام نامه شورای مزبور از طرف خود این شورا تنظیم و اجرا خواهد شد.)

***

این نظام نامه که در ۴۴ ماده تنظیم شده، به تصویب شورای متحده مرکزی، اتحادیه های کارگران و زحمتکشان ایران رسیده و تا تشکیل اولین کنگره اتحادیه ها مختبر و مجری است.

اتحادیه پرورگان (دهقانان)

مرام نامه

- ۱- اقدام در وضع قانون که روابط مالک و دهقان را به طور عادلانه تعیین نماید.
- ۲- اقدام به خریداری املاک خالصانه و آسپایی که اداره تعویض املاک از دست مردم گرفته است و شخص دیگر مالک شده است و املاک بلا معارض که اشاره

سابق باقی مانده به اقسام کم و متوسط امدت و تقسیم آن بین زارعین و دهقانی که فاقد زمین مزروعی هستند و گذراندن قانونی، تحدید و فروش مزارع کشاورزان.

۳- کوشش در اجرای قانون خرده مالکین و مساعدت برای اشترک با زور گرفته شده.

۴- ایجاد مناسبات و روابط صمیمانه بین مالک و زارع مبتنی بر عدالت و انصاف* و تعدیل منال مالکانه.

۵- لغو کلیه تحمیلات مالکین علاوه بر پرداخت منال ملکی به زارع تحصیل می شد، از قبیل بیگاری، نصفه کاری، پرداخت شیرینی به مالک و کدخدا در موقع عروسی، و دادن پیشکش در موقع کشت و حق دندان و حق قدم برای به دست آوردن زمین مرغوب، رعایت آفات ارضی و سماری در موقع منال مالکانه از طرف اربابان.

۷- اقدام در تأسیس بانکهای کشاورزی در شهرها و شعبات آن در قصبیات و مراقبت کامل که مساعده فقط به زارعین مستحق داده شود و جلوگیری از هرگونه سوءاستفاده هایی که مأمورین تاکنون به عمل می آورند.

۸- اقدام در تأسیس بنگاههای کشاورزی در تمام نقاط کشور به منظور کمک به دهقانان از نظر ماشینهای کشاورزی (از قبیل ماشین سخم، زراعت تراشی، خرمن، کوبی و شالی کوبی و مبارزه با آفات نباتی از قبیل سن ملخ و اقدامی در تأسیس شرکتهای تعاونی کشاورزان و جلب کمک ادارات مربوط به آن.

۹- اقدام در تأسیس بنگاههای دام پزشکی در نقاط مناسب برای معالجه دامهای مریض و تلقیح آنها از نظر جلوگیری و انتشار امراض مسری از قبیل وبا و طاعون گاوی و سیاه زخم گوسفندان.

۱۰- تهیه وسائل برای تسهیل وصول بهای ابریشم و پنبه و کتف که از طرف دولت و تجار خریداری می شود و جلوگیری از هرگونه تقلب و اجحاف.

۱۱- پیشنهاد و عملی نمودن بیمه کشاورزان در حریق خرمن و خاته و حشم.

۱۲- اقدام در تعمیم بهداریهای ثابت و سیار در دهات برای معالجه بیماران و جلوگیری از بیماریهای مسری و غیره به طور مجانی، اعم از طبیب و درمان.

۱۳- کمک در توسعه صنایع دستی دهقانان و ترویج آن از قبیل یافتن پارچه های ابریشمی و پشمی و همچنین گلیم، قالی [و] خمد با فرستادن استادان سیار برای این آموزش (البته صنایع مخصوص بانوان است).

۱۴- احداث دبستانهای چهارکلاسه در دهات با رعایت مکان و همگنی ساختن تعلیمات اجباری با فرستادن آموزگار مجرب با حقوق مکفی.

۱۵- افتتاح دارالوکاله برای رسیدگی به تقاضا و دعاوی دهقانان و حمایت آنها از هرگونه تجاوز و تعدی به طور رایگان.

* اصل: منفی

۸۶- اصل: عدالت او انصافیت

- ۱۶- اقدام در تاسیس اداره امور آبیاری با حفر قنوات و چاههای عمیق که آب آن به وسیله ماشین بیرون می آید (آرتزین) و سدبندی و احداث آب بندها و غیره.
- ۱۷- اقدام در تسهیل ازدواج برای زارعین.
- ۱۸- تعیین کدخدای برای هر ده و مباشر برای سرپرستی کدخدایان چندین آبدی با حقوق کافی و داشتن زمین مزروعی که آنها را مستحق داشته و از اجرای هر عملی خلاف وظیفه درباره دهقانان باز دارد.
- تبصره - انتخاب کدخدای ده با رای مخفی و مستقیم بین اکثریت ساکنین هر ده تعیین خواهد شد.
- ۱۹- مبارزه سخت و پافشاری برای برانداختن هرگونه عادات و اعمال منافی شرف و اخلاق از قبیل فحشاء و خارج نمودن زنان بدکار از حیطة پاک و مقدس دهقانی.
- ۲۰- اقدام برای منع استعمال تریاک و شیره و باده گساری که منافی اخلاق و سلامتی و موجب از بین رفتن نسل است.
- ۲۱- تاسیس مجالس سخنرانی برای دهاتیها و امداد نمودن آنها برای حضور در اینگونه مجالس و اجتماع برای روشن نمودن فکر دهقانان و پاک کردن اخلاق آنها.
- ۲۲- ایجاد دستجاتی برای دادن نمایشات تفریحی به طور سیار که مجاناً در دسترس دهاتین گذارده و بدین وسیله تحقیقی در زحمات و خستگی آنها حاصل نمود.
- ۲۳- تاسیس فروشگاهها در دهات به منظور معاملات با دهقانان و در دسترس گذاشتن مایحتاج زندگی از قبیل قماش، قند و چای و غیره به طور عادلانه.
- ۲۴- اقدام در جمع آوری اعانات برای حمایت از زنان بی سرپرست و کودکان یتیم و تهیه کار مناسب برای زنان و تربیت اطفال صغیر.

۴۴

[اساسنامه و آئین نامه شورای اتحادیه های کارگران و بزرگان ایران، ۱۳۲۵/۹/۱۳] ۸۷
رنج بران ایران متحد شوید

مقدمه

کارگران، بزرگان، روشنفکران ایران: شما می دانید آنچه مایحتاج زندگی است و بی آن زندگانی میسر نیست، یعنی محصولات کشاورزی و مصنوعات مختلفه به وسیله سرمایه مادی عده ای دولت یا اشخاص و نیروی جسمی و فکری شما تهیه می شود.

۸۷- اصل سند متعلق به آقای یوسف افتخاری است.

بنابراین همان طوری که منافع عده‌ای از لحاظ به‌کار بردن سرمایه محفوظ است، منافع شما رنج‌بران که سرمایه‌بدنی و فکری خود را به کار برده و شب و روز با فعالیت خستگی‌ناپذیری به سر می‌برید و لاینقطع در تلاش بوده و با مشکلات زیادی روبرو می‌شوید باید تأمین گشته و به سهم خود استفاده نموده و آنچه که از حاصل دست‌رنج خود تهیه می‌نمائید از آن بهره‌مند گردید، ولی غالباً تفریح‌پرستی و خودخواهی سرمایه‌داران (دولت‌یا اشخاص) مسبب می‌شود که منافع حقیقه‌شما رنج‌بران و زحمت‌کشان از بین رفته و در آن موقعی که آنها میلیونها ریال از دست‌رنج شما به‌روی هم انباشته می‌نمایند، هزاران نفر از شما در زیر زنجیر فقر و پریشانی، نیروی جسمی و بدنی خود را از دست داده و فرسوده شده و از بین می‌روید.

رنج‌بران و زحمت‌کشان ایران

ایران میهن عزیز شمامست، یعنی سرزمینی است که باید از آب، خاک و هر نعمتی که در آن وجود دارد و یا از کوشش و دست‌رنج شما رنج‌بران قابل استفاده می‌شود، به‌طور کامل و مانند انسان زنده بهره‌مند شوید، یعنی به‌خوبی بتوانید بخورید، بیاشامید، بپوشید و از مزایای بهداشت و فرهنگ استفاده نمایید.

رنج‌بران و روشن‌فکران:

کشور ایران از هزاران سال پیش علم‌دار علم و دانش بوده و با نیروی فکری روشن‌فکران، علم و دانش ترقی نموده و با قوای جسمی و بدنی و نیروی یازوان آهتین رنج‌بران، صنعت و کشاورزی پیشرفت کرده و زندگی ساکنین آن روز به روز با طرز توفیقی تأمین گشته است.

این کشور پهنوار یادگار اجداد و شیاکان دلیر و شجاع ما است و برای آن که فرزندان آن در زیر بار تحمیلات اجانب و مزدوران نرفته و دست‌آستعمار و استثمار طلبان داخلی و خارجی کوتاه باشد، به‌بهای خون میلیونها نفر از فرزندان میهن‌پرست و رنج‌بران و زحمت‌کشان پاک‌سرشت نگاه‌داری شده است. زیرا هیچ نعمتی بالاتر از نعمت آزادی نیست و فقط در سایه استقلال و آزادی و دمکراسی کامل منافع اجتماعی و اقتصادی مخصوصاً رنج‌بران محفوظ خواهد ماند.

کارگران، بزرگران [و] روشن‌فکران ایران

اگر تفریح‌پرستی عده‌ای از سرمایه‌داران و اعمال مزدوران خارجی و داخلی سبب شده است که فقر و پریشانی ۸۸ بر شما غلبه نموده و به واسطه نداشتن وسائل بهداشت، هزاران نفر از شما در بدترین حالت به‌سر می‌برند و از مزایای فرهنگ و نور علم و دانش بهره‌مند نگردید.

باید همگی متحد شده، بر علیه آنها دلیرانه مبارزه کنید و از نقشه‌های شیطانی آنها در ایجاد تفرقه و نفاق و بی‌علاقگی نسبت به میهن و بعد، پهن نمودن دام استعمار و استثمار آگاه شده و متحداً مبارزه نموده و زندگی خود و فرزندان را برای همیشه تأمین نموده و از تجاوز متجاوزین به حقوق خود جلوگیری نمایید.

اساسنامه اتحادیه‌های کارگران

- ۱- ایجاد حس همکاری و همدردی بین کلیه کارگران و رفح بران به طوری که از نعمت صمیمیت و همکاری به یکدیگر به نحو کامل برخوردار گردند و برای تأمین منافع عمومی و صنفی خود تشریک مساعی به عمل آورند.
- تبصره - همکاری کارگران یا یکدیگر فقط به منظور تأمین منافع اقتصادی و صنفی خود می‌باشد و به این جهت اتحادیه‌های آنان در امور سیاسی مطلقاً دخالت ننموده و به هیچ حزب و دسته و جمعیت سیاسی بستگی نخواهد داشت.
- ۲- شناساندن شخصیت حقوقی اتحادیه‌های کارگران.
- ۳- دفاع از کلیه حقوق اجتماعی و اقتصادی کارگران.
- ۴- وادار نمودن دولت، کارفرمایان و کارگران به حمایت از مصنوعات داخلی، به طوری که در اثر رقابت‌های خارجی امور صنعت و در نتیجه زندگی کارگران متزلزل نباشد.
- ۵- سعی و جدیت در تکمیل قانون کار و گذراندن آن از مجلس شورای ملی طبق قوانین بین‌المللی، به طوری که منافع کارگران کاملاً تأمین گردد.
- ۶- سعی در بهبود وضع اقتصادی و زندگی کارگران.
- ۷- کوشش در ایجاد کوی کارگران و یا تهیه منزل برای برای کارگران هر کارگاه در همان کارگاه و فروش آن به اقساط طویل‌المدت به آنها به طوری که کارگران علاقمند بیشتر به سرزمینی که در آن به سر می‌برند بشوند.
- ۸- تهیه وسایط نقلیه برای کارگرانی که منزلشان دور از کارگاه واقع است.
- ۹- کوشش در صحنی بودن ساختمان کارگاه و تأمین بهداشت و جلوگیری از خطرات احتمالی و تشکیل صندوق بهداشت در هر کارگاه.
- ۱۰- جدیت در رفع نواقص قانون بیمه کارگران و ایجاد بیمه‌های اجتماعی. (بیمه پیری و بی‌کاری و غیره).
- ۱۱- اقدام در اجرای محدود شدن مدت کار به هشت ساعت در شیانه روز و چهل و هشت ساعت در هفته، به غیر از کارهای مضر که مدت کار کمتر خواهد بود.
- ۱۲- تعطیل نمودن کارگران در روزهای جمعه و تعطیلات رسمی با استفاده از دست‌مزد.
- ۱۳- به غیر از ساعت کار رسمی در صورتی که کارگر از طرف کارفرما به کار گماشته شود، می‌بایستی کارگر پانجاه درصد اضافه بر دست‌مزدش به طور فوق‌العاده دریافت نماید.

- ۱۴- کارگرانی که به‌منور دائم شب‌کاری می‌نمایند بایستی پنجاه درصد اضافه بر دستمزدش دریافت دارند.
- ۱۵- حق استفاده ۱۵ روز مرخصی با استفاده از دستمزد در سال.
- ۱۶- حق استفاده سه ماه مرخصی برای زندهای یاردار، یک ماه و نیم قبل و یک ماه و نیم بعد از وضع حمل.
- ۱۷- مساوی بودن دستمزد کارگر زن و مرد در شرایط مساوی کار.
- ۱۸- وادار نمودن کارفرما بر رعایت احترام متقابل، به طوری که حفظ شئون طرفین بشود.
- ۱۹- جلوگیری از اخراج بدون جهت کارگران از طرف کارفرمایان.
- ۲۰- سعی در تشکیل شورای کارگاه در هر کارگاه از نماینده کارگران و کارفرما جهت جهت حل اختلافات حاصله و پیچیده مصنوعات آن کارگاه.
- ۲۱- شناساندن حق اعتصاب و نمایشات کارگران با استفاده از دستمزد به منظور احقاق حق آنان.
- ۲۲- اختلافات حاصله در بین کارگران در مرتبه اول باید به وسیله اتحادیه مرتفع گردد.
- ۲۳- مبارزه بر علیه عواملی که مسبب خرابی کشور و وضع اقتصادی فن شده و در نتیجه تزلزل زندگانی کارگران را فراهم آورد.
- ۲۴- ایجاد کلاسهای سالمندان برای کارگران بی‌سواد و کلاسهای فنی جهت تهیه کارگران تخصص در هر کارگاه به طور مجانی.
- ۲۵- وادار نمودن دولت به تهیه کار برای بی‌کاران و مبارزه برای رفع بی‌کاری.
- ۲۶- وادار نمودن دولت به تهیه صندوق بی‌کاری جهت کمک در مواقع بحرانی بین‌المللی.
- ۲۷- تشکیل شورکتهای تعاونی و صندوقهای تعاونی جهت مواقع بی‌کاری و ازدواج و تهیه لوازم زندگانی کارگران و ایجاد منافع برای آنها.
- ۲۸- جلوگیری از بیرون شدن کارگران از طرفه کارفرمایان بدون اطلاع اتحادیه.
- ۲۹- ایجاد باشگاههای ورزشی و تفریحی مختلفه برای کارگران.

اساسنامه اتحادیه‌های پرزگران

- ۱- ایجاد جسی همکاری در بین کلیه پرزگران و دهقانان، به طوری که از نعمت صمیمیت و همکاری یکدیگر به نحو کامل برخوردار گردند. برای تأمین منافع اجتماعی-صنعتی خود تشریک مساعی کامل به عمل آورند.
- تبصره - همکاری پرزگران با یکدیگر فقط به منظور تأمین منافع اقتصادی و صنعتی خود می‌باشد و به این جهت، اتحادیه‌های پرزگران در امور سیاسی مطلقاً دخالت نموده و به هیچ حزب و جمعیت سیاسی بستگی نداشته و نخواهد داشت.
- ۲- شناساندن شخصیت حقوقی اتحادیه‌های پرزگران.

- ۳- دفاع از کذب حقوق اجتماعی و اقتصادی بزرگان در مقابل مالکین و دولت و مأمورین آن.
- ۴- وادار نمودن دولت و مالکین بزرگان به حمایت از محصولات کشاورزی داخلی بطوری که در اثر رقابت‌های خارجی امور کشاورزی و در نتیجه زندگی بزرگان متزلزل نباشد.
- ۵- سعی و جدیت در وضع قانون و مقررات مخصوصی به منظور تعیین روابط حسنه بین مالک و بزرگر به تناسب مقتضیات هر محل.
- ۶- سعی در بهبود وضع اقتصادی و زندگی بزرگان.
- ۷- کوششی در این که هر بزرگر در هر ده دارای خانه و زمین به اندازه رقع احتیاجات ضروری خود شده و در نتیجه هلاقمندی به سرزمینی که در آن بسر می‌برد بشود.
- ۸- وادار نمودن دولت به تقسیم مجانی اراضی بین بزرگان با نظر اتحادیه.
- ۹- وادار نمودن مالکین و بزرگان به رعایت احترام مقابل به طوری که حفظ شئون طرفین بشود.
- ۱۰- مبارزه برعلیه زورگویی و تحمیلات غیرقانونی درباره بزرگان از طرف مالکین و مأمورین دولت و ایجاد حسن تفاهم بین مالکین و بزرگان.
- ۱۱- جلوگیری از برکنار نمودن و خلع از ملک‌داری بدون علت بزرگر از طرف مالک.
- ۱۲- سعی در تشکیل شورای بزرگان هر ده از نماینده بزرگان و مالکین جهت حل اختلافات حاصله و بهبود محصولات کشاورزی.
- ۱۳- اختلافات در بین بزرگان در مرتبه اول باید به وسیله اتحادیه مرتفع گردد.
- ۱۴- کوشش در صحن خانه‌های روستائی و تأمین بهداشت، ایجاد بهداشتی‌های ثابت و سیار.
- ۱۵- کوشش در ایجاد بیمه کشاورزی راجع به آفات زمینی و آسمانی زراعت و حشم مانند حریق خرمن، سیل‌زدگی و امراض واگیردار حشم و غیره.
- ۱۶- مبارزه برعلیه عوامل که سبب خرابی کشور و وضع اقتصادی آن شده و در نتیجه متزلزل زندگی بزرگان را فراهم می‌آورد.
- ۱۷- مبارزه برعلیه بی‌کفایتی و به‌کار گماردن اشخاص بی‌کار ساکن هر ده.
- ۱۸- ایجاد دبستانهای سالمندان برای بزرگان بی‌سواد دبستانهای کشاورزی جهت تهیه بزرگان متخصص در امور مختلفه مربوط به کشاورزی.
- ۱۹- ایجاد شرکت‌های تعاونی روستائی و صندوقهای تعاونی به منظور تهیه لوازم زندگی و به مواقع بی‌کاری و ازدواج بزرگان ایجاد و مفاعع برای آنها.
- ۲۰- مبارزه برعلیه مغربه نگاهداشتن اراضی و سعی در پیشرفت کشاورزی به وسیله احیای اراضی بایر، بستن سد، استفاده کامل از رودخانه، احداث قنوات و

ایجاد چاههای آرتیزین و غیره.

۲۱- سعی در وادار نمودن دولت به تهیه وسایل تغییر روش کشاورزی فعلی به اصول کشاورزی علمی و ماشینی و ایجاد بنگاههای کشاورزی و تعمیر آن در تمام نواحی کشور، از لحاظ تهیه مزارع نمونه، تهیه ماشینهای شخم، زراعت تراشی، خرمنکوبی و غیره.

۲۲- اقدام جهت ازدیاد سرمایه بانک کشاورزی و تهیه شعبه آن در تمام نواحی کشور جهت کمک به پرزگران.

۲۳- سعی در توسعه و بهبود صنایع دستی از قبیل قالی باقی به طوری که رفع حوایج اولیه آنها بشود.

۲۴- جدیت در ایجاد بنگاههای پزشکی در تمام نواحی کشور جهت معالجه دامهای مریض و جلوگیری از امراض مسری آنها.

۲۵- ایجاد باشگاههای ورزشی و تفریحی برای پرزگران.

آئین‌نامه اتحادیه‌های کارگران و پرزگران

شرایط عضویت

کسانی که واجد شرایط زیر باشند به عضویت پذیرفته می‌شوند.

- ۱- کارگران و پرزگران، مستخدمین جزء و روشن‌فکرانی که به کار اشتغال داشته و از حاصل کار و زحمات خود زندگی نمایند.
- ۲- اساسنامه و آئین‌نامه اتحادیه‌ها را بپذیرند.
- ۳- به فساد اخلاق و سوء سابقه معروف نباشند.
- ۴- يك نفر از اعضای اتحادیه‌ها معرف آنها باشند.
- ۵- کمتر از سیزده سال نداشته باشند.
- ۶- عضو احزاب و تشکیلاتهایی که عملیاتشان مخالف مصالح اکثریت ملت و استقلال مملکت است نباشد.

وظایف

اعضای اتحادیه‌ها وظایف زیر را به عهده دارند:

- ۱- از دستورات سازمانتهای مربوط اطاعت نمایند.
  - ۲- کار خود را ترک ننموده و در انجام امور شغلی خود کوشا باشند.
  - ۳- در حوزه‌های مربوطه و در جلسات عمومی به‌طور مرتب شرکت نمایند.
  - ۴- حق عضویت خود را مطابق يك‌صدم دست‌مزد ماهیانه پرداخت نمایند.
- تبصره - اعضای که به عللی ۸۹ از شغل خود برکنار می‌شوند تا موقع شروع به کار از پرداخت حق عضویت معاف می‌باشند.

دعرومیت

اشخاص زیر از عضویت اتحادیه‌ها محروم می‌باشند:

- ۱- کسانی که به کار زحمت عادت نکرده و از دست‌رنج دیگران استفاده می‌نمایند.
- ۲- اشخاص بی‌کار.
- ۳- اشخاص بد سابقه و استفاده‌جو.

اخراج

اعضایی که فاقد شرایط زیر بشوند از اتحادیه‌ها اخراج می‌گردند.

- ۱- اشخاصی که سه جلسه متوالی بدون عذر موجه در جلسات عمومی و یا حوزه‌ها شرکت نکرده باشند.
  - ۲- کسانی که برخلاف اساس‌نامه و آئین‌نامه اتحادیه‌ها عمل نموده و از دستورات سازمانهای مربوط اطاعت ننمایند.
  - ۳- اشخاصی که سه ماه متوالی بدون عذر موجه حق عضویت نپرداخته باشند.
  - ۴- در بین اعضاء ایجاد نفاق نموده و در امور اتحادیه‌ها اخلال نمایند.
  - ۵- در اتحادیه مشتابه دیگر و یا تشکیلاتهای سیاسی مخالف منافع اکثریت ملت و استقلال کشور عضویت پیدا کرده باشند.
- تیموره - عضو اخراج شده می‌تواند به کانونهای بازرسی محل و شهرستان و استان و مرکزی و همچنین به کنگره شکایت نموده و در صورت امکان خود را تبرئه نماید.

کلیات

- ۱- تمام انتخابات اتحادیه‌ها با رأی مخفی و اکثریت نسبی صورت می‌گیرد.
  - ۲- هر جلسه با دو ثلث از اعضای مربوطه رسمیت پیدا کرده و رأی نصف به علاوه یک ۹۰ نفر از حاضرین قابل اجرا بوده و اقلیت می‌بایستی تابع رأی اکثریت باشند.
  - ۳- کلیه انتخابات به غیر از کنگره شورای مرکزی هیئت مرکزی که هر دو سال یک مرتبه تعیین می‌شود، سالی ۹۱ یک بار عملی می‌گردد.
  - ۴- شورای مرکزی موقت به وسیله هیئت مؤسس انتخاب شده و تا تشکیل کنگره رسمیت خواهند داشت. ضمناً از لحاظ کمک در اداره امور اتحادیه‌ها تا تشکیل کنگره ممکن است شورای مرکزی موقت کسانی را که صلاح بدانند با تصویب هیئت مؤسس به عضویت شورای مرکزی انتخاب نمایند.
- شورای مرکزی موقت از بین خود هیئت مرکزی موقت را انتخاب خواهند نمود.

۵- اصلاح و تغییر مواد اساس نامه و آئین نامه با تصویب کنگره عملی می گردد.

شورا

- ۱- تمام شوراها در اولین جلسه خود یک رئیس، یک معاون، دو دبیر و یک مخبر انتخاب می نمایند.
- ۲- تمام شوراها می بایستی لااقل ماهی یک بار تشکیل جلسه دهند.
- ۳- کلیه شوراها در مقابل انجمن های مربوطه مسئول بوده ولی اقدامات و تصمیمات اساسی انجمن ها می بایستی قبلا به تصویب شورای مرکزی رسیده و بعد بوسیله شوراها یا هیئت مدیره مربوطه آنها عملی گردد.
- ۴- دستورات شوراها مافوق بعد از تصویب شورای مرکزی می بایستی وسیله شوراها عملی گردد.
- ۵- نظارت در کلیه امور مربوطه و نظم تشکیلات و اجرای اساسنامه و آئین نامه به عهده شوراها می باشد.
- ۶- سعی در بهبود اوضاع اقتصادی، فرهنگی، بهداشتی کارگران و بوزگران از وظایف شوراها می باشد.
- ۷- رفع اختلافات بین خود کارگران و همچنین کارگران و کارفرمایان به نحو کامل، به عهده شوراها یا نماینده آنها می باشد.
- ۸- شوراها جهت اداره امور مربوطه علاوه بر انتخاب هیئت مدیره مربوطه نسبت به وضعیات مختلفه تشکیل کانونهای مختلف از قبیل کانونهای تشکیلات، تبلیغات، مالی، بازرسی و غیره را بعد از تصویب شورای مرکزی می دهند.
- تبصره - کانونهایی که وسیله شورای مرکزی تشکیل می شوند تمام کانونهای کل نامیده میشوند.

هیئت مدیره

- ۱- هیئت های مدیره مأمور اجرای اساسنامه و آئین نامه و امور مربوطه طبق تصمیمات شوراها و انجمن های مربوطه بوده و در مقابل آنها مسئول می باشند.
- ۲- هیئت های مدیره می بایستی اقلا هفته ای یک مرتبه تشکیل جلسه بدهند.
- ۳- هیئت های مدیره (به غیر از هیئت مدیره حوزه ها) از بین خود باید یک رئیس، یک معاون، دو دبیر، یک حسابدار انتخاب نمایند.
- تبصره - در سازمانهای پائین تر ممکن است فقط به انتخاب بعضی از آنها اکتفا کرد.
- ۴- هر یک از اعضاء هیئت های مدیره باید تصدی یکی از کانونهایی را که وسیله شوراها مربوطه معین میشوند عهده دار شده و انجام وظیفه نمایند.

انجمن

۱- انجمن‌ها لااقل سالی یکبار تشکیل جلسه داده و وظایف آن‌ها شتیدن گزارش و بررسی کارهای شوراهاى مربوطه و تعیین خط‌مشی و اتخاذ تدابیر لازم جهت پیشرفت امور اتحادیه‌ها می‌باشد. تعداد اعضاء انجمن‌های مختلف بوسیله شورای مرکزی و یا کنگره در نظر گرفته شده و کتیباً یا به وسیله اعلان در جراید به اطلاع کلیه کارمندان اتحادیه‌ها خواهد رسید.

رئیس - رئیس انجمن و شوراها - و هیئت‌های مدیره موظف به رسیدگی در تشکیل مرتب جلسات و نظم و ترتیب امور مربوطه می‌باشد و معاون در غیاب رئیس انجام وظیفه می‌نماید.

دبیر - دبیرها مأمور تنظیم صورت‌جلسات و تهیه گزارش‌های لازمه و ابلاغ دستورات کتبی مقامات بالاتر به اعضاء مربوطه می‌باشند.

حسابدار - مأمور تنظیم صورت‌حساب عوائد و مخارج و انجام کلیه امور مالی دیگر می‌باشد.

مخبر - مخبرها مأمور کسب اطلاعات و اخبار لازم و گزارش آن به انجمن مربوطه می‌باشند.

اعضاء انجمن‌ها، شوراها و هیئت‌های مدیره ممکن است در مقابل کارهای تشکیلاتی که انجام می‌دهند از صندوق اتحادیه پس‌از تصویب کنگره یا شورای مرکزی حقوق دریافت دارند.

میزان آن البته بسته بوضعیت کار و نظر کنگره یا شورای مرکزی می‌باشد. قسمتی از وجوه اتحادیه‌ها باید طبق بودجه‌ای که معین می‌شود یا امضای دو نفر (رئیس هیئت‌مدیره و حسابدار) برای اتحادیه خرج شود و قسمتی از آن به شورای شهرستان و شورای استان و شورای مرکزی جهت مخارج عمومی ارسال گردد. تبصره - وجوهی که در هر محل (اتحادیه - شهر - استان - مرکز) جمع‌آوری می‌شود باید به امضای دو نفر در یکی از بانکهای محل گذارده شود.

سازمان

در هر شهرستان کارگران هرکارگاه اعم از کارخانه یا معدن و همچنین کارگران هر یک از اصناف اعم از صنف آهنگر، نجار، بنا، سهندس و غیره (همین‌طور بزرگان هر ده) اتحادیه مخصوص به خود را تشکیل می‌دهند.

حوزه - اساس سازمان اتحادیه‌ها بر روی حوزه قرار دارد و حوزه عبارتست از تعداد نه نفر از کارمندان و این عده جهت اداره امور حوزه از بین خود، هیئت‌مدیره حوزه را انتخاب می‌نمایند. هیئت‌مدیره حوزه تشکیل می‌شود از یک سر حوزه، یک دبیر [و] یک حسابدار.

تبصره - در اتحادیه کارگاهها، کارگران هر قسمت یا یک‌دیگر تشکیل حوزه‌هایی می‌دهند و تعداد کمتر از نه نفر تشکیل یک حوزه ناقص را داده که ممکن است دارای

تمام اعضای هیئت‌مدیره و یا فقط بعضی از آنها باشد.

وظایف اعضای حوزه - اعضای هر حوزه موظفند اقل از دو هفته یک مرتبه تشکیل جلسه داده و راجع به امور مربوطه به اتحادیه و اساتمه آئین‌نامه اتحادیه بحث نمایند.

سرحوزه موظف به رسیدگی در تشکیل مرتب جلسات و نظم و ترتیب امور حوزه می‌باشد.

دبیر حوزه موظف است حق عضویت حوزه را جمع‌آوری و در مقابل قبض رسمی اتحادیه به صندوق‌دار دسته تحویل نموده و دفتر محاسبات حوزه را تنظیم نماید.

دسته - تمام حوزه‌هایی که در یک قسمت در یک کارگاهی وجود دارند، تشکیل یک دسته می‌دهند.

در اتحادیه کارگران اصناف و اتحادیه پرزگران، هر نه حوزه یک دسته [را] تشکیل می‌دهند.

شورای دسته - کلیه سرحوزه‌های یک دسته تشکیل شورای دسته را داده و در مواقعی که اکثریت نسبی سرحوزه‌ها پیشنهاد نمایند، جلسه آنها تشکیل شده و راجع به امور مربوطه شور و بحث بنمایند.

انتخاب هیئت‌مدیره دسته و نماینده دسته در شورای اتحادیه به عهده شورای دسته می‌باشد.

هیئت‌مدیره دسته - شورای دسته جهت امور دسته، عده‌ای را از سه تا هفت نفر به نام هیئت‌مدیره دسته انتخاب می‌نمایند. این هیئت یک نفر سرسته، یک دبیر، یک صندوق‌دار و یک حساب‌دار از بین خود انتخاب می‌نمایند.

شورای اتحادیه - نمایندگان شورای اتحادیه به وسیله شورای دسته به تناسب هر نه حوزه یک نفر انتخاب می‌شود. انتخاب هیئت‌مدیره اتحادیه و نماینده اتحادیه در شورای کارگران و پرزگران شهرستان به عهده شورای اتحادیه می‌باشد.

شورای اتحادیه لاقلاً باید ماهی یک مرتبه تشکیل جلسه داده و راجع به امور اتحادیه و عملیات هیئت‌مدیره اتحادیه شورا بحث نمایند.

هیئت‌مدیره اتحادیه - شورای اتحادیه عده‌ای را در حدود سه تا هفت نفر از بین خود به عنوان هیئت‌مدیره اتحادیه انتخاب می‌نمایند. هیئت‌مدیره اتحادیه دارای یک رئیس، یک معاون، یک دبیر [و] یک حساب‌دار می‌باشد.

هیئت‌مدیره اتحادیه در مقابل شورای اتحادیه مسئول می‌باشد.

انجمن کارگران شهرستان - نمایندگان اتحادیه‌های کارگران واقع در یک شهرستان تشکیل انجمن کارگران شهرستان را داده و لاقلاً سالی یک بار تشکیل جلسه می‌دهند.

انتخاب اعضای شورای کارگران شهرستان و نمایندگان در انجمن شهرستان به عهده این انجمن می‌باشد.

شورای کارگران شهرستان - اعضای این شورا به وسیله انجمن کارگران

شهرستان انتخاب شده و باید لااقل ماهی یک مرتبه تشکیل جلسه دهند.
 شورای کارگران شهرستان در مقابل انجمن کارگران شهرستان مسئول بوده و از بین خود هفت تا یازده نفر هیئت مدیره کارگران شهرستان را انتخاب می نمایند.
 هیئت مدیره کارگران شهرستان در مقابل شورای کارگران شهرستان مسئول می باشند. انجمن بزرگان شهرستان و شورای بزرگان شهرستان و هیئت مدیره بزرگان شهرستان مانند انجمن و شورا و هیئت مدیره کارگران شهرستان تشکیل و انجام وظیفه خواهند نمود.

انجمن شهرستان - اعضای انجمن شهرستان به وسیله انجمن کارگران شهرستان و انجمن بزرگان شهرستان انتخاب شده و لااقل سالی یک بار تشکیل جلسه می دهند.
 انتخاب شورای شهرستان و نمایندگان انجمن استان به عهده این انجمن می باشد.

شورای شهرستان - اعضای شورای شهرستان به وسیله انجمن شهرستان انتخاب شده و لااقل ماهی یک بار تشکیل جلسه داده و از بین خود ۲ تا ۱۵ نفر به عنوان هیئت مدیره شهرستان انتخاب می نمایند.

انجمن استان - اعضای این انجمن به وسیله نمایندگان انجمن شهرستانهای مختلف انتخاب شده و هر سال یک مرتبه در مرکز استان تشکیل جلسه می دهند.
 انتخاب شورای استان و نمایندگان کنگره به عهده این انجمن می باشد.

شورای استان - شورای استان به وسیله انجمن استان انتخاب شده لااقل ماهی یک مرتبه تشکیل جلسه می دهند. شورای استان از بین خود عده ای را بین ۷ تا ۱۵ نفر به عنوان هیئت مدیره استان انتخاب می نمایند.

کنگره - کنگره به وسیله نمایندگان انجمن استانهای مختلف در هر دو سال یک مرتبه تشکیل می شود.

کنگره عالی ترین مقام اتحادیه ما بوده و همه گونه اختیارات داشته و حق تغییر و تبدیل و تدوین اساسنامه و آئین نامه را دارد و اتخاذ همه گونه تصمیمات اساسی و تصویب تراژنامه مالی به عهده آن می باشد.

انتخاب اعضای شورای مرکزی اتحادیه های کارگران و بزرگان ایران نیز به عهده کنگره می باشد. شورای مرکزی اتحادیه های کارگران و بزرگان ایران که به وسیله کنگره برای مدت دو سال انتخاب می شود، مأمور اجرای کلیه تصمیمات کنگره بوده و در مقابل مسئول می باشد. شورای مرکزی در غیاب کنگره، بالاترین مقام اتحادیه بوده ولی قبل از تشکیل کنگره تصمیمات آن مانند تصمیمات کنگره قابل اجرا است. شورای مرکزی عده ای در حدود ۷ تا ۱۵ نفر را به سمت هیئت مدیره انتخاب می نماید.

www.iran-socialists.com

فهرست تفصیلی اسناد

شماره سند	شماره صفحه
۱	۱۷۵
[گزارشهای تلگرافی از ابلازان، ۱۲-۱۸ اردیبهشت ۱۳۰۸]	
مجموعه هفت گزارش از مقامات شرکت نفت انگلیس و ایران به وزارت خارجه بریتانیا در مورد چگونگی شروع و گسترش اعتصاب کارگران. ایران ناراضایی از نحوه گزارش جوایب خارجی از این مسائل و تکذیب مفاد این گزارشها.	
۲	۱۷۸
[گزارش روزنامه دیلی اکسپرس، ۱۷ اردیبهشت ۱۳۰۸]	
یکی از گزارشهایی که باعث ناراضایی مقامات شرکت نفت شده بود (ر. کت. سند شماره ۱).	
۳	۱۷۸
[گزارش روزنامه تایمز، ۱۸ اردیبهشت ۱۳۰۸]	
گزارشی منطبق با دیدگاه مقامات شرکت نفت که در آن تاکید بر ناچیز جلوه دادن ابعاد اعتصاب و توفیق سریع دولت ایران در سرکوب آن است.	
۴	۱۷۹
[گزارش اعتصاب]	
گزارشی مفصل از چگونگی تأسیس و توسعه شبکه اتحادیه کارگری در خوزستان، تحوه سازداندھی و تشکیلات آن، خواستههای کارگران، دخالت عمال شوروی در این ماجرا و اسامی گروهی از رهبران تشکیلات کارگری.	
۵	۱۸۴
[گزارش درباری بریتانیا، ۱۷ اردیبهشت ۱۳۰۸]	
اشاره به موفقیت نیروهای انتظامی ایران در سرکوب اعتصاب و عدم ضرورت دخالت ناوهای انگلیسی در این ماجرا.	
۶	۱۸۵
[اعلامیه اتحادیه کارگران آذربایجان، ۱۶ شهریور ۱۳۲۱]	
اعلان آغاز فعالیت شعبه اتحادیه کارگران در آذربایجان. اشاره به سوابق تأسیس اتحادیه، اعتبارنامه هیئت مرکزی اتحادیه به خلیل انقلاب آذر برای تأسیس چنین اتحادیه‌ای و موافقت مقامات استانداری با تأسیس آن.	
۷	۱۸۶
[متن کنفرانس خلیل انقلاب، ۲۰ شهریور ۱۳۲۱]	
شرحی از چگونگی پیدایش اختلافات طبقاتی در جامعه و	

ضرورت تأسیس اتحادیه کارگران و پرزگران برای ارتقاء سطح زندگی امفایار زحمتکشان، در وظیفه مبصر اتحادیه؛ افزودن مؤد کارگران و یافتن کار برای بی‌کاران، تفاهتمهای اتحادیه کارگری با احزاب سیاسی، تأثیر بهبود سطح زندگی و قدرت خرید کارگران بر اوضاع عمومی اقتصادی، شرایط عضویت در اتحادیه و دیگر وظایف آن.

۱۹۲ ۸ [متن کنفرانس خلیل انقلاب، ۳۰ مهر ۱۳۲۱]

شرح فعالیتها و موفقیتهای شعبه اتحادیه در تبریز، تشریح علل و ریشه‌های فلاکت کارگران و اشاره به حقوقی که کارگران باید کسب کنند.

۱۹۸ ۹ [مقاله نخستین شماره روزنامه گیتی، ۲ تیر ۱۳۲۲]

اعلان موجودیت و شروع انتشار روزنامه گیتی بعنوان ارگان اتحادیه کارگران و پرزگران ایران، با اشاراتی به اوضاع مشقت‌بار زندگی کارگران و زحمتکشان ایرانی و ضرورت اصلاح این وضع.

۱۹۹ ۱۰ [تعلق یوسف افتخاری در اتحادیه کارگران و پرزگران، ۳۰ اردیبهشت ۱۳۲۲]

سخنانی در تشریح عملکرد اتحادیه در ماههای اخیر و اعتراض به کارشکنی مقامات دولتی و تکذیب تبلیغات گروه‌های مخالف اتحادیه، توضیحاتی پیرامون فعالیت اتحادیه در آذربایجان.

۲۰۲ ۱۱ [هیئت مرکزی اتحادیه کارگران به نخست‌وزیر، ۱۲ مرداد ۱۳۲۲]

اعتراض به توقیف روزنامه گیتی.

۲۰۲ ۱۲ [گزارش شهرپسائی از ائتلاف خلیل انقلاب با حزب توده ۶ مهر ۱۳۲۲]

گزارشی از یکی از جلسات حزب توده و اشاره به ائتلاف خلیل انقلاب با گروه مزبور.

۲۰۳ ۱۳ [هیئت مرکزی اتحادیه کارگران به نخست‌وزیر، ۱۱ مهر ۱۳۲۲]

اعتراض مجدد افتخاری به توقیف روزنامه گیتی.

۲۰۴ ۱۴ [هیئت مرکزی اتحادیه کارگران به نخست‌وزیر، ۱۲ مهر ۱۳۲۲]

طرح مسائل و مشکلات میدتی کارگران سیلو و دیگر مراکز کارگری با علی سمیلی و تقاضای رسیدگی به این مسائل.

۲۰۴ ۱۵ [بیانیه اتحادیه کارگران]

بیانیه‌ای فاقد تاریخ انتشار در تاکید بر تشواریهای زندگی

کارگران، با اشاراتی خاص به مسائل کارگران سیلو و قورخانه و شهرداری و آبجوسازی مجیدیه در تهران و شرح خواسته‌هایی چون افزایش دستمزد و تصویب قانون بیمه کارگران.

۱۶ [هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران به نخست‌وزیر، ۱۳ مهر ۱۳۲۲]

۲۰۶

اعتراض به دعای شهرداری تبریز که به کشته شدن یک کارگر منجر شد و تقاضای رسیدگی به این موضوع.

۱۷ [گزارش شهرداری به وزارت کشور راجع به بیانیه منتشره یوسف افتخاری در تبریز و متن بیانیه مزبور، ۲۶ مهر ۱۳۲۲]

۲۰۷

گزارش انتشار بیانیه‌ای در توضیح چگونگی جریان واقعی که به بازداشت یوسف افتخاری و تظاهرات اعتراضی کارگران و کشته شدن یک نفر از کارگران منجر شد.

۱۸ [خلاصه سخنرانی یوسف افتخاری در جلسه دوازدهم دی ۱۳۲۲ کارگران قورخانه در محل روزنامه گیتی]

۲۰۹

توضیحاتی پیرامون چگونگی سازماندهی اعتصاب کارگری.

۱۹ [هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران به نخست‌وزیر، ۱۴ دی ۱۳۲۲]

۲۱۰

تقاضای دعوت نماینده‌ای از طرف کارگران برای حضور در کمیسیون رسیدگی به وضعیت کارگران.

۲۰ [گزارش شهرداری از پیشینه و فعالیت‌های اخیر خلیل انقلاب و یوسف افتخاری، اول بهمن ۱۳۲۲]

۲۱۱

گزارشی مفصل از فعالیت‌های خلیل انقلاب و یوسف افتخاری در تبریز و تهران، با اشاراتی به سوابق هر دو در مسائل پیش از شهریور بیست. تأکید گزارش بر وقایع تبریز و درگیری‌های اتحادیه با مقامات دولتی و گروه‌های هوادار شوروی است.

۲۱ [هیئت اتحادیه کارگران پل سفید به نخست‌وزیر، ۱۳ بهمن ۱۳۲۲]

۲۱۵

اعتراض شعبه اتحادیه کارگران پل سفید به توقیف روزنامه گیتی.

۲۲ [هیئت مرکزی اتحادیه کارگران به نخست‌وزیر، ۱۶ اردیبهشت ۱۳۲۳]

۲۱۶

اعتراض به تقلیل حقوق کارگران اداره قضایی و تقاضای رسیدگی به خواسته‌های آنان.

- ۲۳ [نخست‌وزیر به رئیس کل دارایی، ۱۸ اردیبهشت ۱۳۲۳] ۲۱۶
دستورالعمل مساعد به میلیسپو مینی بر رسیدگی به وضع کارگران
اداره قماش.
- ۲۴ [بیانیه مشترک اتحادیه کارگران ایران و شورای مرکزی
اتحادیه کارگران ایران] ۲۱۷
بیانیه تشکیل یک اتحادیه جدید کارگری متشکل از بخش
اتحادیه اتحادیه کارگران ایران و شورای مرکزی اتحادیه
کارگران ایران (حوادث حزب توده) به انضمام اسامی اعضاء
مؤس
- ۲۵ [اتحادیه مرکزی کارگران ایران به مجلس شورای ملی، ۲۷
خرداد ۱۳۲۳] ۲۱۸
اعتراض به تبعید یوسف افتخاری از تبریز و دشواریهایی که
مشامات دولتی برای اعضاء اتحادیه در خوزستان پیش آورده‌اند.
- ۲۶ [گزارش شمیریانی از اقدامات حسن اتکایی و رحیم افتخاری
در آذربایجان، ۲۱ مرداد ۱۳۲۳] ۲۱۸
گزارش مخالفت گنموتیار شوروی در اردبیل با فعالیتهای رحیم
افتخاری و حسین اتکایی در آنجا.
- ۲۷ [گزارش شمیریانی به نخست‌وزیر، ۱۸ مرداد ۱۳۲۳] ۲۱۹
شرحی پیرامون سفرانی یوسف افتخاری برای کارگران اداره
قماش و تبعید وی مینی بر برپایی اعتصاب در صورت عدم
رسیدگی به خواسته‌های کارگران.
- ۲۸ [وزارت کشور به نخست‌وزیر، ۲۹ شهریور ۱۳۲۳] ۲۲۰
گزارش احضار یوسف افتخاری به فرمانداری نظامی برای ادای
توضیحاتی پیرامون مسئله اعتصاب کارگران اداره قماش
(مستد ۲۷) و تبعید وی مینی بر آن که باعث بی‌نظمی نشود.
- ۲۹ [هیئت مرکزی اتحادیه کارگران و پرورگان ایران به وزیر
کشور، ۱۸ شهریور ۱۳۲۳] ۲۲۰
اعتراض به تبعید در نشر از اعضاء اتحادیه از تبریز.
- ۳۰ [هیئت مرکزی اتحادیه کارگران ایران به اداره کل شمیریانی،
۲ مهر ۱۳۲۳] ۲۲۱
گزارش روزش مشترک نامورین شمیریانی و اعضاء حزب توده
بر دفتر اتحادیه در تبریز و اشغال آنجا.
- ۳۱ [اتحادیه مرکزی کارگران ایران به نخست‌وزیر، ۱۸ آذر
۱۳۲۳] ۲۱۱
تقاضای یوسف افتخاری برای وقت ملاقات جهت گفتگو پیرامون

مسایل و مشکلات کارگران.

- ۲۲۲ ۳۲ [وزارت بازرگانی و پیشه و هنر به نخست‌وزیر، اول صهر
[۱۳۲۴]
- ۲۲۳ ۳۳ [اداره کل شهرستانی به نخست‌وزیر، ۲۱ اسفند ۱۳۲۴]
گزارش ریودن یوسف‌افتخاری توسط اعضاء حزب توده و غارت
اثالیه دفتر اتحادیه.
- ۲۲۳ ۳۴ [اتحادیه کارگران و بزرگان به مقامات و جراید کشور، ۲۱
اسفند ۱۳۲۴]
- ۲۲۴ ۳۵ [یوسف افتخاری به نخست‌وزیر، ۲۴ فروردین ۱۳۲۵]
شرح یورش اعضاء حزب توده بر دفتر اتحادیه کارگران و
اسارت وی در کلوب شورای متحده به مدت دو روز.
- ۲۲۵ ۳۶ [سفیر بریتانیا در تهران به وزارت خارجه بریتانیا، ۱۹ مرداد
[۱۳۲۵]
- گزارشی از سفر اخیر هیئتی از جانب اتحادیه‌های کارگری
شوروی به ایران و فعالیتهای آن، اشاراتی به یوسف افتخاری
و سوابق او.
- ۲۲۶ ۳۷ [کنسول بریتانیا در اهواز به سفیر بریتانیا در تهران، ۷
بهمن ۱۳۲۵]
- گزارشی پیرامون تأسیس يك اتحادیه جدید کارگری توسط
یوسف افتخاری در خوزستان، به انضمام بیانیه آن (سند ۲۸)
و خط‌مشی پیشنهادی شرکت نفت در قبائل این اتحادیه.
- ۲۲۷ ۳۸ [بیانیه هیئت مدیره اتحادیه‌های کارگران نفت، بهمن ۱۳۲۵]
شرحی پیرامون ماجراجویی‌های شورای متحده به نام کارگران
خوزستان و مصائب ناشی از آن، ضرورت تشکیل يك اتحادیه
جدید کارگری و رسیدگی به خواسته‌های صفتی کارگران،
نام اعضاء مؤسس اتحادیه.
- ۲۲۸ ۳۹ [بخشی از گزارش هیئت اعزامی فراسیون جهانی سندیکاهای
کارگری به ایران]
- گزارشی مفصل پیرامون نحوه تشکیل اتحادیه‌های کارگران
نفت، (اسناد ۳۷ و ۳۸)، سوال و جوابهایی بین اعضاء هیئت
مربور از يك سو و یوسف افتخاری و رفتایش از سوی دیگر،

که بیشتر به نوعی بازجویی و محاکمه شباهت دارد، نتیجه‌گیری پاره‌ای از اعضای هیئت مزبور که آشکارا به نفع تشکیلات کارگری حزب توده و عملکرد آن در خوزستان موضع‌گیری کرده بودند.

- ۲۳۴ [دفتر نخست‌وزیر به وزارت کار، ۲۴ بهمن ۱۳۲۶] ۴۰
 شکایت یوسف افتخاری از کارشکنی‌های دکتر شاپور بختیار (رئیس اداره کار و تبلیغات آیدان).
- ۲۳۴ [وزارت کار به نخست‌وزیر، ۸ اسفند ۱۳۲۶] ۴۱
 پاسخ وزارت کار به نامه نخست‌وزیری (سند ۴۰)
- ۲۳۴ [اساسنامه و نظامنامه اتحادیه‌های کارگران و زحمتکشان ایران] ۴۲
 اساسنامه و نظامنامه‌ای مشتمل بر چند فصل پیرامون اهداف و تشکیلات اتحادیه، به انضمام مرامنامه اتحادیه بزرگران. فاقد تاریخ انتشار است. به احتمال قوی در مراحل نخست فعالیت‌های اتحادیه (اواخر ۱۳۲۱ - اوایل ۱۳۲۲) منتشر شده است.
- ۲۴۵ [اساسنامه و آیین‌نامه شورای اتحادیه کارگران و بزرگران ایران، ۱۳ آذر ۱۳۲۵] ۴۳
 اساسنامه و آیین‌نامه‌ای مشتمل بر چند فصل در توضیح موقعیت کارگران و زحمتکشان و بزرگران و روشنفکران ایران در جامعه و تشکیلات اتحادیه مزبور. این اساسنامه و آیین‌نامه برای دور دیگری از فعالیت‌های کارگری تدوین شده بود که ظاهراً هیچ‌گاه پا نگرفت.

فهرست عمومی اعلام

- آمایش / ۱۳۸، ۱۴۱-۱۴۲
 آستارا / ۲۸، ۲۵، ۵۱، ۷۴، ۲۱۹
 آشتیانی / ۱۰۴
 آشوری - نوذر / ۱۵۹، ۲۲۲
 آغاچاری / ۲۴
 آقاییگت / ۶۲
 آقارونی - مرتیپ فسرج الله خان / ۴۴، ۱۱۸، ۱۲۹
 آقایوسف / ۱۸۴
 آقایوف - برادران / ۲۱-۲۲
 آلمان - آلمانی - آلمانیها / ۵۷-۵۸
 (یسودی جاسوس)، ۶۴، ۶۸ (قاشیست).
 ۱۵۱ (قوا)، ۱۵۳، ۱۹۶.
 آمریکا - آمریکایی - آمریکائیها / ۶۸، ۷۱، ۷۵، ۸۵، ۱۵۳، ۱۸۸
 آوانسیان - آرداشس ارمنی / ۱۴، ۱۶، ۴۸، ۵۱، ۶۱، ۶۳-۶۵، ۷۴، ۷۹، ۱۴۷، ۱۴۹، ۱۶۴-۱۶۵
 اویسی - علی / ۲۱، ۲۵
 ایرم / ۴۹، ۱۶۴-۱۶۵
- الف**
 ابراهیم افندی / ۱۸۴
 ایرت / ۱۸۸
 اتحادیه ایالتی رنجبران آذربایجان / ۲۱۲
 اتحادیه پرونیستی آرژانتین / ۸۷
 اتحاد جماهیر شوروی - شوروی
 اتحادیه کارگران آذربایجان / ۱۸۶
 اتحادیه کارگران نفت / ۲۲۷
- آبادان / ۱۲، ۲۱-۲۵، ۲۹-۴۰، ۴۳
 (زندان)، ۴۹، ۶۱، ۷۰، ۹۶، ۹۷-۱۰۱،
 ۱۰۴-۱۰۵، ۱۱۷، ۱۲۱-۱۲۲، ۱۲۴،
 ۱۲۶، ۱۲۸-۱۲۹، ۱۳۶-۱۳۷، ۱۳۹،
 ۱۴۱-۱۴۵، ۱۷-۱۸۰، ۱۸۳، ۲۱۸،
 ۲۲۶، ۲۳۰-۲۳۱، ۲۳۳
 آبجوسازی / ۷۴، ۸۲
 آبجوسازی مجیدیه / ۷۴، ۲۰۶
 آخوندزاده - محمد / ۲۴، ۲۸-۲۹، ۵۴،
 ۱۱۰-۱۱۱، ۱۱۴، ۱۶۶، ۱۷۰
 آذر - خلیل ← انقلاب آذر - خلیل
 آذربایجان - آذربایجانیه / ۱۶، ۱۹،
 ۲۱، ۲۱، ۲۸، ۳۳، ۳۸، ۶۳، ۶۸، ۷۵، ۷۸،
 ۸۳، ۹۰-۹۱، ۹۲-۹۵، ۱۰۱-۱۰۳،
 ۱۰۹، ۱۲۴، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۹، ۱۶۴-
 ۱۶۵، ۱۶۸، ۱۹۰، ۱۹۲-۱۹۳، ۲۰۷،
 ۲۰۹، ۲۱۴
 آذربایجان شوروی / ۶۱
 آرامش - احمد / ۹۸، ۱۰۴
 آرداشس - آرداشس ارمنی - آوانسیان
 - آرداشس
 آرژانتین / ۸۷
 آرش - رضاقلی / ۲۹، ۳۵، ۱۴۶
 آرش - عطاالله / ۲۸-۲۹، ۳۵، ۴۸،
 ۵۵، ۶۱، ۱۴۶
 آزاد - روزنامه ← روزنامه آزاد
 آزاد - عبدالقدیر / ۵۹-۶۰، ۶۸
 آزموه - حضرتقلی / ۱۵۵

ستاد حاجی / ۱۲۸، ۱۸۴
 استالین / ۱۹، ۲۲، ۲۴-۲۵، ۲۷، ۵۴، ۵۷، ۶۱، ۶۴، ۷۲، ۷۶، ۸۰، ۸۳، ۸۷، ۹۰، ۹۲، ۹۷، ۱۰۵-۱۰۶-۱۵۲، ۱۶۵
 استالین آباد / ۲۵ (همچنین نگاه کنید به دو شنبه)
 استالینی، استالینیست / ۶۱، ۷۶ (افسران)
 اسدآباد شمیران / ۹۰
 اسعد - منوچهر / ۵۵
 اسعد - خاتیباخان / ۵۶
 اسکندری - ایرج / ۹، ۱۴، ۱۶، ۵۸، ۶۰، ۷۲، ۸۵-۸۷، ۹۵-۹۶، ۱۴۹، ۲۰۳، ۲۳۰
 اسکندری - سلیمان میرزا / ۱۴۶، ۱۵۰
 اسکندری - عباس / ۸۵
 اسکی - تشکیلات، سندیکا / ۹۶، ۹۹-۱۰۰
 اسلاو - نژاد / ۸۷
 اسمعیل / ۱۳۶، ۱۴۸
 اصغر قاتل / ۴۵
 اصفهان / ۲۰، ۵۴، ۵۶، ۶۳، ۶۷، ۶۹، ۷۵، ۸۴ (سندیکا) - ۸۵، ۱۲۲، ۲۴۵
 اعراب / ۲۲، ۸۸
 افتخاری - رحیم / ۱۹-۲۳، ۵۱، ۹۳، ۲۱۹-۲۱۸
 افتخاری - عبادالله / ۱۹
 افتخاری - عزیز / ۱۹، ۵۱
 افتخاری - عظیم / ۱۹
 افتخاری - غفور / ۱۹
 افتخاری - کریم / ۱۹
 افتخاری - یوسف / ۹-۱۶، ۲۸، ۴۰-۴۱، ۴۴، ۵۰، ۶۰-۶۱ (تروتسکیست)، ۶۶، ۶۹، ۷۷، ۸۰-۸۴، ۸۷، ۹۰

اتحادیه کارگران و بزرگان ایران / ۱۰-۱۱، ۱۴، ۱۵۳-۱۵۶، ۱۵۸-۱۶۲، ۱۶۷-۱۶۸، ۱۷۰، ۱۸۵، ۱۹۷-۲۰۰، ۲۰۲-۲۰۴، ۲۰۶-۲۰۷، ۲۰۹، ۲۱۴، ۲۱۶-۲۱۸، ۲۲۱-۲۲۳، ۲۲۵، ۲۴۵
 اتکا - حسین - اتکایی - حسین
 اتکایی - حسین / ۵۱، ۲۱۸-۲۱۹
 احسان الله خان / ۲۱
 احمد / ۱۸۳، ۱۵۵، ۳۲
 احمدآباد - محله / ۳۲، ۱۱۷، ۱۲۶
 احمدشاه / ۲۴
 احمدی - پزشکی / ۵۲، ۵۶
 احمدی - سپید - امیر احمدی - سپید
 احمدی - فرماندار تبریز / ۲۰۶-۲۰۷
 اجتماعيون، عاميون - حزب اجتماعيون، عاميون
 اداره پیشه و هنر / ۷۵
 اداره طرق / ۳۰-۳۱
 اداره کار / ۸۲
 اداره مخابرات / ۶۲
 آذر - خلیل - انقلاب آذر - خلیل
 اراک - زندان / ۱۶۴
 ارامنه - ارمنی / ۲۸، ۳۰، ۳۳، ۴۴، ۸۲، ۹۳، ۱۱۸، ۱۲۵، ۱۷۸
 ارانی - دکتر [تقی] / ۵۷-۵۹ (شلاق خوردن) ۶۰، ۶۲، ۱۲۸، ۱۵۰، ۲۱۱
 ارتش سرخ / ۷۲
 اردبیل / ۱۹-۲۰، ۲۲-۲۳، ۲۷ (مجاهدین)، ۳۸، ۴۶، ۵۰-۵۱، ۷۸، ۱۱۰، ۲۱۴، ۲۱۹
 اردبیلی - یوسف - افتخاری - یوسف
 اروپا - اروپائیمها / ۱۲، ۷۱، ۸۲، ۱۴۷، ۱۸۲
 ارومیه / ۲۹ (کنگره)، ۲۵
 اسپانیولی / ۸۷

- ۹۶، ۹۷-۹۸، ۱۰۵-۱۰۲، ۱۲۳، ۱۴۲، ۱۴۴، ۱۴۹، ۱۵۲، ۱۵۷، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۷۱، ۱۸۱-۱۸۴، ۱۹۹، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۷، ۲۰۹، ۲۱۱، ۲۱۴، ۲۱۶، ۲۱۸-۲۱۶، ۲۲۴، ۲۲۵
- افسر - میرزا ماشم / ۶۰
 افغانی / ۲۵
 اکبر / ۱۹
 اکبروف / ۵۲
 آفرز / ۳۱
 العریس - مصطفی / ۹۹-۱۰۱، ۲۹۹
 انگلیستون / ۲۲۶
 الموتی - ضیا / ۶۲، ۲۱۷
 الموتی - عمادالدین / ۶۳
 الموتی - نورالدین / ۶۳
 الموتیها / ۵۷
 الیگودرز / ۶۹
 امامی - جمال / ۷۶، ۹۲
 امامی - سیدباقر / ۵۶، ۶۲
 امامی - صفا / ۲۲۲
 امجد - علی / ۶۳، ۷۰
 امیراحمدی - سپید احمد / ۴۳، ۵۵
 ۵۶، ۹۰، ۱۴۲-۱۴۳
 امیرخیزی - علی / ۷۶، ۱۶۴ - ۱۶۶، ۲۱۴
 سین آباد / ۱۰۴-۱۰۵
 انتلیجنت سرویس / ۱۲۲
 انزلی - بنصر انزلی
 انصاری - نادم انصاری
 انقلاب آذر - خلیل / ۱۱، ۱۴، ۱۵، ۷۰، ۷۵، ۷۹-۸۱، ۹۱، ۱۵۴-۱۵۷، ۱۶۰
 ۱۶۱، ۱۶۳، ۱۸۵-۱۸۷، ۱۹۲، ۲۰۰، ۲۰۳، ۲۱۱-۲۱۵، ۲۱۷
 انگلس / ۲۳
 انگلیس - انگلستان - انگلیسی / ۱۰
- ۱۱، ۱۲، ۳۱-۳۹، ۴۱-۴۴، ۴۶
 ۴۷، ۴۹، ۵۲، ۵۶ (قنسول)، ۶۷-۶۸
 ۷۲-۷۳، ۷۵، ۷۹، ۸۱، ۸۴-۸۵
 ۸۹، ۹۷، ۹۹، ۱۰۵، ۱۱۵، ۱۱۸-
 ۱۲۳، ۱۲۵-۱۲۶، ۱۳۰-۱۳۱، ۱۳۵
 ۱۲۸-۱۲۹ (بانک) - ۱۴۲، ۱۴۹
 ۱۵۰، ۱۵۳-۱۵۹، ۱۷۶، ۱۷۸، ۱۸۲، ۱۸۴، ۱۸۸، ۲۲۵-۲۲۶
- اورتیلیان / ۵۱
 اوزبکستان / ۱۹، ۲۵
 اوکراین / ۳۹
 امر / ۹۴
 امواز / ۳۱، ۳۶، ۳۸، ۴۰-۴۵، ۴۹، ۵۱، ۷۰، ۱۱۷، ۱۲۴، ۱۳۶، ۱۴۱، ۱۷۶، ۱۷۸، ۱۸۰، ۱۸۲، ۲۱۸، ۲۲۶، ۲۳۲
- ایاز - جمشید / ۱۷۰
 ایران - ایرانی - ایرانیها / ۱۲، ۱۹، ۲۱-۲۲، ۲۴-۲۷، ۲۹، ۳۱، ۳۳، ۴۰-۴۲، ۴۴، ۵۰، ۵۲-۵۵، ۵۷، ۶۰-۶۲، ۶۴، ۶۶، ۶۸، ۷۲، ۷۵، ۷۶، ۸۴-۸۹، ۹۵، ۹۸-۹۹، ۱۰۱، ۱۰۶، ۱۰۹، ۱۱۶، ۱۱۸، ۱۲۲، ۱۲۶، ۱۳۰، ۱۳۴، ۱۴۲-۱۴۴، ۱۴۹، ۱۵۲-۱۵۴، ۱۵۶، ۱۶۴، ۱۶۶-۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۵-۱۷۷، ۱۸۱-۱۸۲، ۱۸۴، ۱۸۷-۱۸۸، ۱۹۲، ۱۹۷-۲۰۰، ۲۰۲، ۲۳۰، ۲۴۶
- ایران - مندیکا / ۱۰۰
 ایران - کارخانه / ۲۱۲
 ایرانیان / ۶۲
 ایراندوست / ۲۲
- ب
 باباخان / ۱۲۵-۱۲۶

- بایلی / ۷۰، ۱۵۵
 باب‌همایون [خیابان] / ۱۵۷
 یادکوبه — پاکو
 باسماچی — شورش / ۲۵
 باشگاه موسیالیستها / ۱۴۶
 باغبه — امیرقلی محمد مصطفی / ۲۲۶، ۲۲۸
 باغ‌گلستان / ۱۶۵
 یافندگی شمس / ۱۷۰
 یافته‌ای / ۱۶۷، ۷۶
 باکو / ۱۹، ۲۲، ۲۴، ۲۷-۲۸، ۳۱، ۵۱، ۱۰۹
 بالکانی / ۹۳
 بانک سپه / ۸۲
 بختیار — دکتر شاپور / ۸۲
 بختیاری — بختیاریها / ۴۸ (ایل)، ۵۵-۵۶ (خوانین)
 بخشی — داداش / ۷۰
 بدیع / ۲۲۸
 برازجان / ۳۰، ۶۲
 برآزنده / ۱۷۰
 برلز — دیوار / ۸۵
 برویدر / ۲۲
 بریتانیا — انگلیس
 برویم — محله انگلیسیها / ۳۱
 بشیری — احمد / ۴۲
 بصره / ۴۴
 بلژیک / ۱۹۶
 بلشویکها / ۵۳
 یلنار / ۱۹۷
 بندر انزلی / ۲۹، ۳۹، ۸۱ (هم‌چنین نگاه کنید به بندر پهلوی)
 بندر پهلوی / ۲۸، ۱۰۹-۱۱۱، ۱۱۴-
 ۱۱۴، ۱۴۴، ۲۱۴ (هم‌چنین نگاه کنید به بندر انزلی)
 بندر شاه / ۱۵۵
 بندر عباس / ۱۳، ۵۲، ۶۱، ۶۳ (زندان)
 — ۶۵ (زندان)، ۱۴۹-۱۵۰، ۲۱۴
 بن‌کوه / ۱۵۵
 بوارده — محله / ۲۱
 بوخارین / ۶۱
 بوریسوف / ۹۹-۱۰۱
 بوشهر / ۳۰، ۶۳ (شهریانی)، ۱۲۳، ۱۳۹
 بولارد — سوریدر / ۲۵۵
 بهرامی — دکتر محمد / ۵۸
 بهرامی — عبدالله‌خان / ۴۲-۴۳
 بهشتی — سید عباس‌خان / ۳۰-۳۱، ۱۲۳-۱۲۴
 بهشهر / ۱۵۴، ۱۶۰
 بهمن‌شیر — رود / ۱۳۰
 بیات — شرکت — شوکت بیات
 بیات — کاهو / ۱۶
 بیات — مرتضی‌قلی / ۲۲۱
 بی‌بی مریم / ۵۵
 بی‌ریا، محمد / ۱۵، ۷۴، ۸۶، ۱۶۴-۱۶۶، ۱۶۸
 بین‌الملل سوم / ۲۱-۲۲، ۲۴، ۵۱، ۶۸ (هم‌چنین نگاه کنید به کمیترن)
 پ
 پایازیان / ۲۰۳
 پاداشیست — حزب پاداشیست
 پادگان / ۱۶۴، ۱۶۸
 پارچه‌بافی / ۷۵
 پاریس / ۱۵، ۸۳-۸۴، ۹۰، ۹۴، ۹۶، ۱۰۶، ۲۲۵، ۲۳۰
 پاساژ بهرامی / ۷۰
 پاکپور — دکتر / ۲۹
 پالایشگاه آبادان / ۳۱

- پانزدهم / ۹۲
پرژفیترون / ۱۰۵، ۲۵، ۲۳
پروین / ۲۱۸
پل-غید / ۲۱۵، ۱۵۵
پنجاه و سه نفر / ۵۷، ۶۰-۶۲، ۶۹-
۷۰، ۸۰، ۱۲۸، ۱۴۸-۱۴۹
پروکودوسکی / ۲۲
پولادین - سرهنگ محمودخان / ۴۶-۴۷،
۴۹
پهلوان - عین‌الله / ۱۶۰
پیلوی - محمدرضا / ۵۲، ۹۷، ۱۰۲،
۱۰۴-۱۰۵
پیشه‌وری - جعفر / ۴۵، ۴۲، ۴۹-۵۰،
۵۴، ۵۸، ۷۴، ۷۷، ۷۹، ۸۲، ۹۰،
۹۴-۹۶، ۱۰۱-۱۰۳، ۱۶۵
پیغمبرزاده - سید خلیل / ۱۲۲، ۱۲۶-
۱۲۷، ۱۲۸
ت
تاتار / ۲۱، ۲۳ (زبان)
۱۲۷، ۱۲۸
تاج‌بخش - مهندس محمدحسین / ۸۴،
۲۲۲
تاجیکستان / ۲۵-۲۷ (اداره فرهنگ)،
۴۲
تاجیکها / ۲۶، ۲۲
تاشکند / ۲۶ (زندان)، ۴۱
تامارا / ۷۴
تایمز بصره - [روزنامه] / ۱۷۷
تیوریز / ۱۱، ۱۵، ۵۰، ۷۰، ۷۴-۷۵،
۷۷، ۷۹-۸۱، ۱۰۲-۱۰۳، ۱۲۷،
۱۵۵، ۱۶۱-۱۶۳، ۱۶۵، ۱۶۷-۱۷۰،
۱۸۶، ۱۹۷، ۲۰۱، ۲۰۶، ۲۰۸، ۲۱۱،
۲۱۴، ۲۱۸، ۲۲۰-۲۲۱، ۲۲۵
تجدد - محمد / ۱۷۰
تجربش / ۹۰، ۹۲
تین / ۲۹، ۷۸
تربیت - حسین / ۲۳۱-۲۳۲
ترکستان / ۱۹
ترکمنی - زبان / ۲۳
ترکهای عثمانی / ۲۲
تزار / ۲۳
تشکیلات جهانی کارگری / ۲۳
تعاون - مرکز گداهای امین‌آباد / ۱۰۵
تخرشی - مجید / ۱۶، ۲۹
ترکمن / ۷۰
تروتسکی / ۶۱، ۱۵۱-۱۵۲، ۱۶۴، ۱۶۹
تروتسکیست / ۱۶، ۶۱، ۸۰
تنگستانی - ایل / ۴۸
تنگستانی - علی / ۱۸۴
تنگستانی - میرزا محمد / ۱۸۴
تنگسیری - میرزا علی / ۱۸۲
تپا - سید محمد / ۵۴، ۱۴۷-۱۴۸
توده‌ایها / ۷۶، ۸۰-۸۱، ۸۵، ۹۰-۹۲،
۹۴-۹۶، ۱۰۰، ۱۵۸ (همچنین نگاه
کنید به حزب توده)
تولدانو - لومباردو / ۸۷-۸۸
تهران / ۲۸-۲۹، ۲۵-۲۶، ۴۲-۴۴،
۴۷، ۴۹، ۵۰، ۵۴ (امام جمعه)، ۵۷-
۵۸، ۶۲ (امام جمعه)، ۶۴، ۶۷، ۶۹-
۷۰، ۷۲ (تظاهرات) - ۷۵، ۷۷-۷۹،
۸۵، ۸۸، ۹۰، ۹۵، ۹۸، ۱۰۱-۱۰۳،
۱۰۹-۱۱۰، ۱۲۸، ۱۴۴، ۱۴۶-۱۴۷،
۱۵۰، ۱۵۳، ۱۵۶-۱۵۸، ۱۷۰، ۱۷۵-
۱۷۷، ۱۸۵، ۲۰۲، ۲۰۶، ۲۱۱-۲۱۲،
۲۱۴-۲۱۵، ۲۱۹-۲۲۰، ۲۲۵-۲۲۶
۲۲۲
تیمورتاش / ۵۲، ۶۰

ث

- ثابتی - حسنعلی / ۲۴، ۱۲۲، ۱۸۳، ۲۲۶، ۲۲۸
 چهارراه مقتاری / ۱۵۹
 چهل سال در صحنه - کتاب / ۲۹
 چینی - چینی‌ها / ۲۲-۲۳

ج

- جاوید - دکتر سلام‌الله / ۲۱، ۵۰-۵۱، ۹۴، ۱۰۲
 جاهد / ۱۶
 جزایری / ۳۱
 جلفا / ۳۱
 جلیل - حبیب / ۱۵، ۲۱۷
 جمالزاده - یایا / ۱۱۱، ۱۱۳-۱۱۴
 جمالزاده - سید محمدعلی / ۹۸، ۲۲۲
 جمعیت هواداران صلح شوروی / ۵۴
 جنگ ترک و ارمنی / ۲۱
 جنگ جهانی اول / ۱۹
 جنوبی - موسی / ۱۲۳
 جوان - ابوالقاسم / ۷۵، ۲۱۲
 جودت / ۵۱
 جوراب‌بافی / ۱۴۶
 جورابچی / ۲۶ (کارخانه)، ۱۶۷، ۲۰۱
 جوانشیر / ۱۴۸
 جهانشاهان امیر افشار / ۵۸
 جهانشاهلو - نصرالله / ۱۴، ۱۶، ۵۸، ۷۲، ۸۰
 جهانگیر / ۲۳
 جهانی - حسین / ۲۱۷
 جیران / ۷۰
- چاپخانه اطلاعات / ۱۰۳
 چاوشی / ۱۶۴
 چرمسازی / ۷۵-۷۶
 چرمسازی خسروی / ۱۷۰
 چک [اسلواکی] / ۱۹۷
- ح
- حبل‌المتین - روزنامه حبل‌المتین
 حجازی / ۵۴، ۱۱۰، ۱۴۶-۱۴۷
 حجازی - سرهنگ / ۲۲۰
 حزب اجتماعیون، عامیون / ۱۹
 حجازی - سید محمدباقر / ۹۴
 حزب پاداشیست / ۲۶
 حزب توده / ۹، ۱۳-۱۶، ۲۹، ۵۱، ۸۶-
 ۷۰، ۷۴-۷۶، ۷۹-۸۰، ۸۲-۸۵، ۸۸-
 ۹۰، ۹۴، ۹۶، ۹۹-۱۰۲، ۱۰۴-۱۴۸،
 ۱۵۲-۱۵۶، ۱۵۸-۱۶۰، ۱۶۶، ۱۶۸،
 ۲۰۳، ۲۱۴، ۲۱۹، ۲۲۱-۲۲۵
 حزب دمکرات / ۱۹
 حزب دمکرات [آذربایجان] / ۹۶
 حزب دمکرات تهران / ۹۴
 حزب دمکرات ایران / ۹۹
 حزب سوسیالیست / ۱۹، ۱۴۷
 حزب عدالت / ۹۲
 حزب کمونیست آلمان / ۵۷
 حزب کمونیست ایران / ۲۱-۲۴، ۲۸-
 ۲۹، ۵۰-۵۱، ۵۴
 حزب کمونیست روسیه، شوروی / ۲۲،
 ۱۵۱، ۲۴
 حزب همراهان / ۶۸، ۷۲، ۷۹
 حبابی / ۲۸، ۱۴۶-۱۴۷
 حسن‌کندی / ۱۵۹
 حسین / ۱۸۳
 حسین (پدر یوسف افشاری) / ۲۱۴
 حسین‌صفا / ۱۸۳
 حسین فارس / ۲۷
 حسینزاده / ۱۵۵

- حسینی - سید عیسی / ۱۵۴-۱۵۲ .
 ۱۵۷-۱۵۶
 حسینی - عباس / ۱۵۴، ۱۵۷-۱۵۸
 حسینی - میر مجید / ۱۶۲، ۱۷۰
 حقیقت - مهدی (کی مرام) / ۲۹، ۱۴۶ .
 ۲۱۷
 حکمی - علی نقی / ۱۴، ۶۲، ۷۰، ۸۶ .
 ۲۱۷، ۱۵۲
 حکیم الملک - حکیمی - ابراهیم
 حکیمی - ابراهیم / ۸۵، ۱۵۵، ۲۱۵ .
 ۲۳۴
 حکیمی - ابوالحسن / ۲۲۲
 حلیمه اوف / ۲۳
 حمدالله / ۱۵۵
 حوله یاقی / ۷۵
 حیدر / ۱۸۴
 حبیب - ساموئل / ۴۶
- خ**
 خادم آزاد - مشکین قلم
 خاقانی / ۶۲
 خاتمه نیان - مجید / ۱۷۰
 خاندانی - دکتر انور / ۹
 خانیان - محمد / ۱۶۲
 خراسان / ۲۶ (شورش)
 خرم آباد / ۴۲-۴۴، ۴۹، ۵۵، ۱۴۲
 خرمشهر / ۲۰-۲۱، ۲۹، ۴۳ (زندانی)،
 ۴۹، ۱۲۳، ۱۴۰، ۱۴۳، ۱۷۷، ۱۷۹-
 ۱۸۰، ۱۸۳-۱۸۲، ۲۲۶
 خروش - سوهنگ محمدخان / ۵۶
 خزعلی - شیخ / ۲۳-۲۴، ۱۱۸، ۱۲۲ .
 ۱۲۴، ۱۲۶، ۱۳۵
 خسروانی - شهاب / ۲۲۲
 خلخال / ۷۹
 خلعتبری / ۶۲
- خلیج فارس / ۱۴۹
 خلیلی - دکتر مهباز / ۱۶
 خمین / ۶۹
 خوئی - رحیم / ۱۲۳، ۱۲۷
 خوئینی همداد - رحیم - همداد - رحیم
 خواندنیها - مجله - مجله خواندنیها
 خورشید / ۱۸۳
 خورشیدی - حسینعلی / ۲۲۱
 خوزستان / ۱۳، ۱۶، ۲۹-۳۰، ۳۴-۳۶،
 ۳۹، ۴۳، ۵۷، ۶۰، ۹۶-۹۸، ۱۰۹،
 ۱۱۵، ۱۱۹، ۱۲۱، ۱۲۳-۱۲۴، ۱۲۶-
 ۱۲۸ (پلیس)، ۱۳۰-۱۳۲، ۱۳۴-
 ۱۳۷ (احرار)، ۱۳۹، ۱۴۱، ۱۴۳-
 ۱۴۴، ۱۷۵-۱۷۶، ۱۷۹، ۱۸۳، ۲۲۱-
 ۲۳۲
 خیابان استخر / ۸۰، ۱۰۳، ۱۶۰
 خیابان پهلوی / ۹۹
 خیابان تربیت / ۱۸۶، ۲۱۲
 خیابان ری / ۱۵۲
 خیابان ستارخان / ۱۶۸
 خیابان فردوسی / ۸۲، ۹۳، ۲۲۳
 خیابان لاله زار تو / ۱۲۵
 خیابان مخبرالدوله / ۵۵
 خیابان مختاری / ۸۰
 خیابان نادری / ۸۱
 خیابانی - شیخ محمد / ۶۲، ۷۷، ۱۶۸
 خیرخواه / ۲۰۳
- د**
 دادی زاده / ۵۴
 داریسی - قرارهه / ۱۳، ۲۸، ۱۳۴-
 ۱۳۵
 دانشگاه حقوق / ۲۷
 دانشگاه کتو / ۱۰، ۱۲، ۲۱-۲۴، ۲۷-
 ۱۸، ۲۵-۲۶، ۵۴، ۵۷، ۶۴، ۶۷

- ۸۳
دانشور / ۱۰۲
دانمارکت / ۱۹۶
دبیر میپوری - محبعلی / ۱۴
دزفول / ۱۲۳
دزفولی - نبی / ۴۴
دژیان - میرزا علی - تنکسیری - میرزا علی
دشتی - علی / ۹۲
دشتیپور - فتح‌الله / ۲۳۲
دلیجان / ۶۹
دوان / ۱۳۶
دوانی - احمد / ۱۳۶
دوشنبه / ۲۵ (هفتین نگاه کنید به استالین‌آباد)
دولت‌آبادی - مهدی / ۲۲۳
دهباشی - علی / ۹
دهدشتی - محمود / ۲۲۲
دهش - حسینقلی / ۲۲۲
دهقان - [احمد] / ۹۵
دهناد / ۲۲۱
دیبا / ۶۹، ۸۴ (هفتین نگاه کنید به شرکت دیبا)
دیلمی / ۲۷
دیوان ابوالقاسم لاهوتی - کتاب / ۴۲
- و
راس / ۲۲۹
راسخ - سرهنگ / ۹۴
رحیم - همداد - رحیم
رزم‌آرا - سرلشکر / ۱۰۵-۱۰۳
رسولی / ۵۱
رشت / ۲۹-۲۸
رضاخان / ۱۲، ۲۴، ۲۷، ۵۴ (همچنین نگاه کنید به رضاشاه)
رضا خیاط / ۱۵۳
رضازاده شفق - دکتر صادق / ۷۶، ۲۱۸، ۲۲۰
رضاشاه / ۱۳، ۱۶، ۱۹، ۲۶، ۳۴، ۴۳، ۴۸، ۴۸، ۵۰، ۵۴-۵۵، ۷۰، ۷۳-۷۴، ۹۲، ۱۱۴، ۱۴۹، ۲۲۵ (همچنین نگاه کنید به رضاخان)
رضاقلی - آرش - رضاقلی
رضا مفتش / ۳۶-۳۷
رضوی - دکتر / ۸۴، ۲۲۲-۲۲۳
رعد - روزنامه - روزنامه رعد
رکن‌الدین‌خان - مختاری - رکن‌الدین
رمضان / ۱۲۳
روانی - غلام / ۱۲۳
روشتین / ۲۴
روزنامه آزاد / ۵۹
روزنامه اراده آذربایجان / ۱۰، ۱۷۱
روزنامه ایزوتیا / ۱۵۲
روزنامه پاختر / ۲۲۳
روزنامه تایمز / ۱۷۷-۱۷۸
روزنامه جبل‌المتین / ۴۱، ۱۴۲
روزنامه حقیقت / ۱۴۶
روزنامه خاور / ۲۲۳
روزنامه دیلی‌اکسپرس / ۱۷۶، ۱۷۸
روزنامه دیلی‌تلگراف / ۱۷۷
روزنامه رعد امروز / ۱۵، ۷۳
روزنامه ظفر / ۲۲۴
روزنامه گیتی / ۱۱، ۱۴، ۸۱، ۱۶۰، ۱۹۸-۱۹۹، ۲۰۳، ۲۰۹، ۲۱۵
روزنامه مردم / ۱۴۹
روزنامه مهر ایران / ۱۸۰
روزنامه نویهار / ۱۵
روزنامه وظیفه / ۹۴
روس، روسیه، روسها / ۱۱، ۱۵، ۱۹-۲۲ (یهودی)، ۲۸-۲۸، ۳۱، ۴۹-۵۰

- ۵۲ (انقلاب) - ۵۴، ۵۷، ۶۰-۶۱، ۷۰، ۷۴-۷۶، ۸۰، ۸۵-۸۶، ۹۳، ۱۰۵، ۱۰۹ (تزاری)، ۱۱۱، ۱۶۶، ۲۲۵ (همچنین نگاه کنید به شوروی)
روستا - رضا/۱۲-۱۶، ۵۱-۵۲، ۶۷-۶۸، ۸۰، ۸۲-۸۳، ۹۰، ۹۵-۹۶، ۱۵۰-۱۵۱، ۲۲۲، ۲۳۰
- ۱۱۰
ستارزاده / ۲۳
سجادی - دکتر / ۲۳۴
سراج امامی / ۲۲۲
سرابی، اسکندر / ۱۶
سرتیپزاده - علی اصغر / ۷۷، ۷۹ (تبریزی)، ۹۳، ۲۲۰
سردار رشید / ۶۰
سعدآباد / ۹۱
سفرهچی / ۱۵۵
سلحشور / ۱۴۱
سلطانزاده / ۲۲-۲۳
سلیمان / ۲۱
سلیمانخان / ۲۶، ۱۳۶
سلیمان میرزا - اسکندری-سلیمان میرزا
سمرقند / ۲۵
سنجایی - ایل / ۳۸
سندیکای اسکی - اسکی
سندیکای جهانی کارگران / ۳۵، ۴۱، ۸۲، ۹۵، ۱۰۰-۱۰۱، ۱۴۲
سوئدیها / ۴۴
سورن / ۲۴
سوریه / ۹۹
سوراه امین حضور / ۶۷، ۱۵۰
سهیلی - علی / ۵۱، ۱۷۰، ۲۰۲-۲۰۴، ۲۰۶، ۲۱۰، ۲۱۵
سیری / ۱۹ (زندانی)
سیرجان / ۶۴
سید - پیغمبر نژاد - سید خلیل
سید سلمان / ۱۵۵
سید ضیاءالدین - طباطبایی - سید ضیاء
سید قره‌هاد / ۴۷-۴۸
سید محمد / ۱۸۴
سیف - پاسیاز / ۲۰۷، ۲۲۰
سیف - سرباس / ۲۱۹
- روشن / ۶۷
رومانی / ۱۹۷
ژفری - حسن / ۱۰۲، ۱۷۰
زنگان / ۹۲
زندانی قصر / ۱۳، ۴۵-۴۷، ۵۸، ۱۱۳، ۱۲۸، ۱۴۸
زیرآب / ۱۵۴ (معدن زغال سنگ) - ۱۵۵، ۱۶۰
زینتاب فرد - رحیم / ۱۶
زهرا، خانم محمدصادق / ۴۰-۴۱، ۱۴۰
- ژرمانی - میرزا حسین - موقر - میرزا حسین
- س
سوری / ۷۲، ۷۹، ۱۵۵
سازمان اسناد ملی ایران / ۱۸۵-۱۸۶، ۱۹۲، ۲۰۲-۲۰۴، ۲۰۷، ۲۱۰، ۲۱۵-۲۱۹، ۲۲۱-۲۲۲، ۲۲۷، ۲۳۴
ساعت - محمد / ۱۰۴، ۲۱۶، ۲۱۹-۲۲۰
سام - غلام / ۱۳۳
سامانی - تقی / ۲۲۸
سامانی - محمد / ۱۸۴
ساره / ۵۲، ۶۸
سایان - لویی / ۸۲-۸۶، ۹۵-۹۶
سایکلمن - ناور جنگی / ۱۷۷-۱۷۸
سایوز - اتحادیه کارگران پندر پهلوی /

شمس / ۸۴	سیف - سرتیپ / ۴۹
شمیران / ۷۷، ۸۶	سیموتیان - قازار / ۴۸، ۶۱
شورای متحده / ۱۵	
شورای مرکزی اتحادیه کارگران / ۲۱۷	ش
شورشیان - محمد / ۵۷-۵۸، ۶۲-۶۵	شادان / ۶۸
۱۲۸، ۱۴۹	شاکری - خسرو / ۱۱، ۱۷۵، ۱۷۸
شوروی - شورویها / ۱۱-۱۲، ۱۴، ۱۲	۱۷۹، ۱۸۴، ۲۲۵-۲۲۶، ۲۲۸
۲۴-۲۹، ۵۰-۵۱، ۵۲-۵۳، ۵۴-۵۷، ۶۲	شاه - پهلوی - محمدرضا
۶۸-۶۹، ۷۱، ۷۲، ۷۴-۸۰، ۸۲-۸۴	شاه‌آباد / ۹۲
۸۵، ۸۷، ۹۰، ۹۲، ۹۶-۹۷، ۹۹	شاه‌بخشی - سرلشکر، سپید / ۱۰۳
۱۰۰، ۱۰۳، ۱۰۶، ۱۱۱، ۱۱۴، ۱۲۵	۱۵۹
۱۴۲، ۱۴۴، ۱۴۷، ۱۵۱-۱۵۲، ۱۵۶	شاه‌عبدالعظیم / ۶۳
۱۶۰، ۱۶۴، ۱۶۷، ۱۶۹، ۱۷۵، ۱۷۹	شاهنده - علی / ۲۲۸
۲۲۵، ۲۴۵ (هم‌چنین نگاه کنید به روس)	شاهی / ۷۰، ۱۱۴، ۱۵۴-۱۵۵، ۱۶۰
شومیاتسکی / ۲۲، ۲۷	شتربانی - بیوک / ۱۷۰
شهرزی / ۴۴، ۱۴۷	شرقی - حسین / ۳۵-۳۶، ۵۰
شیخ - دکتر / ۱۷۰، ۲۰۷-۲۰۸، ۲۱۴	شرقی - علی / ۵۰-۵۱
شیراز / ۳۰، ۴۸، ۶۳، ۱۲۳	شرکت بیات / ۶۹-۷۰، ۹۵
	شرکت دیبا / ۷۰، ۹۵
ص	شرکت نفت انگلوس و ایران - کمپانی
صایر - بیوک / ۹۹	نفت / ۱۰، ۱۲، ۱۳، ۴۱، ۴۳، ۶۱
صادق / ۴۰	۶۸، ۸۱، ۸۵، ۸۹، ۱۰۵، ۱۱۲، ۱۱۳
صادق‌خان / ۵۱	۱۱۵-۱۱۸، ۱۲۰-۱۲۲، ۱۲۵-۱۲۹
صادقی / ۱۰۲	۱۳۱-۱۳۲، ۱۳۵-۱۳۶، ۱۵۷، ۱۷۸
صادقیان / ۸۲-۸۳	۱۷۹، ۲۱۴-۲۲۶
صارم‌السلطنه / ۱۹	شریف‌امامی، [جعفر] / ۸۹
صدراالاشراف / ۸۴	شریف‌امامی - مهدی / ۸۹، ۱۰۰
صدری - شمس / ۲۲۴	شمال‌العرب / ۱۱۷، ۱۷۸
صدقیانی - حسن / ۷۶	شعبان / ۱۰۰، ۱۳۳، ۱۳۷
صقاری / ۱۰۴	شعبانی / ۲۱۵
صقر / ۷۹	شعبانی - هرمز / ۲۲۸
صفوی / ۲۳۲	شقیمی - دکتر / ۲۹، ۵۱
صولت‌الدوله - اسمعیل‌خان / ۵۲	شقیمی - رسیدیان یکم / ۲۲۳
	شکیبا - میرایوب / ۲۵، ۵۰
	شکیبی / ۲۰۳

- ض
ضرابی - سرتیپ / ۲۲۲، ۹۳
ضیائی - یاور / ۲۰۷، ۲۰۶، ۷۹
- ط
طاهری / ۵۱
طاهری - جعفر / ۹۳
طباطبایی - سید ضیاءالدین / ۱۵، ۷۳-
۹۴، ۸۴، ۷۴
طبری - احسان / ۵۸، ۶۲
طهران - تهران
طهماسبی - مهدی / ۲۵، ۸۲، ۱۴۸
- ظ
ظہیر / ۵۶
ظہیرالدوله - ظہیر
ظہیرالسلطنه - ظہیر
- ع
عیادالله - افتخاری - عیادالله
عباس آقا / ۷۰
عبده - دکتر جلال / ۲۹
عقیقهچی - مهندس / ۱۴، ۱۵، ۹۶-۷۰،
۷۲، ۸۰، ۸۵، ۱۵۲، ۱۵۷، ۲۲۲
عراق / ۱۴۲ (جرايد)، ۱۷۷
عرب / ۱۲
عرب - حسن / ۹۹
عربستان / ۶۷، ۸۸
عزت / ۵۱
عزت‌الله / ۶۲ (فراز از زندان)
عزیز - افتخاری - عزیز
عشرون‌آباد - پادگان / ۲۷
عشق‌آباد / ۵۳
عظیم - افتخاری - عظیم
علوی - وکیل دادگستری / ۱۵۵
- علوی - ابوالفتوح / ۱۷۰
علوی - بزرگت / ۱۴۹
علی / ۱۱۲-۱۱۴، ۱۸۳
علی‌اصغرخان / ۵۲
علی‌اکبر / ۲۱۱
علی‌باشی / ۱۴۱
علی بلشویک / ۵۳
علی ترکت / ۱۶۴
علی‌زاده - ایراهیم / ۱۴-۱۵، ۵۱-۵۲،
۶۴، ۶۷-۷۰، ۷۴، ۷۹-۸۰، ۹۱،
۹۵، ۱۵۰-۱۵۱، ۲۱۷
علی عیسی / ۱۲۰
علی مردان‌خان / ۵۶-۵۷
علی‌نژاد / ۱۸۳
عمادی / ۶۴، ۶۶
عمادعلی - حیدرخان / ۱۰۹
عمید / ۲۲۴
عیسایوف / ۸۲
- غ
غفار / ۱۹
غفور - افتخاری - غفور
غلام / ۱۸۴
غلامحسین‌خان / ۱۸۳
غلام‌علی‌خان / ۴۸
غلام یحیی / ۹۳
غیور - مهندس / ۸۴
غیور - مسعود / ۲۲۲
- فی
فاتح - مصطفی / ۶۸، ۷۹، ۱۴۹
فاطمی - حسین / ۸۴، ۲۲۲
فداکار - تقی / ۸۴
فدراسیون جهانی ستدیکا! های کارگری /
۹۹

قشقاز / ۲۱-۲۰
 قشقاز / ۱۹۶، ۹۹، ۸۸، ۸۴، ۶۲، ۴۶
 قشقازی - مطلب / ۱۷۰
 قشقاز / ۱۷۰
 قش / ۲۳۲، ۱۰۴، ۴۷، ۳۸، ۲۰
 قشاید زاده - عنی زاده
 قشیرزاده - نوشاد / ۲۳۸
 قوام - قوام السلطنه
 قوام - محمد / ۹۸
 قوام السلطنه - احمد / ۹۰-۸۹، ۱۵
 ۹۳-۹۶، ۹۸-۱۰۰، ۱۰۲، ۱۴۹، ۲۲۳، ۲۲۴
 قوام شیرازی / ۴۸
 قورخانه / ۱۵۹

ک

کاتوزیان - دکتر محمدعلی / ۹
 کاراخان / ۵۳
 کارخانه بافندگی نسبی / ۱۶۷
 کارخانه تغشانی / ۲۱۴، ۱۵۹
 کارخانه تراموای سازی مسکو / ۲۲
 کارخانه تسلیحات ارتش / ۱۵۸
 کارخانه پشمینه / ۱۶۸
 کارخانه چرم سازی خسروی / ۱۶۸-۱۶۷
 کارخانه دخانیات / ۲۱۴، ۱۵۸، ۷۴
 کارخانه سیمان / ۱۵۸
 کارسون - تیلیو، اس / ۱۷۸
 کازرونی - محمدحسین / ۲۲۲
 کازرونی - محمدعلی / ۲۲۲
 کاشان / ۱۴۹، ۴۸
 کاشانی - سرگرد / ۱۰۵
 کاظم نژاد - اصلان / ۲۱۷
 کافتارایزه / ۸۵، ۷۲
 کامران / ۱۴۷، ۵۷
 کازه - کلوب / ۱۳۷، ۱۴۹-۱۲۷

فرج الله خان - آقای اولی - فرج الله خان
 فرخی یزدی / ۵۳-۵۲
 فرزانه / ۹۵
 فرمند - سرپس / ۲۲۳
 فرزوش / ۵۰، ۴۴
 فروغی / ۶۷
 فروزیه - سیماتین / ۱۸۳
 فرورج - ایوانقاسم / ۱۰۵-۱۰۴
 فریخت / ۶۶-۶۳
 فریورد / ۱۵۷
 فرید - فرز، تیلیو، / ۱۲
 فریادی - فرهاد / ۲۱۸
 فرید - کارخان / ۱۳
 فوزیه / ۵۲

فرهادی - ولادین - سرهنگ محمود
 فریبی / ۲۰۰
 فریوز - عزیز / ۲۲۲
 فریوز - مظفر / ۹۴-۹۳، ۷۴-۷۳، ۵۳
 ۲۳۱
 فریوزکوه / ۱۵۵

ق

قاجار، قاجاریه، قاجارها / ۲۰ (محل)
 ۸۶، ۶۰ (ایل)، ۱۳۵-۱۳۴ (سلاطین)
 قاضی - اسدالله / ۲۱۷، ۱۵
 قدیر / ۱۱۴-۱۱۳
 قزلباش / ۹۹
 قزوین / ۵۷، ۵۳
 قزوینی - کارخانه / ۲۱۴
 قزلباشی - حاجی رحیم آقا / ۱۴
 قزوینی - حاجی یوسف / ۱۶۷
 قشقایی - ایل / ۴۸
 قصر - زندان قصر

- کاوه - رمضان / ۱۸۲، ۲۳۲-۲۳۴
 کاوه - شعبان / ۲۴، ۳۲-۳۸
 کزویانی / ۱۷۰
 کاریانی - شهیدی جعفر / ۷۷، ۱۴۷
 کای شهباز / ۱۸۴
 کبازی - علی / ۲۱۷
 کبریت‌سازی / ۷۴
 کبریت‌سازی توکلی / ۱۶۸
 کارخانه کبریت‌سازی ممتاز / ۱۶۷
 کدمن - سرجان / ۲۷، ۲۹-۴۰، ۱۰۵، ۱۲۴-۱۲۹، ۱۴۲
 کرامین / ۲۲
 کردجا / ۴۷
 کرمانی - مجید / ۱۲۶، ۱۴۲
 کرمانشاه / ۶۷
 کرمانشاهی / ۳۵
 کره‌ژک - گروه / ۵۴
 کریم - افتخاری - کریم
 کسروی / ۹۳
 کشاورز - کریم / ۹۴
 کشن‌یافی / ۱۴۶
 کلکته / ۴۱
 کلکته‌چی / ۱۶۷-۱۶۸، ۲۱۲-۲۱۳
 کل نظر / ۱۸۴
 کلهر - ایل / ۴۸
 کلهر - سرهنگ نصرالله‌خان / ۴۶
 کلهری - نادر / ۱۴
 کلیمیها / ۴۶
 کمال - مصطفی / ۲۴
 کنفرانس بین‌المللی کار (پاریس) / ۱۶
 کمیسیون / ۱۳، ۲۳ (همچنین نگاه کنید
 به بین‌الملل سوم)
 کوتو - دانشگاه کوتو
 کوچه آبخار / ۱۵۳
 کوچه خواجو / ۱۶۰
 کوچه کرپاسی / ۱۸۶
 کیتاکاروفسکی / ۲۲
 کی‌مرام - حقیقت - مهدی
 کیوان / ۸۴-۸۵، ۸۸
 کیوان - امیر / ۲۲۳
 کیوانی / ۸۵
 کینو / ۲۸
 گچاران / ۱۳۷
 گزرگان / ۷۰، ۷۲، ۱۵۵
 گرسار / ۱۵۵
 گلشنیان / ۸۱
 گلپایگان / ۶۹
 گنستانی / ۷۲
 گنبدکاووس / ۱۵۵
 گزگانی - شهیدی ابراهیم / ۱۱۱
 گیتی - روزنامه - روزنامه گیتی
 گیکو - سرهنگ / ۵۴-۵۵
 گیلان / ۲۱ (انقلاب)، ۲۹، ۵۱ (ارامنه)،
 ۵۴ (انقلاب)، ۷۹، ۸۲، ۹۹، ۱۰۹
 (انقلاب)، ۱۶۴ (زندان)
 گیلان‌شاه / ۱۰۴
 گیلانی / ۲۲
 گیلانی - احمد / ۱۱۷
 ل
 لادین / ۲۴
 لاله‌زار / ۷۰، ۸۰، ۹۲، ۱۵۷، ۲۲۴
 لاهوتی - ابوالقاسم / ۲۶-۲۷، ۴۲، ۶۱
 لار / ۸۶، ۱۱۴
 لار - لر / ۴۷، ۵۶
 لارستان / ۳۰، ۴۰-۴۱، ۵۶
 لطفی / ۱۰۰
 لطیف‌زاده / ۲۳-۲۴

- لندن / ۵۶، ۱۳۸، ۱۴۲، ۱۸۴، ۲۲۵
 نکرانی - حسام / ۹۵
 نکرانی - شیخ حسین / ۷۸
 نین / ۲۳-۲۲، ۶۱، ۱۶۴-۱۶۵
 نوناچارسکی / ۲۲
 نبراکستان / ۲۶
 نپستان / ۱۹۶
 لینکلن - ابراهام / ۱۸۸
 م
 ماجدی / ۸۴، ۲۲۲
 مارکی / ۲۳-۲۴
 ماریسی / ۱۲۵
 مازندران / ۵۱، ۷۰، ۷۹، ۸۵، ۱۴۴،
 ۱۵۴-۱۵۷، ۱۶۰، ۲۱۵، ۲۲۲
 ماکدوتالک / ۱۸۸
 مشروپل / ۱۲۶
 مشتقین / ۶۴، ۶۶ (درود به ایران)، ۷۵،
 ۸۸، ۱۵۰، ۱۵۲، ۱۵۸، ۲۰۸
 مجار [مستان] / ۱۹۷
 مجلس شورای ملی / ۱۴، ۷۶
 مجله خواندنیها / ۹۸
 مجله دنیا / ۵۷
 مجله مهر / ۱۸۰
 محتشم - سلیمان / ۱۱۸
 محرم / ۸۲-۸۳
 محضری - ابراهیم / ۲۱۷
 محمد / ۲۵
 محمدحسین / ۲۰۸
 محمدحسن خان / ۴۴
 محمدحسین / ۲۰۸
 محمدحسین کارگر / ۲۰۶
 محمدرضا - پهلوی - محمدرضا
 محمدعلی / ۱۵۹
 محمدی - امیرقلی / ۲۲۸
 محمره - خرمشهر
 محمود / ۲۲
 محی‌الدین / ۲۶
 مختاری - رکن‌الدین / ۲۶-۴۱، ۴۲،
 ۸۳، ۹۲، ۱۱۴، ۱۱۸، ۱۲۹، ۱۳۶-
 ۱۴۰
 مدرس / ۴۴
 مدرسه اتحاد ایرانیان / ۲۱
 مدرسه پهلوی / ۱۲۲
 مدرسه عالی حقوق / ۲۹
 مدرسه عالی طب / ۲۹
 مدرسه عالی کشاورزی / ۲۹
 مدرسه فرق / ۲۱
 مدرسه کوتو - دانشگاه کوتو
 مرادی - غلامرضا / ۲۲۲
 مراغه / ۱۰۲
 مرتضوی / ۴۴
 مرکز اتفاق جوانان / ۲۵
 مجدسلیمان / ۱۲۴، ۱۲۷، ۱۸۱
 مسعود - محمد / ۹۵
 مسکو / ۱۱، ۱۲، ۲۱-۲۴، ۲۶-۲۷،
 ۳۲-۳۵، ۴۱، ۵۴، ۵۷، ۶۱، ۶۷
 مسلسل‌سازی / ۱۵۹
 مسنن - دکتر / ۵۴
 مسیح / ۲۷
 مشکین / ۴۶
 مشکین‌قلم / ۴۹، ۶۴
 مشهد / ۵۲، ۶۵، ۸۳، ۱۰۹، ۱۴۸
 مشهدی جعفر - گاوایانی
 مشیری / ۹۸
 مصباح فاطمی / ۹۷
 مصدق / ۴۰
 نصر / ۴۱ (جراید)، ۸۸، ۱۳۲
 مصلح - منوچهر / ۲۳۲
 مظهری - سرهنگ / ۱۵۹

- معلم - حسین / ۱۴۷، ۱۴۹
 مقدم - سرلشکر / ۷۵، ۷۷، ۸۲-۸۳
 ۱۶۱-۱۶۲، ۱۶۶، ۲۰۷
 مکزیك / ۸۷، ۱۵۱-۱۵۲
 مکی - حسین / ۵۲
 ملاتوفیق عرب / ۱۶۴
 ملفت / ۹۹
 ملکی - خلیل / ۹، ۵۵، ۵۹، ۶۹، ۱۲۸، ۲۱۷
 مشعل - کریم / ۱۵، ۲۱۷
 ممقانی / ۱۰۳
 ممی / ۵۱
 منصور - منصورالملک
 منصورالملک / ۱۰۲
 منو - فریدون / ۱۲، ۶۲، ۶۹-۷۰، ۷۲
 منوچهرخان اسعد / ۵۵
 موثقی - سرهنگ / ۲۲۱
 موسوی / ۲۴
 موسوی - سید ابوالقاسم / ۵۴
 موقر - عبدالمجید / ۱۸۰
 موقر - میرزا حسین / ۱۸۰
 موقعیت طبقه کارگر در ایران - کتاب / ۱۷۵، ۲۲۵-۲۲۶، ۲۲۸
 مولازاده / ۲۰
 مهدیخان / ۱۲۰
 مهمانخانه اسلام / ۲۱
 مهمانخانه اسلامی / ۱۲۴
 مهمانخانه اقتصاد تهران / ۵۰
 مهمانخانه روشن / ۶۷
 مهمانخانه گلشن / ۶۷
 میدان توپخانه / ۴۴
 میراسفندیارخان / ۵۶
 میرزا احمد / ۱۸۳-۱۸۴
 میرزا جعفر / ۱۸۳
 میرزا حسعلی / ۱۸۳
 میرزا رضا کرمانی / ۸۶
 میرزا صاحب / ۱۸۴
 میرزا علی / ۱۸۳
 میرزا علی اکبر مجتهد / ۱۹، ۲۳
 میرزا محمود / ۱۸۳
 میر مجید / ۹۳
 میر محمدخان / ۵۶
 میر محمود / ۲۷
 میلسپو - دکتر / ۲۱۶
- ن**
 ناتوانی - علی محمد / ۲۱۷
 نارین قلعه / ۲۰، ۲۸
 نادم انصاری / ۱۴، ۱۵، ۱۵۲، ۱۵۷، ۲۱۷، ۱۵۹
 ناصرالدینشاه / ۸۶، ۹۶
 ناصرخان [قشقایی] / ۵۲
 نایب حسنخان / ۲۸
 نجفی - عباسعلی / ۱۸۴، ۲۲۸
 نجم - ابوالقاسم / ۲۲۲
 نراقی - عباس / ۱۴۹
 نروژی / ۱۹۶
 نریمان اوف - دکتر / ۶۱
 نقیسی - مهندس حبیب / ۸۷، ۸۴، ۹۵-۹۶، ۹۸، ۲۲۲، ۲۳۴
 نسین / ۱۹-۲۰
 نوایی، محمود / ۱۴
 نوروزی / ۱۵۵
 نوعی - سفر / ۱۴۹
 نیردمنند - یاور / ۱۲۸
 نیک بین / ۲۲-۲۳
 نیک پی - اعزاز / ۲۲۲
 نیکوفکر - کاظم / ۱۷۰، ۲۲۱
 نیما یوشیج / ۲۴
 نینوا - جنگ / ۵۲

ملاک ناصری / ۱۶۱-۱۶۴ . ۱۶۶

همایون - سرهنگ احمدخان / ۴۶-۴۷ .
۴۹

همایون - سپهبدان / ۸۲ ، ۸۹

محمد خورشیدی - رحیم / ۱۴ ، ۱۵ ، ۳۵

۲۷-۲۸ . ۴۰ ، ۴۲-۵۰ ، ۵۲ ، ۶۰ ، ۶۲

۶۹ ، ۷۰ ، ۷۴ ، ۷۹ ، ۹۴-۹۵ ، ۱۴۲

۱۴۹ ، ۲۰۲

همدان / ۹۴

هندرسن / ۱۸۸

هند شرقی / ۱۸۴

هندوچینی‌ها / ۲۲

هندوستان - هند / ۱۲ ، ۱۳ ، ۲۰ ، ۲۳

(پارسی) ، ۶۷ ، ۱۴۲ ، ۱۹۶ ، ۲۲۵

هندی - هندوها / ۱۲ ، ۱۳ ، ۲۲ ، ۱۱۸

۱۷۶ ، ۱۸۲

هینتر / ۵۴ ، ۵۷ ، ۱۹۶

ی

بیرمخار / ۵۵

یزدی / ۴۴-۴۵

یزدی - محمد / ۸۵ ، ۲۲۴

یزدی - دکتر مرتضی / ۵۸-۶۰ ، ۸۵

۱۴۹

یمیلیانوف / ۷۸ ، ۹۲

یوسف ارمینی / ۵۳

یوتان / ۱۹۷

یهودی آلمانی / ۵۸ (جاسوس)

یهودیان روسیه / ۲۴ ، ۸۵

و

واسموس / ۳۰

وزارت بازرگانی و پیشه و هنر / ۲۲۲

وزارت بهداری / ۱۲۰

وزارت پیشه و هنر / ۷۶ ، ۸۱ ، ۸۹ ، ۲۱۴

وزارت جنگ ایران / ۶۲

وزارت جنگ شوروی / ۶۱

وزارت دادگستری / ۴۲

وزارت دارایی ایران / ۶۲

وزارت راه / ۷۰

وزارت صنایع / ۸۱

وزارت کار / ۷۲ ، ۸۲ ، ۸۹ ، ۱۰۱ ، ۱۰۴

وزارت کشور / ۹۵

وفاقی / ۲۴

وفاقی‌زاده - عبدالله / ۲۲۲

ولاشی - رحیم / ۱۶۴ ، ۱۶۸

ویلابی - و. دیلیو، دی / ۲۲۶

ه

هاریس / ۹۹

هاشم نجفی - مهدی / ۲۲۱

هتل تهران پالاس / ۹۵

هتل دربند / ۹۵ ، ۱۰۱

هدایت - خسرو / ۹۹

هریس - هاریس

هژبری / ۳۱

هشترودی - دکتر / ۹۱

هشنگل / ۱۲۷

www.iran-socialists.com

سردار